

Education des enfants roms en Europe
Education of Roma children in Europe

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Language Policy Division
Division des Politiques linguistiques

Evropakoro Forumo e Romengoro thaj e Phirutnengo
European Roma and Travellers Forum
Forum européen des Roms et des Gens du voyage

En ramkursplan för romani chib

Framtagen i samarbete med
Europeiska Forum för romer och resande

A CURRICULUM FRAMEWORK FOR ROMANI

DEVELOPED IN CO-OPERATION WITH THE EUROPEAN ROMA AND TRAVELLERS
FORUM

Översättning till svenska

Version 1

2007

Finland har bidragit generöst till detta projekt, något som Europarådet noterar med tacksamhet

Denna text finns även på nätet på engelska och romani på Europarådets Språkstrategiska Avdelnings hemsida: www.coe.int/lang (under "Minoriteter och migranter")

Language Policy Division
DGIV - Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex

Dessa tre förkortningar förekommer ofta i detta material:

ERTF= European Roma and Travellers Forum. Vi översätter det med Europeiska Forum för romer och resande eller avkortat forumet.

CEFR= Common European Framework of Reference for Languages. Detta är den Gemensamma Europeiska Referensramen för alla s.k. moderna språk. Denna omfattar inte sådant som är språk- eller kulturspecifikt.

CFR = Curriculum Framework for Romani. Det är kursplanen för romani chib och romanipe. Den utgår från CEFR men vidareutvecklar dessutom det som är språk- och kulturspecifikt för romani och romanipe.

Begreppet **romanipe** kan på svenska översättas med romskhet eller romskt perspektiv.

I enlighet med det som förordas av Europeiska Forum för romer och resande (ERTF) använder vi här benämningen **romani chib/romani** för romernas och resandes språk. Även om vi i Sverige brukar tala om olika **varieteter** av romani, så följer vi här den engelska versionen och använder termen **dialekt**.

Vi har valt att översätta det engelska begreppet "grid" med **uppställningar** för de "listningar" av språkkompetenser på de olika nivåerna (A1, A2, B1, B2) som finns i anslutning till de 12 teman.

Denna översättning är inte slutligt språkgranskad av Myndigheten för språkutveckling. Detta kommer att ske i samband med att vi får in synpunkter från lärare och andra som provar denna preliminära version av kursplanen under hösten 2007.

Du som har synpunkter på översättningen hör gärna av dig till Mai Beijer: e-post mai.beijer@skolutveckling.se

INNEHÅLL

Presentation av Europeiska Forum för romer och resande	3
Allmän introduktion	6
Europarådet och ramkursplanen för romani chib	6
CEFR:S handlingsinriktade synsätt när det gäller språk	7
De gemensamma språkreferensnivåerna i CEFR	8
Ramkursplanens disposition	10
Användningen av ramkursplanen	11
Ramkursplanen	13
Sammanfattning av CEFR:s nivåer A1, A2, B1 och B2	13
Presentation av den romska kursplanens teman	15
Inledande kommentarer för lärare och läromedelsutvecklare	16
Romanipe	23
Tema 1: Jag och min familj	25
Tema 2: Mitt hem och aktiviteter i hemmet	32
Tema 3: Min sociala grupp	38
Tema 4: Romska hantverk och yrken	44
Tema 5: Högtider och festivaler	49
Tema 6: I skolan	54
Tema 7: Transportmedel och resor	60
Tema 8: Mat och kläder	66
Tema 9: Tid, årstider och väder	73
Tema 10: Natur och djur	79
Tema 11: Fritidsintressen och kultur	85

[Bilagorna är ännu inte översatta och ingår inte i denna preliminära version]

Bilaga 1: Rekommendation nr R (2000) 4 från
Ministerkommittén till medlemsstaterna om utbildning

Bilaga 2: Warszawadeklarationen från statschefer och
regeringar i Europarådets medlemsstater (maj 2005)

Bilaga 3: Handlingsplan bifogad till Warszawadeklarationen

Bilaga 4: Avsiktsförklaring för romani

PRESENTATION AV EUROPEISKA FORUM FÖR ROMER OCH RESANDE (ERTF)

Europeiska Forum för romer och resande (ERTF/forumet) påbörjade sitt arbete 2005. I och med grundandet av ERTF fick alla romer, sinti, kále, resande och liknande grupper i Europa en enad röst och en demokratisk plattform för samarbete.

Expertkommittén för tillämpningen av den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk bad ERTF om ett yttrande om romani som modersmål för romerna och om det eventuella behovet av en standardisering av språket. I oktober 2005 ordnade stadgans expertkommitté ett möte med företrädare för forumet och experter inom området angående denna fråga. Forumet utarbetade sin första formella avsiktsförklaring för romani (BILAGA II i mötesprotokollet *Report of the Hearing* [MIN-LANG (2005) 19]). Denna avsiktsförklaring togs fram som vägledning och förtydligande av vilket skydd som krävs för romani enligt den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.

ERTF:s hållning är att romska barn har rätt till en högkvalitativ utbildning. Länder måste aktivt börja genomföra integrationsprogram och strategier och avsätta tillräckliga medel för dessa åtgärder i sina statliga budgetar. Romers och resandes barn måste få tillgång till högkvalitativ utbildning i det vanliga skolsystemet (blandade klasser) på alla utbildningsstadier från förskola till högre utbildning.

Romani är ett språk som är hotat att dö ut om det inte skyddas och får ekonomiskt stöd av nationella och internationella aktörer och beslutsfattare som: utbildningsmyndigheter, språkexperter, lärare, läromedelsförfattare och politiska beslutsfattare på alla nivåer i samhället. Segregerande skolpolitik för romska barn är fortfarande vanligt i hela Europa i olika former, både i Väst- och Östeuropa. Både de romer som funnits länge i landet och de som nyligen invandrat har liksom andra minoriteter språkliga rättigheter som ska respekteras.

Romani talas över hela Europa och ska därför anses som ett europeiskt språk och erkänt som modersmål för dess talare och för dem som vill återuppliva/börja använda det som sitt modersmål. Forumet ser inte standardisering av romani som ett aktuellt mål, men strävar efter en kodifiering av språket för att stödja en inställning som bygger på språklig mångfald. Romer och resande måste ha möjlighet att välja tvåspråkig utbildning, så att de kan lära sig både på landets språk och sitt eget språk. Detta måste föräldrarna få välja och får inte begränsas av skolsystemets utformning.

Undervisning på romani måste finnas i olika former för elever som talar språket hemma och för elever som inte har några förkunskaper i språket. Målet med undervisning i romani är inte bara att eleven ska kunna tala en dialekt bra, utan också förstå och ha vissa kunskaper om de former av romani som används runt om i Europa. Det är önskvärt att samarbeta i nätverk internationellt för att ta fram texter och läromedel på romani, även om det är vedertaget att framtagning av läromedel främst sker regionalt, nationellt eller lokalt. Det finns all anledning att samla en bredd av talanger, erfarenheter och expertkunskaper och fortsätta att utveckla språkresurser för romani på en internationell nivå.

För de planerade prioriterade områdena inom romsk utbildning krävs det betydande resurser från länderna, samt donationer och program.

Många parter har i årtionden sett utbildning i romani och skydd av romani och den romska kulturen som ett viktigt mål. Vad som har fattats fram tills nu är en gemensam ståndpunkt från de romska grupperna och föräldrarna. Det kända ledordet som lanserades när ERTF bildades och som lyder "inte för romer utan med romer" stämmer även när det gäller utvecklingen av romani chib. Följande är det gemensamma ståndpunkten för Expertkommittén om tillämpningen av den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk och Europeiska Forum för romer och resande: "*Romani ska användas i stället för romska språk*". Romani är ett enda språk med många olika dialekter som används av olika grupper (kalderash, lovara, kále etc.). När vi talar om utveckling av en skriftform av

romani bör termen **kodifiering** användas i stället för standardisering som förknippas med likriktning. Även om det inte behövs en standarddialekt i nuläget **är det nödvändigt med ömsesidig förståelse och språklig mångfald**".

Romani är bara ett av många språk i världen som inte har en etablerad tradition av ett enhetligt skriftspråk. Avsaknaden av en standard förväxlas ibland med en förmodad brist på "ett särpräglad romskt språk" och att det i stället finns många olika dialekter. I själva verket uppvisar de flesta europeiska språken dialektal variation och de slags skillnader som finns mellan de olika dialekterna av romani är inte alls ovanliga. Avsaknaden av ett standardspråk att använda för gränsöverskridande kommunikation, skriftlig eller inom institutioner, innebär dock att det inte finns något tydligt alternativ av en enskild dialekt för offentligt bruk som officiellt språk eller skriftspråk. Beslutet att erkänna romani som ett paneuropeiskt språk med bred spridning skapar dock ett behov av verktyg för att **kodifiera romani inom utbildningen.**

2002 föreslog Utbildningsstyrelsen i Finland för Europarådet, avdelningen för romer och resande, GDIII – social sammanhållning, att det skulle göras en utvärdering av situationen för romani när det gäller att ta fram material och undersöka möjligheterna att samarbeta inom dessa frågor på europainivå.

Som uppföljning ordnades en internationell konferens i Strasbourg våren 2003 under ledning av Miranda Vuolasranta, som nyligen utnämndes till Europarådets första romska specialrådgivare. Sjutton länder deltog med företrädare från sina nationella utbildningsstyrelser, romska lärare och författare till läromedel på romani samt lingvister och experter på romani.

Ett år senare hölls en andra konferens på samma tema. Som en följd av denna konferens bildades en tillfällig expertgrupp för att undersöka möjligheten att ta fram en ramkursplan för romani.

I gruppen ingick experter på romsk utbildning och forumet samt Europarådet med flera av dess experter på tillämpad lingvistik. Projektet samordnades av Europarådets Språkstrategiska avdelning (direktoratet för skola, verksamheter utanför skolan och högre utbildning) i nära samarbete med European Roma and Travellers Forum, och med stöd från experter från universiteten i Graz och Manchester samt Trinity College, Dublin – Centrum för språk och kommunikationsstudier. Europarådet företrädades också av enheten för romer och resande (GD III) och framstegen med projektet rapporterades till dess expertkommitté om romer och resande.

Behovet av stödåtgärder för romani har uttryckligen nämnts i flera internationella resolutioner. En av de mest citerade är Europarådets rekommendation 1203 Om zigenare i Europa (1993) där man efterlyser ett europeiskt program för studier av romanes (romani). Romernas behov av utbildning, språk och modersmål specificeras i ministerkommitténs rekommendation R (2000)⁴ och nämns även i EU-parlamentets resolutioner från 1989 och 2005 samt i FN:s rekommendation nr 27 om romer, och i många andra internationella strategiska riktlinjer om romer och resande.

Den gemensamma europeiska referensramen för språk (CEFR) har utarbetats för att ge "en gemensam grund för utformning av läroplaner, riktlinjer för kursplaner, prov, läroböcker o.s.v. i hela Europa". - **Ramkursplanen för romani (CFR)** har utarbetats i samma anda. Den är tänkt att fungera som en gemensam grund för utformning av läroplaner och riktlinjer för kursplaner, läroböcker och annat undervisningsmaterial samt prov i skolsystemen i hela Europa med syfte att stärka romani som ett fungerande modersmål för romer i vårt moderna samhälle.

Ramkursplanen för romani (CFR) syftar också till att skapa ett enat och välavvägt samarbete och integration mellan romer och ickeromer när det gäller de romska barnens utbildning och lika möjligheter till kvalitativ undervisning, rätt till modersmålsundervisning i romani och fungerande språklig mångfald för romers och resandes barn.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Europeiska Forum för romer och resande starkt att skyddsbehovet för romani som modersmål för 10-15 miljoner europeiska romer tas på allvar och att det påbörjas en konstruktiv utveckling av utbildningsmöjligheterna för det romska folket och i synnerhet de romska barnen. Att främja införandet och bruket av

ramkursplanen för romani (CFR) kan ses som ett utmärkt första steg och verktyg för att nå dessa mål av följande parter: de internationella utbildningsaktörerna, nationella utbildningsmyndigheter, romanilärare, läromedelsproducenter och lärarutbildare samt talare av romani och föräldrar.

För Europeiska Roma och Resandes Forum (ERTF)

Miranda Vuolasranta

Referenser:

European Roma and Travellers Forum, avsiktsförklaring om romani och utbildning, oktober 2005

European Roma and Travellers Forum, Miranda Vuolasranta, Internationella konferensen om romani *International Romani Language Conference – A Language without Borders*, Sverige

2007

ALLMÄN INTRODUKTION

EUROPARÅDET OCH RAMKURSPLANEN FÖR ROMANI

Ramkursplanen för romani har utarbetats av Europarådets Språkstrategiska avdelning enhet som ett led i rådets helhetsstrategi för frågor som rör romer och resande¹. Som bilagor till detta dokument medföljer Europarådets ministerkommittés rekommendation R (2000) 4 om utbildning för romska/zigenska barn i "Europa, Warszawadeklarationen från Europarådets toppmöte (maj 2005) och handlingsplanen som åtföljer Warszawadeklarationen. I arbetet med ramkursplanen för romani har de olika dokument som finns på avdelningen om romer och resande på Europarådets webbplats² varit till stor hjälp.

Ramkursplanen för romani utgår från beskrivningskategorierna och de allmänna referensnivåerna i den gemensamma europeiska referensramen för språk (*Common European Framework of Reference for Languages, CEFR*³) och följer alltså de bredare principer som styr Europarådets arbete med språkutbildning. Europarådet bildades för att värna om mänskliga rättigheter, parlamentarisk demokrati och rättssäkerhet. I det kontinuerliga arbetet för dessa principer – som återigen betonas i Warszawadeklarationen – utarbetar Europarådet internationella avtal för standardisering av medlemsstaternas sociala och juridiska praxis. Europarådet arbetar också för medvetenhet om en europeisk identitet som bygger på gemensamma värderingar och förenar olika kulturer. Europarådet lägger därför stor vikt vid bevarandet av språklig och kulturell mångfald och uppmuntrar språkstudier som ett sätt att bevara språklig och kulturell identitet, främja kommunikation och ömsesidig förståelse och bekämpa intolerans och främlingsfientlighet.

CEFR har utarbetats för att ge "en gemensam grund för utformning av läroplaner, riktlinjer för kursplaner, prov, läroböcker o.s.v. i hela Europa"⁴. CEFR bygger alltså på uppfattningen att resultatet av språkstudierna leder till positiva internationella effekter om kurs- och studieplaner, läroböcker och prov utgår från en gemensam insikt. CEFR gör inga anspråk på att utgöra denna insikt. Det är i stället ett medel för att främja olika typer av internationellt samarbete som kan leda till en sådan gemensam insikt, som gradvis kan fördjupas.

Ramkursplanen för romani har utarbetats i samma anda. Den är tänkt att fungera som en gemensam grund för utformning av läroplaner och riktlinjer för kursplaner, läroböcker och annat undervisningsmaterial samt prov i skolsystemen i hela Europa. I ramkursplanen beaktas behoven hos tre åldersgrupper: 3–6 år, 7–10 år och 11–14 år. Den är utformad för tre olika språksociologiska situationer: undervisning i romani för (i) barn som inte talar romani hemma, (ii) barn som inte talar romani flytande men kanske hör sina föräldrar och far- och morföräldrar tala språket samt (iii) barn som talar flytande romani men behöver utveckla sin förmåga att använda språket som ett redskap för formellt lärande (romani som undervisningsspråk). Ramkursplanen tar också hänsyn till en betydande skillnad mellan studiet av romani hos romska barn och studiet av främmande språk inom det allmänna utbildningsväsendet. I det senare fallet får eleven kontakt med en ny kultur genom det nya språket, men undervisningen i romani syftar till att ge eleverna *språklig* tillgång till en kultur som redan är välkänd för dem och att på så sätt fördjupa deras romska identitetskänsla.

¹ Ramkursplanen är utarbetad av David Little och Barbara Lazenby Simpson (Trinity College Dublin, Irland) i samråd med Miranda Vuolasranta (Finland), Mihaela Zatreanu (Rumänien), Angelina Dimiter-Taikon (Sverige), Liliana Kovatcheva (Bulgarien), Ulli Pawlata (Österrike), Helena Sadilkova (Tjeckien).

² http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/Default_en.asp

³ Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Cambridge: Cambridge University Press, 2001

CEFR:S HANDLINGSORIENTERADE SYNSÄTT PÅ SPRÅK

Ända sedan 1970-talet har Europarådet arbetat för ett handlingsorienterat synsätt vid beskrivning av språkanvändning. Det är ett komplext synsätt som beskrivs på ett tekniskt och utförligt sätt i CEFR, men de viktigaste komponenterna kan sammanfattas i följande sex punkter:

- Språk är en av grundstenarna i det mänskliga beteendet: vi använder det ständigt för att utföra **kommunikationshandlingar**. Dessa handlingar kan vara utåtriktade och sociala. Vi kan till exempel samtala med familjemedlemmar, vänner och arbetskamrater, leda formella möten, hålla tal och ge föreläsningar, skriva privata och officiella brev, propagera för vår politiska uppfattning i skriftliga manifest eller öka vetandet inom vårt kompetensområde genom att publicera artiklar och böcker. Kommunikationshandlingar kan också ske i det inre och vara privata. Alla typer av läsande och vissa typer av lyssnande är exempel på detta. Det är också alla de olika sätten att använda språket för att tänka igenom saker och ting, till exempel för att hitta på en ursäkt för att vi missar ett viktigt affärsmöte eller för att förbereda oss för en besvärlig intervju genom att försöka förutse vilka frågor som kommer att ställas och fundera ut hur vi ska svara.
- Kommunikationshandlingar består av **språklig aktivitet**, som kan delas in i fyra typer: mottagande, produktion, interaktion och mediering. **Mottagande** avser förståelse av språk som produceras av andra i tal eller skrift, medan **produktion** handlar om att producera tal eller skrift. **Interaktion** innebär muntligt eller skriftligt utbyte mellan två eller flera individer, medan **mediering** (som ofta innefattar översättning eller tolkning) möjliggör kommunikation mellan individer eller grupper som inte kan kommunicera direkt med varandra. Interaktion och mediering inbegriper naturligtvis både mottagande och produktion.
- För att kunna delta i språklig aktivitet utnyttjar vi vår **kommunikativa språkliga kompetens**, som omfattar kunskap (inte nödvändigtvis medveten) om orden, ljuden och de syntaktiska reglerna i det språk vi använder i kombination med förmågan att använda denna kunskap för att förstå och producera språk.
- Den språkliga aktivitet som krävs för att utföra kommunikationshandlingar äger alltid rum i en **kontext** som medför **villkor** och **begränsningar** av många olika slag. CEFR räknar med fyra huvudsakliga **domäner** för språkanvändning: **offentlig, privat, utbildningsrelaterad** och **yrkesrelaterad**.
- Kommunikationshandlingar är alltid kontextberoende, och vår kommunikativa språkliga kompetens omfattar därför också språksociologiska och pragmatiska komponenter. Även vår **språksociologiska kompetens** ska betraktas som en kombination av (inte nödvändigtvis medveten) kunskap och förmåga. Den gör det möjligt för oss att hantera de sociala och kulturella dimensionerna av kommunikationsbeteendet, t.ex. genom att följa sociala konventioner och kulturella normer. Vår **pragmatiska kompetens** samverkar med den språksociologiska kompetensen och understöder vår förmåga att använda språket på rätt sätt för specifika funktioner, t.ex. för att hälsa, ta avsked eller be om ursäkt.
- Kommunikationshandlingar är slutligen förenade med **uppgifter**. För att utföra dessa uppgifter – såvida de inte är rutinartade eller automatiska – måste vi använda **strategier** för att förstå och/eller producera talade eller skrivna **texter**.

CEFR säger inget om hur språkundervisningen ska se ut. Sättet att beskriva språkanvändning ger oss ändå en viktig indikation om språkpedagogiken, eftersom även språkinlärning kräver att vi använder strategier för att utnyttja språkliga resurser när vi ska utföra kommunikationshandlingar. Detta är ett stöd för det synsätt som är grundläggande i ramkursplanen för romani, nämligen att språkanvändningen alltid spelar en central roll i effektiv språkinlärning. Det är också ett stöd för ramkursplanens betoning på arbete med projekt som fungerar som mediering mellan klassrummet och den romska folkgruppen.

DE GEMENSAMMA REFERENSNIVÅERNA I CEFR

Den handlingsorienterade beskrivningen av språkanvändning i CEFR främjar det som skulle kunna beskrivas som den **horisontella** dimensionen av språkinläring och språkundervisning. Med hjälp av denna dimension kan vi på alla färdighetsnivåer ta hänsyn till hur kommunikationen formas av språkelevens förmåga, de olika aspekterna av språklig aktivitet och de villkor och begränsningar som bestäms av kontexten. Men CEFR har även en **vertikal** dimension: vissa delar av beskrivningssystemet används för att definiera språkfärdighet på sex nivåer, ordnade i tre grupper – A1 och A2 (elementär användare), B1 och B2 (självständig användare) samt C1 och C2 (avancerad användare). Dessa nivåer sammanfattas i uppställningen, som återfinns på nästa sida. Vi kan använda de gemensamma referensnivåerna som utgångspunkt vid utarbetande av språkstudieplaner och riktlinjer för kursplaner, utformning av undervisningsmaterial och bedömning av studieresultat. Vi kan också använda dem för att kartlägga enskilda språkelevs framsteg under längre tid och som grund för jämförelse mellan språkkurser, läroböcker, prov och meriter.

Som vi har sett innebär det handlingsorienterade synsättet att vi använder strategier för att utnyttja våra språkliga resurser på ett lämpligt och effektivt sätt när vi utför kommunikationshandlingar. De gemensamma referensnivåerna definieras därför av tre olika typer av skalor. Den första handlar om språkliga aktiviteter – vad eleven/användaren kan *göra* med målspråket på respektive nivå. CEFR innehåller 34 skalor för lyssnande, läsning, muntlig interaktion, muntlig produktion och skrift. Dessa sammanfattas i självbedömningsschemat (tabell 2 i CEFR). Den andra typen av skalor gäller de strategier vi använder när vi utför kommunikationshandlingar, t.ex. att planera våra yttranden eller kompensera luckor i våra kunskaper. Den tredje typen av skalor avser vår kommunikativa språkliga kompetens: de ord vi kan, den grad av grammatisk korrekthet vi kan åstadkomma, vår kontroll över språkljuden och så vidare. För att förstå de gemensamma referensnivåerna till fullo måste man tolka dessa tre typer av skalor i samverkan med varandra, eftersom varje typ bidrar till att definiera de två andra.

Uppställning av CEFR:s språkfärdighetsnivåer

		A1	A2	B1	B2
F Ö R S T Ä L S E	Lyssnande 	Jag förstår vanliga ord och mycket grundläggande fraser om mig själv, min familj och min närmaste omgivning när någon talar långsamt och tydligt.	Jag förstår fraser och det mest frekventa ordförrådet inom områden som har direkt personlig betydelse (t.ex. mycket grundläggande information om person och familj, inköp, lokalområdet, arbete). Jag förstår huvudpoängen i korta, tydliga och enkla meddelanden och upplysningar.	Jag förstår huvudpoängerna i tydligt standardtal om välbekanta ämnen som ofta förekommer på arbetsplatser, i skolan, på fritiden o.s.v. Jag förstår huvudpoängen i många radio- och TV-program om aktuella ämnen eller ämnen av personligt eller yrkesmässigt intresse om framförandet är relativt långsamt och tydligt.	Jag förstår längre framställningar och föreläsningar och kan följa komplicerade argumenteringar under förutsättning att ämnet är någorlunda välbekant. Jag förstår de flesta nyhetsprogram och program om aktuella ämnen på TV. Jag förstår de flesta filmer på standarddialekt.
	Läsning 	Jag förstår vanliga namn, ord och mycket enkla meningar, t.ex. på affischer eller i kataloger.	Jag kan läsa mycket korta, enkla texter. Jag kan hitta specifik, förutsägbar information i enkelt vardagsmaterial, t.ex. annonser, broschyrer, menyer och tidtabeller, och jag förstår korta, enkla personliga brev.	Jag förstår texter som huvudsakligen består av högfrekvent vardagsspråk eller yrkesrelaterat språk. Jag förstår beskrivningar av händelser, känslor och önskningar i personliga brev.	Jag kan läsa artiklar och rapporter om samtidsproblem där skribenten intar en viss hållning eller anlägger vissa synpunkter. Jag förstår nutida litterär prosa.
T A L	Muntlig interaktion 	Jag kan interagera på ett enkelt sätt under förutsättning att den andra personen är villig att upprepa eller formulera om yttranden i långsammare takt och hjälpa mig att formulera det jag försöker säga. Jag kan ställa och besvara enkla frågor inom områden som rör direkta behov eller om mycket vanliga ämnen.	Jag kan kommunicera inom ramen för enkla rutinuppgifter som kräver ett enkelt och direkt informationsutbyte om välbekanta ämnen och aktiviteter. Jag klarar av mycket korta sociala replikskiften, trots att jag vanligen inte förstår tillräckligt mycket för att själv hålla samtalet igång.	Jag klarar av de flesta situationer som kan uppstå under resor i områden där språket talas. Jag kan utan förberedelser delta i samtal om ämnen som är välbekanta, av personligt intresse eller relevanta för vardagslivet (t.ex. familj, fritidsintressen, arbete, resor och aktuella händelser).	Jag kan interagera med en grad av språkbehärskning och spontanitet som möjliggör normal interaktion med modersmålstalare. Jag kan aktivt delta i diskussioner i välbekanta sammanhang och redogöra för och försvara min uppfattning.
	Muntlig produktion 	Jag kan använda enkla fraser och meningar för att beskriva var jag bor och människor jag känner.	Jag kan använda en följd av fraser och meningar för att med enkla ord beskriva min familj och andra människor, min bostadssituation, min utbildningsbakgrund och mitt nuvarande eller senaste arbete.	Jag kan foga samman fraser på ett enkelt sätt för att beskriva upplevelser och händelser, mina drömmar, förhoppningar och ambitioner. Jag kan ge kortfattade argument för och förklaringar till åsikter och planer. Jag kan berätta en historia eller återge handlingen i en bok eller film och beskriva mina reaktioner.	Jag kan framföra tydliga, detaljerade beskrivningar om en rad ämnen som sammanhänger med mitt intresseområde. Jag kan förklara en ståndpunkt i en avgränsad fråga och redogöra för fördelar och nackdelar med olika alternativ.
S K R I F T	Skript 	Jag kan skriva ett kort, enkelt vykort, t.ex. för att skicka en julhälsning. Jag kan fylla i personuppgifter på en blankett, t.ex. namn, nationalitet och adress på ett hotellregistreringsformulär.	Jag kan skriva korta, enkla anteckningar och meddelanden. Jag kan skriva ett mycket enkelt personligt brev, t.ex. för att tacka någon för något.	Jag kan skriva en enkel sammanhängande text om ämnen som är välbekanta eller av personligt intresse. Jag kan skriva personliga brev med beskrivningar av upplevelser och intryck.	Jag kan skriva tydliga, detaljerade texter om en rad ämnen som sammanhänger med mitt intresseområde. Jag kan skriva en uppsats eller rapport och förmedla information eller argumentera för eller emot en viss ståndpunkt. Jag kan skriva brev som framhåller den personliga betydelsen av händelser och upplevelser.

[I CEFR finns ytterligare två nivåer C1 och C2 som beskriver fördjupade språkfärdighetsnivåer som inte täcks in av denna kursplan för romani som är avsedd främst för åldersgruppen 4-15 år.]

RAMKURSPLANENS DISPOSITION

I arbetet med att ta fram en ramkursplan för romani har vi försökt att beakta de olika aspekterna av det handlingsorienterade synsättet i CEFR. Däremot har vi inte känt oss tvungna att återge hela komplexiteten i beskrivningssystemet. Vi har lagt stor vikt vid att utarbeta ett verktyg som till största delen är självförklarande och som omedelbart kan komma till praktisk användning för utbildningsplanerare, läroplans- och läroboksförfattare, lärare och examinatorer. Progression i lärandet är troligen en av de viktigaste faktorerna för alla potentiella användare, och ramkursplanen bygger därför på de fyra första referensnivåerna i CEFR: A1, A2, B1 och B2. Den är indelad i följande tre huvudavsnitt:

- i. En **sammanfattning** av nivåerna A1, A2, B1 och B2 enligt definitionerna i CEFR.
- ii. Några **inledande kommentarer** för språklärare och läromedelsutvecklare.
- iii. **Tolv uppställningar av språkaktiviteter** med romanipe (romskhet) som övergripande tema och följande elva underteman:
 1. Jag och min familj
 2. Mitt hem och aktiviteter i hemmet
 3. Min sociala grupp
 4. Romska hantverk och yrken
 5. Högtider och fesivaler
 6. I skolan
 7. Resor och transportmedel
 8. Mat och kläder
 9. Tid, årstider och väder
 10. Natur och djur
 11. Fritidsintressen och kultur

Varje sådan uppställning av språkaktiviteter sammanhänger med (i) en **domän** eller **underdomän** där eleverna vill eller behöver använda romani och (ii) en grupp **teman** och **ämnen** som de vill eller behöver kommunicera om genom antingen mottagande eller produktion. Före varje sådan uppställning finns **exempel på klassrumsaktiviteter**. Efter uppställningen följer en **checklista med påståenden inledda av "Jag kan ..."**. De sammanfattande färdighetsbeskrivningarna i uppläggningsen översätts med hjälp av checklistan till en förteckning över kommunikationsaktiviteter.

Användningen av beskrivningsfraserna "kan göra" och "jag kan" – som uttrycker ett handlingsorienterat synsätt – är av två anledningar det allra mest innovativa draget i CEFR. För det första får kursplanen, undervisning/inläring och bedömning ett tätare ömsesidigt samband än vad som traditionellt har varit fallet. Varje beskrivningsmoment kan samtidigt fungera som kursplanemål, definition av undervisnings- och studieaktiviteter och bedömningskriterium. Detta förutsätter en uppgiftsbaserad strategi för lärande, undervisning och bedömning. En annan förutsättning är att målspråket måste användas för verklig kommunikation för att inläringen ska lyckas. För det andra blir kursplaner och bedömningskriterier tillgängliga för eleverna när vi definierar inlärningsmål och resultat i termer av handlingar. Från mycket tidig ålder vet vi vad vi kan göra och (ofta) hur bra vi gör det. Det är däremot inte säkert att vi ens som vuxna kan beskriva – och än mindre analysera – vilka språkliga resurser vi förfogar över. Det handlingsorienterade synsättet i CEFR uppmuntrar alltså eleven att vara helt delaktig i inlärningsprocessen. Den europeiska språkportfolion bygger på samma synsätt: den innehåller checklistor av typen "jag kan", som eleverna kan använda för att ställa upp inlärningsmål, övervaka inlärningsprocessen och bedöma resultatet av lärandet.

ANVÄNDNINGEN AV RAMKURSPLANEN

Ramkursplanen för romani är just det som namnet säger: det är inte en färdig, heltäckande kursplan som på något sätt tillgodoser alla målgruppernas behov, utan ett verktyg som kan användas med urskiljning vid utarbetande av kursplaner och undervisningsmaterial och vid utformning av prov och andra bedömningsinstrument. Anta att vi har definierat en målgrupp av elever – vi känner till deras ålder och språksociologiska förhållanden. Anta också att vi känner till de institutionella förutsättningarna för undervisningen i romani: antalet lektioner per vecka, antal skolår. Ramkursplanen kan då användas för att utarbeta en undervisnings- och studieplan på följande sätt:

- Till att börja med kan vi använda översikten över nivåerna A1, A2, B1 och B2 i början av ramkursplanen för att bedöma vilken färdighetsnivå eleverna har när de påbörjar studierna (om de har några kunskaper alls i språket) och vilken färdighetsnivå vi vill att de ska uppnå till slut. Det är viktigt att tänka på att var och en av de allmänna referensnivåerna i CEFR motsvarar en kommunikativ repertoar som är användbar i verkligheten. Förutsättningen är alltid att eleven behärskar språkaktiviteten i fråga till fullo. En vanlig brist i traditionella kursplaner är de ställer upp orealistiska mål för inläringen. Vi måste alltså akta oss för att kräva att eleverna uppnår t.ex. nivå B1 när de bara har tid att nå upp till A2. I detta tidiga skede måste vi också tänka på att fatta beslut som är anpassade till elevernas ålder. Läsning och skrivande spelar till exempel en relativt liten roll i en plan som är avsedd för mycket unga elever. Å andra sidan kanske vi vill lägga tonvikt på produktiva aktiviteter – tal och skrift – om vårt mål är att utveckla elevens förmåga att använda romani som ett medel för fortsatt utbildning.
- Därefter kan vi använda de tolv domän- och temaorienterade uppställningarna med språkaktiviteter för att fastställa ett mer detaljerat innehåll i planen. Om vi utarbetar en plan som ska gälla för hela grundskoletiden och eleverna inte har haft någon tidigare kontakt med romani kan vi välja att utnyttja alla tolv uppställningarna. Vi vill ju att eleverna ska bygga upp kunskaper i romani med så många kontaktpunkter med den romska kulturen som möjligt. Samtidigt måste vi emellertid komma ihåg att läsning och skrivande är mycket mindre centralt än lyssnande och tal i lärandets tidiga skeden. Om planen däremot är utformad för elever som använder romani hemma men behöver bredda sin kommunikativa repertoar till användning i utbildningssammanhang kanske vi i stället väljer att bara använda några uppställningar och nästan enbart koncentrera oss på utbildningsmässig användning av romani.
- Nu kan det vara bra att göra en avstämning genom att jämföra med checklistorna som hör till de domän- och temaorienterade språkaktivitetsuppställningarna (eller delar av dessa) som vi har valt att använda. Är den kommunikativa repertoar som checklistan refererar till densamma som vi strävar efter? Vilka justeringar behöver vi annars göra?
- De lärare som får i uppdrag att genomföra vår plan behöver stöd. Utbildningsdepartementet eller en regional myndighet kanske är villiga bekosta arbetet med att ta fram en ny lärobok. Vid planeringen av läroboken kan vi gå tillbaka till första delen av ramkursplanen och titta på de allmänna skalorna för språkkompetens. Vi kan utvidga beskrivningarna i uppställningen av språkaktiviteter genom att specificera vilket ordförråd och vilken grammatik eleverna behöver för att kunna uppfylla sina kommunikationsmål. När vi gör det måste vi komma ihåg hur gamla eleverna är och vilka domäner och teman som tas upp i undervisningsplanen. Vi kan också använda checklistorna som vägledning när vi väljer eller utarbetar läromedel och utformar inlärningsaktiviteter.
- Vi kanske kommer fram till att vi behöver anpassa den europeiska språkportfolion till våra elevers ålder och behov.⁵ Checklistorna, som hjälper eleverna att välja

⁵ Se G. Schneider och P. Lenz, *European Language Portfolio – guide for developers*, Strasbourg: Europarådet 2001; D. Little och R. Perclová, *European Language Portfolio – guide for teachers and teacher trainers*, Strasbourg: Europarådet 2001.

inlärningsmål, hålla reda på sina framsteg och bedöma sina resultat, är mycket viktiga. De kan bygga på "jag kan"-checklistorna i ramkursplanen. Om eleverna redan använder någon version av den europeiska språkportfolion som hjälpmedel vid studier av andra språk, kanske det är möjligt att lägga till checklistor och andra sidor som är relevanta för romani.

- Slutligen kan vi utgå från beskrivningarna i ramkursplanen när vi definierar bedömningskriterier och sammanställer bedömningsuppgifter.

¹ Se G. Schneider och P. Lenz, *European Language Portfolio – guide for developers*, Strasbourg: Europarådet 2001; D. Little och R. Perclová, *European Language Portfolio – guide for teachers and teacher trainers*, Strasbourg: Europarådet 2001.

RAMKURSPLANEN

SAMMANFATTNING AV CEFR:S NIVÅER A1, A2, B1 OCH B2

Följande sammanfattning av de fyra nivåer som omfattas av ramkursplanen för romani kommer från grundmaterialet CEFR. De som använder denna romska ramkursplan kan gå tillbaks till den här sammanfattningen om de är osäkra på vilken färdighetsnivå de enskilda beskrivningarna i uppställningarna över språkaktiviteterna och checklistorna avser.

På **nivå A1** ska eleverna kunna *”interagera på ett enkelt sätt, ställa och svara på enkla frågor om sig själva, var de bor, människor de känner och saker de har, inleda och besvara enkla påståenden inom områden som rör omedelbara behov eller mycket välbekanta ämnen, snarare än att de enbart förlitar sig till en mycket begränsad inlärd, ordagrant organiserad repertoar av situationsspecifika fraser”*.⁶ Med andra ord är A1 den första färdighetsnivån där eleverna kan *kombinera* element från målspråket till en personlig, om än mycket begränsad, kommunikativ repertoar.

I **hörförståelsen** kan elever på A1-nivån känna igen och förstå vanliga ord och mycket grundläggande fraser främst om deras personliga situation, deras familj och närmaste omgivning om deras samtalspartner talar tydligt och långsamt. I **läsförståelsen** kan de känna igen och förstå namn, ord och mycket enkla meningar med samma begränsade referensram. De kan delta i mycket enkla **samtal**, fråga och svara på mycket enkla frågor, men deras samtalspartner måste även här tala tydligt och långsamt och vara beredd att upprepa och omformulera sig. I **muntlig produktion** kan de använda enkla fraser och meningar för att berätta var de bor och vad de vet, och de kan **skriva** en kort, enkel text (ett meddelande på ett vykort, en bildtext) och fylla i ett formulär med personuppgifter. När det handlar om mycket unga elever kan skrivandet på denna nivå vara begränsat till att skriva av ord och fraser från tavlan och namnge föremål på bilder. I spontant tal behärskar A1-eleverna ett fåtal enkla grammatiska strukturer och meningsmönster som de använder för sina enstaka ord och fraser. De kan binda ihop ord eller fraser med mycket grundläggande bindeord.

På **nivå A2** *”hittas de flesta beskrivningar med sociala funktioner, som att använda enkla, vardagliga artighetsfraser för hälsningar och tilltal, hälsa på personer, fråga hur de mår och reagera på nyheter, hantera mycket korta sociala utbyten, fråga och svara på frågor om vad de gör på arbetet och på fritiden, göra och besvara inbjudningar, diskutera vad man ska göra, vart man ska gå och göra upp om att mötas, ge och ta emot erbjudanden. Här finns också beskrivningar för att vara ute i samhällslivet: [...] göra enkla ärenden i affärer, postkontor eller banker, skaffa enkel information om resor, använda allmänna färdmedel: bussar, tåg och taxi, fråga efter grundläggande information, fråga efter och ange vägen, köpa biljetter, fråga efter och tillhandahålla vardagliga varor och tjänster”*.⁷ Mellan A2 och B1 blir eleven en aktivare deltagare i samtal, under förutsättning av hans/hennes samtalspartner ger stöd och tillåter begränsningar.

I **hörförståelsen** kan elever på A2-nivån förstå ett växande antal vardagsfraser och en växande mängd av de vanligaste orden, särskilt när de har omedelbar personlig anknytning, de kan också uppfatta huvudinnehållet i korta, tydliga upplysningar. I **läsförståelsen** kan

⁶ *Common European Framework of Reference for Languages*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, s. 33.

⁷ *Ibid.*, s.33–34.

de förstå mycket korta, enkla texter och hitta särskild, förutsägbar information i texter som de inte förstår i detalj (t.ex. skriftliga meddelanden och anvisningar). I **muntlig interaktion** kan de utföra enkla rutinartade uppgifter som innebär direkt informationsutbyte och de kan delta i mycket korta sociala utbyten. I **muntlig produktion** kan de använda en följd fraser och meningar för i enkla termer att beskriva sin familj och andra människor, var de bor, var de går i skolan och deras huvudsakliga fritidsintressen. De kan **skriva** korta, enkla anteckningar och meddelanden och ett mycket enkelt personligt brev. I spontant tal kan A2-elever använda grundläggande meningsbyggnader och inlärd fraser för att utbyta en begränsad mängd information i enkla vardagssituationer. De har tillräckligt ordförråd för grundläggande kommunikativa behov och kan binda ihop fraser med enkla bindeord. De kan använda enkla strukturer korrekt, men de gör fortfarande grundläggande misstag.

Nivå B1 "motsvarar klassificeringen tröskelnivå för en besökare i ett främmande land och utmärks kanske främst av två drag. Det första draget är förmåga att hålla liv i ett samtal och få fram vad du vill i en rad sammanhang, till exempel: *I allmänhet följa huvudpoängerna i ett längre samtal runt sig, om talet är tydligt på standarddialekt, uttrycka eller be om personliga åsikter i ett informellt samtal med vänner, uttrycka huvudpoängen i det han eller hon vill säga, använda ett omfattande enkelt språk för att uttrycka mycket av vad han eller hon vill, föra ett samtal där det dock ibland kan vara svårt att följa vad han eller hon vill säga exakt, göra sig förstådd trots att pauserna för grammatisk och lexikal planering och ändring är mycket tydliga, särskilt i längre stycken av fri produktion. Det andra draget är förmåga att på ett flexibelt sätt hantera vardagliga problem, t.ex. hantera ovanligare situationer på allmänna färdmedel, de flesta situationer som kan tänkas uppstå när man organiserar en resa genom en förmedlare eller under den faktiska resan, oförberedd gå in i samtal om välbekanta ämnen, framställa ett klagomål, ta initiativ till en intervju/konsultation (d.v.s. ta upp ett nytt ämne), men är mycket beroende av intervjuaren i interaktionen, be någon klargöra eller vidareutveckla vad de just har sagt."*⁸ Elever mellan B1 och B2 kan utbyta växande mängder information.

I **hörförståelsen** kan B1-elever förstå huvudpoängerna i tydligt standardtal om välbekanta företeelser som man regelbundet stöter på, de kan också förstå många radio- och TV-program om språket talas relativt långsamt och tydligt. I **läsförståelsen** kan de förstå texter som beskriver situationer och händelser på främst vanligt språk, de kan också förstå uttryck för känslor och önskemål i personliga brev. I **muntlig interaktion** kan de med självförtroende delta i oförberedda samtal om ämnena är välbekanta och av personligt intresse eller betydelse, de kan också hantera de flesta situationer som kan uppstå när de interagerar med infödda talare. I **muntlig produktion** kan de binda ihop fraser på ett enkelt sätt för att berätta en historia eller beskriva något, och de kan kortfattat förklara sina åsikter eller planer. De kan **skriva** enkel, sammanhängande text om ämnen som är välbekanta för dem eller av personligt intresse, och de kan skriva personliga brev som beskriver upplevelser och intryck. I spontant tal har B1-elever tillräckliga språkkunskaper för att klara sig och ett tillräckligt ordförråd för att utföra vardagliga ärenden och kommunicera om välbekanta situationer och ämnen. De är rimligt noggranna i användningen av en repertoar av vanliga rutiner och mönster, och de kan binda ihop en följd av diskreta element till en sammanhängande mening.

Nivå B2 "utgör en ny nivå lika högt över B1 [...] som A2 [...] är under den. Den ska motsvara klassificeringen högre nivå. Bilden är att efter att eleven har gjort långsamma, men stadiga framsteg under mellannivån upptäcker han eller hon att man kommit någonstans, saker ser annorlunda ut, man får ett nytt perspektiv och kan se sig omkring på ett nytt sätt. Denna princip verkar ha vuxit fram i stor utsträckning genom de beskrivningar som anpassats till denna nivå. De avviker verkligen från det tidigare innehållet. I nederdelen av spannet ligger till exempel fokus på effektiv argumentering: *redogöra för och försvara sina åsikter i ett samtal genom att ge relevanta förklaringar, argument och kommentarer, förklara en ståndpunkt i en speciell fråga, ge fördelar och nackdelar med olika alternativ, bygga upp en kedja av underbyggda argument, utveckla ett argument genom att ange skäl för eller emot en viss ståndpunkt, förklara ett problem och tydliggöra för sin samtalspartner att denna måste göra ett medgivande, spekulera om orsaker, följder, hypotetiska situationer, ta en aktiv del i informella samtal i välbekanta sammanhang, tydliga framföra*

⁸ Common European Framework of Reference for Languages, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, p.34

sin åsikt, värdera alternativa förslag samt lägga fram och svara på antaganden. För det andra finns det två nya fokus som präglar hela nivån. Det första är att kunna fokusera på mer än bara sig själv i ett socialt sammanhang: d.v.s. konversera naturligt, flytande och effektivt, förstå i detalj vad som sägs till en på talat standardspråk även i en bullrig miljö, inleda samtal, ta tillvara på sin tur när det passar och avsluta konversationen när han/hon behöver, även om det inte alltid sker så elegant, använda stående uttryck (t.ex. "Det är svårt att svara på") för att vinna tid och behålla ordet medan man funderar på formuleringar, interagera med flyt och spontanitet som möjliggör vanlig konversation med infödda talare utan begränsning för någon av parterna, anpassa sig till de ändringar i inriktning, stil och tonvikt som normalt sker i konversationer, ha relationer med infödda talare utan att oavsiktligt roa eller irritera dem eller kräva att de ska bete sig annorlunda än mot en infödd talare. Det andra nya fokuset är en ny nivå av språklig medvetenhet: rätta till misstag om de har lett till missförstånd, skriva ned "favoritmisstag" och medvetet akta sig för dem i talet, allmänt rätta till felsägningar om man märker dem, planera vad man ska säga och hur, med tanke på hur det påverkar mottagaren/mottagarna".⁹

I **hörförståelsen** kan B2-elever förstå längre tal som innehåller komplexa argumentföljder, om ämnet är relativt välbekant, de kan också förstå de flesta radio- och TV-program på den dialekt de är vana vid. I **läsförståelsen** kan de förstå artiklar och reportage som uttrycker attityder och åsikter samt samtida litterär prosa. De kan **samtala** med visst flyt och spontanitet och delta aktivt i diskussioner. Det går bra att umgås på ett vanligt sätt med infödda talare. I **mundlig produktion** kan de ge tydliga, detaljerade beskrivningar, förklara sina åsikter, sammanfatta andras åsikter och väga fördelar mot nackdelar. De kan **skriva** tydlig, detaljerad text om en rad olika ämnen, de kan utveckla ett argument, ange skäl för och emot, de kan ge detaljerad information och framhäva den personliga innebörden av händelser. I spontant tal har B2-elever tillräckliga språkkunskaper för att ge tydliga beskrivningar och uttrycka åsikter. De har ett bra ordförråd för att hantera de flesta vanliga ämnen och sina egna specialintressen. De har relativt god grammatisk kontroll och kan använda ett begränsat antal bindekonstruktioner för att binda ihop yttranden till tydligt, sammanhängande tal. De fel de gör hämmar inte kommunikationen och de kan ofta rätta sig själva.

PRESENTATION AV KURSPLANENS TEMAN

Romanipe är den vägledande principen i denna kursplan. Den ger de övergripande sociala, kulturella och andliga perspektiven som följande elva teman alltid måste ses mot bakgrund av:

1. Jag och min familj
2. Mitt hem och aktiviteter i hemmet
3. Min sociala grupp
4. Romska hantverk och yrken (endast specifikt romska beskrivningar)
5. Högtider och festivaler
6. I skolan
7. Resor och transportmedel
8. Mat och kläder
9. Tid, årstider och väder
10. Natur och djur
11. Fritidsintressen och kultur

⁹ *Common European Framework of Reference for Languages*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, s. 35.

Kursplanen har tagits fram med vetskapen om att ålder och färdighetsnivå hos de elever som lär sig romani varierar. Beskrivningarna kan ändå användas på ett flexibelt sätt som gör att ansvariga för planeringen av undervisning, läromedelsutvecklare och lärare kan använda dem enligt vad som passar för olika elever, till exempel nybörjare i åldrarna 4–14 år.

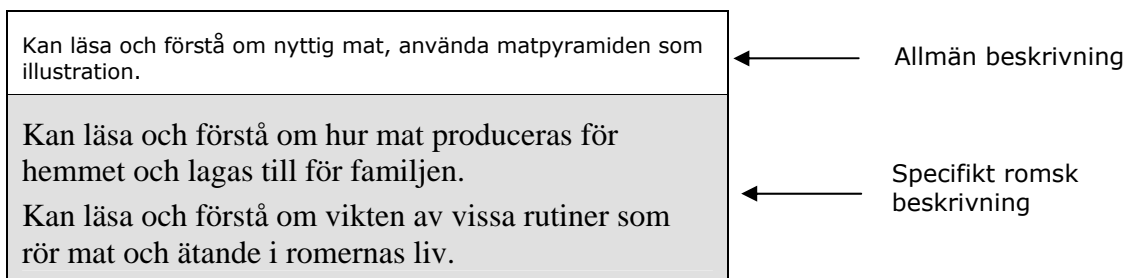
Denna flexibilitet illustreras genom exempel på klassrumsaktiviteter före uppställningen med listningar av språkliga aktiviteter för varje tema. Exempelen på klassrumsaktiviteter har valts för att spegla de olika behoven hos elever i den breda åldersgruppen (4–14 år) och med en färdighetsnivå från absoluta nybörjare som har A1 som första mål, till de som kan prestera B2 i de olika språkliga aktiviteterna.

Även om samma klassrumaktiviteter kan användas för elever i olika åldrar måste tillvägagångssätt, metoder och vad man lär sig vara åldersanpassat.

För varje tema i kursplanen finns det uppställningar med beskrivningar av de fem färdigheterna (hörförståelse, läsförståelse, muntlig interaktion, muntlig produktion, skriva) som speglar:

1. De allmänna kraven på språkinlärning från A1 till B2.
2. Specifikt romska drag i språkinlärningen på samma nivåer.

De beskrivningar som är specifika för romsk kultur och romernas livsstil anges i de skuggade rutorna.

INLEDANDE KOMMENTARER FÖR LÄRARE OCH LÄROMEDELSUTVECKLARE

DEN ROMSKA MUNTliga TRADITIONEN SOM UTGÅNGSPUNKT

Det är ytterst viktigt att det traditionella romska sättet att förmedla kunskaper och erfarenheter – genom berättelser, sånger och gåtor – blir en central aspekt i studierna av romani. Det är lika viktigt att vuxna medlemmar av den romska sociala gruppen engageras i barnens utbildningsmässiga utveckling. Dessa två element kan förenas genom att man använder den muntliga traditionen som utgångspunkt för klassrumsundervisningen.

ALLMÄN UNDERVISNINGSIDÉ

Ålder: 8–4

Nivå: A2–B2

Under en viss tidsperiod, t.ex. en termin eller ett skolår, ber eleverna sina föräldrar eller andra äldre familjemedlemmar berätta en berättelse eller gåta för dem eller lära dem en sång.

Eleverna återberättar berättelserna eller gåtorna för de andra eleverna i klassen eller lär dem sången.

Eleverna skriver ner berättelsen, gåtan eller sången.

Alla texter som produceras av eleverna sammanställs i en "bok".

ATT HÖJA ELEVERNAS SPRÅKLIGA MEDVETENHET

Undervisningen i romani ger många tillfällen att höja elevernas allmänna språkliga medvetenhet (språklig mångfald).

1. De flesta elever är tvåspråkiga, och majoritetsspråket är därför en lättillgänglig resurs. Man kan jämföra språken och visa hur det ena språket påverkar det andra.
2. Förekomsten av olika varianter av romani bör också uppmärksammas där det är lämpligt. Det innebär att man åskådliggör hur olika ord och uttryck används för samma sak. Sådana exempel bidrar till att göra eleverna medvetna om vilket rikt språk romani är.

ALLMÄN UNDERVISNINGSIDÉ

Ålder: 7–14

Nivå: Alla

Ett diagram eller en karta i klassrummet åskådliggör variationen i användningen av romani i olika länder/romska grupper. När du stöter på ett ord eller uttryck som är annorlunda i en annan romsk grupp eller ett annat land lägger du till det i diagrammet för att visa var variationen finns.

ALLMÄN UNDERVISNINGSIDÉ

Ålder: 4–11

Nivå: Alla

Bildordbok

Ett effektivt sätt att göra eleverna delaktiga i processen att ta fram undervisningsresurser för användning av klassen eller enskilda elever är att successivt ta fram en temabaserad bildordbok.

Metod:

1. Ordboken kan vara pappers- eller datorbaserad.
2. Varje avsnitt behandlar ett tema, som motsvarar temana i kursplanen/ramkursplanen.
3. Läraren eller eleverna letar upp eller ritar passande bilder.
4. Till varje bild hör ett uppslagsord.
5. Ordboken kan innehålla:
 - Enskilda ord för elever på lägre nivå (A1)
 - Exempel på fraser eller meningar som innehåller ordet i en kontext (A2–B2)
 - Exempel på olika varianter av ord som används i olika länder/grupper.

ALLMÄN UNDERVISNINGSIDÉ

Ålder: Alla

Nivå: Alla

Lära in nya kunskaper/befästa inlärd kunskaper med hjälp av en kortlek

Metod:

2. Använd en vanlig kortlek. De är välkända för många elever.
3. Klistra fast bilder, ord eller fraser på korten. Det ska finnas två hela uppsättningar likadana kort i kortleken.
4. Spelet går ut på att varje barn i tur och ordning lägger ett kort. När två likadana kort kommer efter varandra ropar barnen något man har kommit överens om.
5. Olika spelvarianter:
 - Para ihop bilder och därefter säga ordet
 - Para ihop bilder med enstaka ord
 - Para ihop ord

FORSKNING SOM INLÄRNINGSAKTIVITET

Många av de aktiviteter som föreslås i ramkursplanen för de högre nivåerna (B1 och B2) ger eleverna ett utmärkt tillfälle att arbeta med forskning. Det kan handla om att göra Internetsökningar, använda tryckta källor eller inhämta information och/eller material från äldre familjemedlemmar eller medlemmar i den sociala gruppen.

EXEMPEL:

TEMA 2: MITT HEM OCH AKTIVITETER I HEMMET

Muntlig
interaktion
Nivå B2

Kan ställa och svara på frågor om många olika välbekanta ämnen som hör ihop med vanliga aktiviteter i hemmet och familjen.
Kan be föräldrar och äldre familjemedlemmar förklara olika aspekter av livet i ett romskt hem (t.ex. historia, traditioner o.s.v.).

TEMA 5: ROMSKA HANTVERK OCH YRKEN

Muntlig
interaktion
Nivå B2

Kan ställa frågor till äldre familjemedlemmar eller medlemmar i den sociala gruppen om deras minnen av traditionella romska hantverk och yrken.
Kan ställa frågor till en modersmålstalare av romani.

TEMA 8: TRANSPORTMEDEL OCH RESOR

Muntlig
interaktion
Nivå B1

Kan ställa och svara på frågor om romska resetraditioner.
Kan ställa frågor till äldre familjemedlemmar eller medlemmar i den sociala gruppen om deras erfarenheter av resandet förr i tiden.
Kan diskutera information om romer och deras resande under

Läsning
Nivå B1

Kan använda nyckelord för att söka efter skildringar av kringresande romer på Internet.
Förstår huvudpoängerna i en skildring, berättelse eller historisk text om romernas resande.

Muntlig
interaktion
Nivå B2

Kan diskutera resandets historiska och moderna betydelse för romerna.
Kan diskutera fördelar och nackdelar med ett kringresande respektive bofast levnadssätt för romska familjer och grupper.
Kan diskutera det bästa sättet att arbeta med och presentera ett projekt eller en presentation om kringresande romer.
Kan undersöka olika erfarenheter och traditioner kring resandet genom att samtala med äldre familjemedlemmar eller

TEMA 9: MAT OCH KLÄDER

Lyssnande
Nivå B2

Förstår en diskussion eller presentation om likheter och skillnader i förhållningssätt till klädsel.
Förstår en berättelse eller skildring som innehåller beskrivningar av klädedräkt eller mat förr i tiden när den berättas av en äldre medlem av den romska gruppen.

ATT ENGAGERA FÖRÄLDRAR OCH ÄLDRE MEDLEMMAR AV DEN SOCIALA GRUPPEN

Många av de specifikt romska beskrivningarna under de olika temarubrikerna ger goda möjligheter att engagera föräldrar, äldre familjemedlemmar och medlemmar av den romska gruppen i allmänhet i inlärningsprocessen – inte bara när det gäller språket romani utan också det romska kulturarvet.

Barn blir motiverade att lära sig när de får medverka aktivt i ett göromål eller tillverkning av något. Inom temat **Romska yrken och hantverk** kan man till exempel ordna demonstrationer eller workshops kring olika hantverk, t.ex. korgflätning och tillverkning av konstgjorda blommor.

Den praktiska upplevelsen av att tillverka ett föremål kan användas som introduktion till historia, berättelser och traditioner kring just det hantverket.

EXEMPEL:

TEMA 2: MITT HEM OCH AKTIVITETER I HEMMET

Muntlig
interaktion
Nivå B1

Kan be föräldrar och äldre familjemedlemmar förklara olika aspekter av livet i ett romskt hem (t.ex. historia, traditioner o.s.v.).

TEMA 5: ROMSKA HANTVERK OCH YRKEN

Lyssnande
Nivå B1

Kan lyssna på ett föredrag eller en presentation om romska hantverk och yrken och förstå huvuddelen av det som sägs.

Muntlig
interaktion
Nivå B2

Kan ställa frågor till äldre familjemedlemmar eller medlemmar i den sociala gruppen om deras minnen av traditionella romska hantverk och yrken.
Kan ställa frågor till en talare.

ATT STÄLLA NUET I RELATION TILL DET FÖRFLUTNA

I hela ramkursplanen finns det många exempel på tillfällen då det är lämpligt att uppmärksamma och dra paralleller mellan livet och levnadsvillkoren förr och nu, att diskutera långsiktiga förändringar, att prata om positiva och negativa följder av förändringarna och att höja elevernas medvetenhet om behovet av att lära sig och minnas vad som var viktigt för romerna förr i tiden och om hur lärdomar av tidigare erfarenheter kan vara till hjälp i livet i dag.

EXEMPEL:

TEMA 5: ROMSKA HANTVERK OCH YRKEN

Muntlig
produktion
Nivå B2

Kan hålla ett anförande där han eller hon jämför livet för kringvandrande romska hantverkare förr i tiden

Skrift
Nivå B2

Kan skriva en kort berättelse som beskriver en situation eller händelse i romsk historia eller en nutida upplevelse där årstiden och vädret spelar en betydelsefull roll.

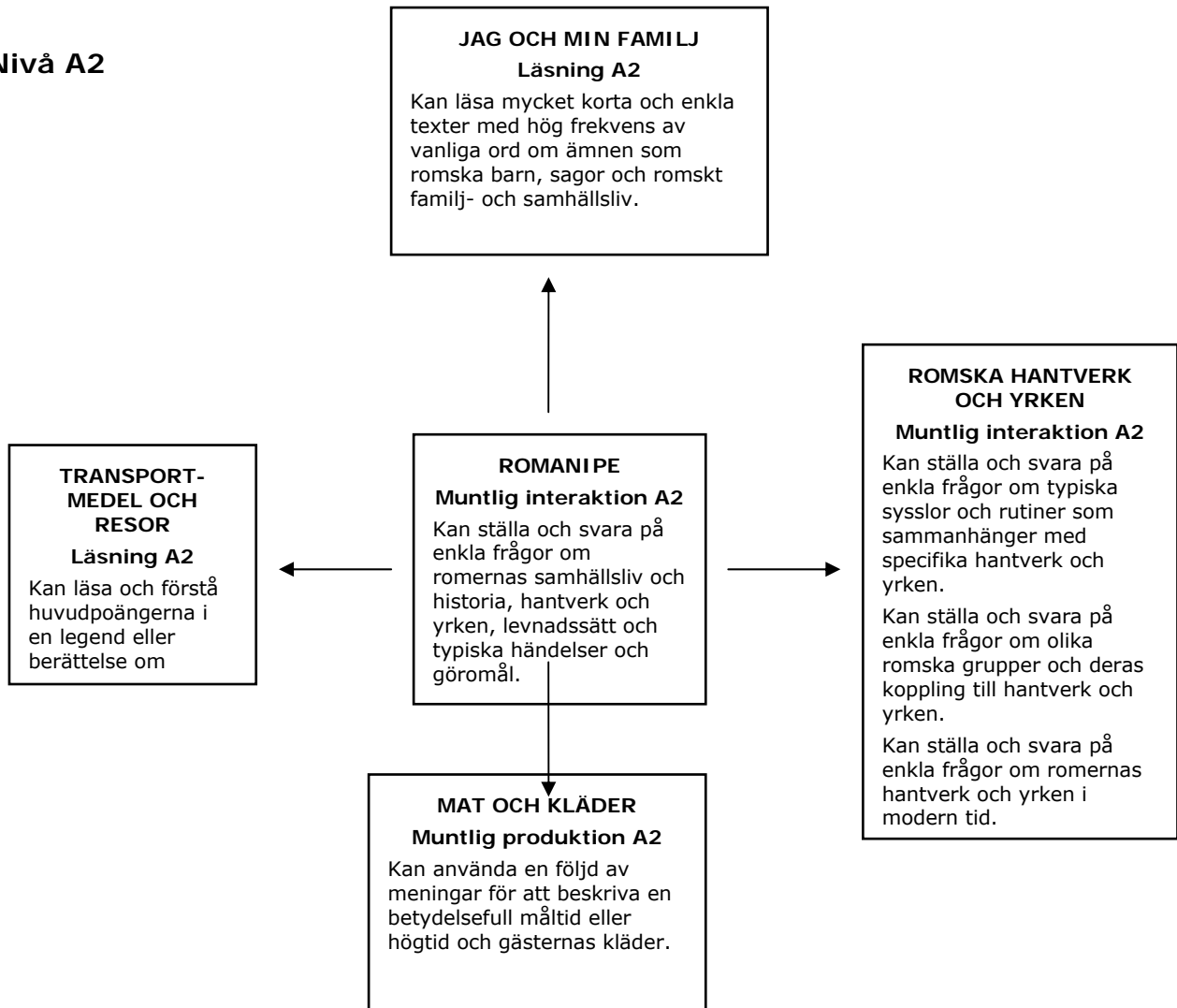
DEN CENTRALA BETYDELSEN AV ROMANIPE

Romanipe (romskhet) har inte presenterats som ett eget tema. Det beror på att *romanipe* genomsyrar i alla delar av romernas liv och tradition och därför bör gå som en röd tråd genom hela undervisnings- och inlärningsprocessen för romani.

Schemat **Romanipe** (se sidan 19) är avsett som referens för lärare. Det hjälper dem att identifiera de viktigaste aspekterna av *romanipe* och att säkerställa att alla dessa aspekter är integrerade i undervisningen.

Diagrammet på sidan 17 visar hur *romanipe* på ett naturligt sätt ingår i många av de specifikt romska beskrivningarna i ramkursplanen.

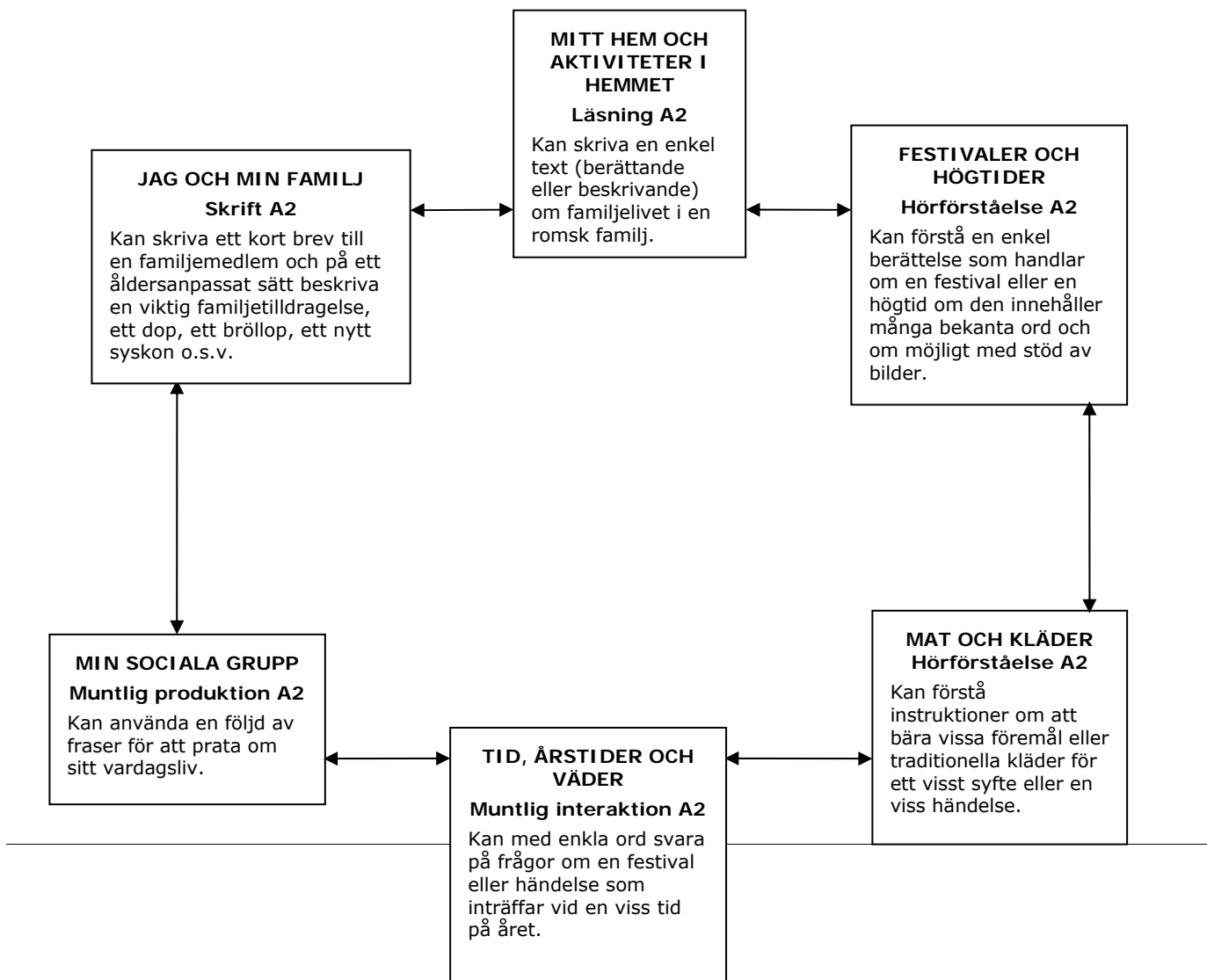
Nivå A2

RAMKURSPLANENS GRÄNSÖVERSKRIDANDE NATUR

Förutom det direkta sambandet mellan *romanipe* och andra tematiska områden finns det också många samband mellan temana. För läraren innebär detta att en aktivitet som genomförs under en tematisk rubrik kan innehålla hela eller en del av en aktivitet från ett annat tema. Därför är framsteg i inläringen sällan avgränsat till ett enda tema, utan omfattar flera tematiska områden.

EXEMPEL:

Förslag på hur man kan gå från ett tema till ett annat ges som korsreferenser i slutet av inledningen till varje tema.

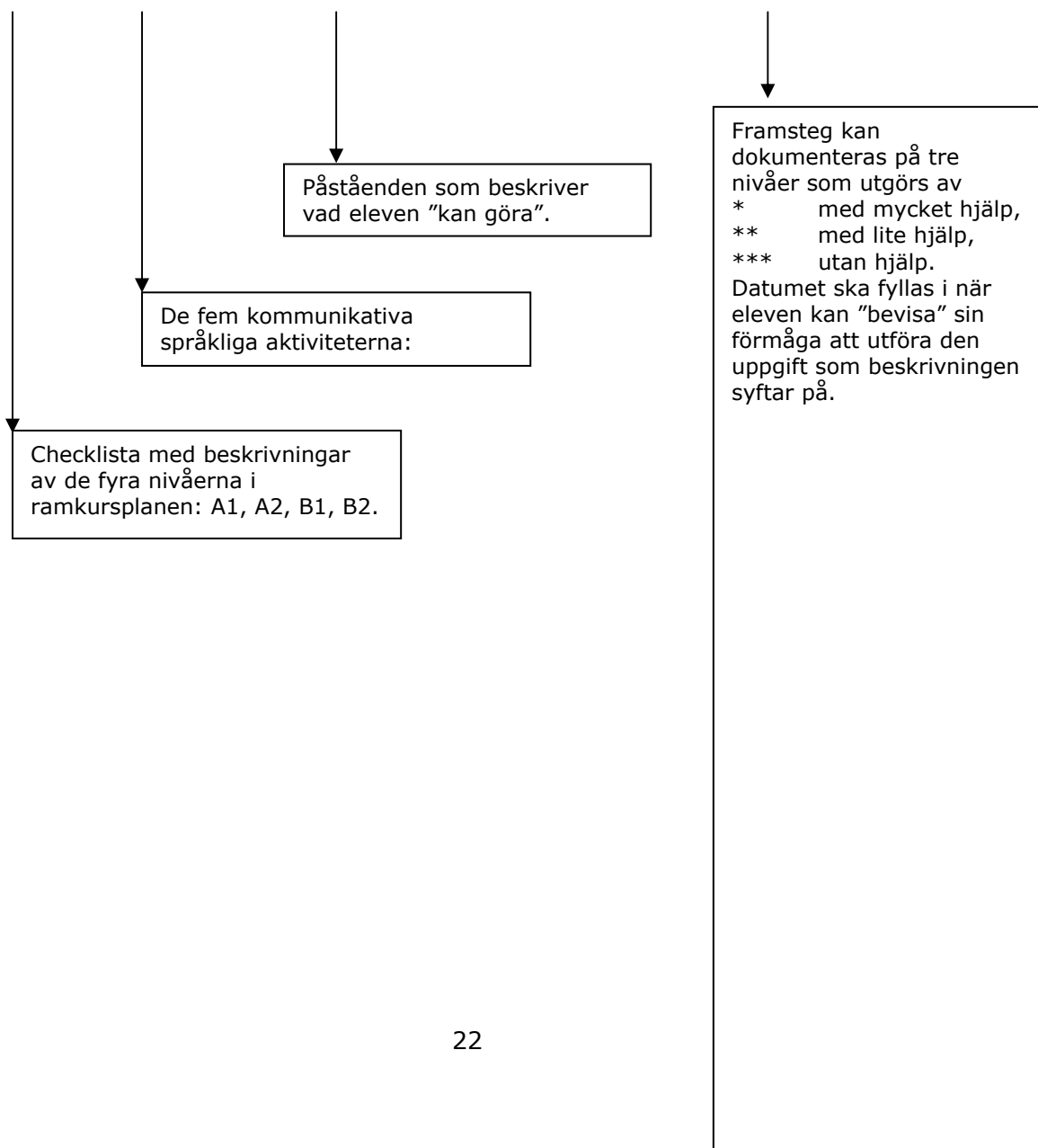
CHECKLISTOR

Alla tematiska grupper med beskrivningar av "kan göra" följs av en checklista med beskrivningar av "jag kan". I checklistorna beskrivs kommunikationsuppgifter som hänger ihop med det aktuella temat. Lärarna kan använda dem för att planera klassrumsaktiviteter och eleverna kan använda dem för att dokumentera framsteg i lärandet.

För eleverna kan checklistorna vara en del i en inlärningsportfölj eller den Europeiska språkportföljen (© Europarådet).

EXEMPEL:

<i>Jag och min familj (Checklista)</i>					
<i>Nivå</i>	<i>Färdighet</i>		<i>* Datum</i>	<i>** Datum</i>	<i>*** Datum</i>
A1		Jag kan ...			
					
					
					
					

ROMANİPE

Uppställningen av språkaktiviteter för *romanipe* samlar de aspekter av livet, historien och traditionen som är huvudsakligen romska. Ansvariga för undervisningsplanering, läroboksutvecklare och lärare bör använda denna uppställning som ett verktyg för att bekräfta att de viktiga aspekterna av romsk kultur, tradition, historia och livsstil ingår i kursplaner, studiematerial och klassrumsaktiviteter, i synnerhet:

- Den romska sociala strukturen
- Kulturens och familjens normer
- Principer, uppförande och rättvisa
- Muntlig historia och traditioner
- Värderingar, etik och renhet

ROMANİPE

		A1	A2	B1	B2
FÖRSTÅELSE	HÖRFÖRSTÅELSE	Kan förstå ord för familjemedlemmar, aktiviteter i hemmet, olika slags kläder och mat, regler för familjen/den sociala gruppen, de främsta högtiderna och minnesdagarna, sång, dans, sagor och andra fritidsaktiviteter eller idrottsliga aktiviteter.	Kan förstå enkla instruktioner som ges om uppförande hemma/i den sociala gruppen. Kan förstå en enkel förklaring av "regler" som rör vardagsliv. Kan förstå huvudpoängerna och syftet i en saga.	Kan förstå en berättelse om eller redogörelse för hans/hennes familj eller sociala grupp. Kan lyssna till ett anförande om romsk historia, livsstil eller romska traditioner och förstå huvudpoängerna.	Kan i detalj förstå ett längre anförande om romernas liv, historia eller kultur med jämförelser mellan förr och nu och diskussion om frågor som väcks i den moderna världen.
	LÄSFÖRSTÅELSE	Kan känna igen och förstå vanliga ord för familjemedlemmar och medlemmar i gruppen och aktiviteter, föremål i hemmet, mat och kläder, namn på välbekanta sagor och sånger o.s.v. när man ser dem på en plansch, ett kort eller i en lista.	Kan läsa och förstå enkel text, t.ex. en välbekant saga som innehåller mycket vanliga, välbekanta ord. Kan läsa och förstå enkla texter om romernas liv, historia eller traditioner om texterna innehåller mycket vanliga, välbekanta ord.	Kan läsa och förstå en åldersanpassad redogörelse för det romska folket och deras erfarenheter förr eller nu.	Kan läsa och förstå en detaljerad beskrivning av hur romernas livsstil har påverkat de vardagliga normerna. Kan läsa och förstå en redogörelse för en romsk persons eller grupps erfarenheter. Kan läsa och förstå en biografisk text om en berömd romsk person.

ROMANI PE

		A1	A2	B1	B2
T A L A	M U N T L I G	<p>Kan be om vanliga föremål i hemmet.</p> <p>Kan svara ickeverbalt eller med enstaka ord eller mycket korta fraser på frågor om hans/hennes familj, hem, aktiviteter, vad man tycker om/inte tycker om och erfarenheter</p> <p>Kan hälsa och besvara hälsningar korrekt.</p>	<p>Kan ställa och svara på enkla frågor om romernas samhällsliv och historia, hantverk och yrken, levnadssätt och typiska händelser och göromål.</p>	<p>Kan ställa och svara på frågor om aspekter av romskt liv och kultur.</p> <p>Kan samtal om de viktiga "reglerna" i det romska folkets liv.</p> <p>Kan svara på frågor om hans/hennes liv och hur han/hon ser på romska familjetraditioner.</p> <p>Kan ställa och svara på frågor om vikten av utbildning för det romska folket i dag.</p>	<p>Kan samtala i detalj om romernas traditioner och deras påverkan på vardagslivet.</p> <p>Kan samtala i detalj om viktiga övertygelser om uppförande och moral i romska familjer och grupper.</p> <p>Kan samtala om och förklara vikten av utbildning och vilka möjligheter det ger unga människor.</p>
	P R O D U K T I O N	<p>Kan använda nyckelord eller enkla fraser för att beskriva familj, hem, aktiviteter och vad man tycker om/inte tycker om.</p>	<p>Kan använda en följd av enkla fraser och meningar för att beskriva en aspekt av romskt liv eller traditioner.</p> <p>Kan använda dockor eller en plansch för att ge en enkel förklaring av ett visst ämne som rör romsk historia eller traditioner (t.ex. resan från Indien, hantverk i särskilda områden, o.s.v.).</p> <p>Kan återberätta en välbekant saga i fraser eller enkla meningar.</p>	<p>Kan samtala på ett åldersanpassat sätt om livsstil och ansvar för ungdomar i en romsk familj.</p> <p>Kan hålla ett kort anförande om en aspekt av romernas liv, historia eller kultur.</p>	<p>Kan hålla en detaljerad presentation om romernas liv, historia eller kultur och understryka de viktiga dragen.</p> <p>Kan hålla ett detaljerat anförande om inläring av romani och illustrera med exempel från olika varianter av språket.</p>
S K R I V A	<p>Kan skriva av eller skriva ord eller listor om familjemedlemmar, dagliga aktiviteter, föremål i hemmet, mat och kläder och viktiga händelser.</p>	<p>Kan skriva korta texter med välbekanta ord för att beskriva en aspekt av romernas historia eller traditioner eller ge ett kort referat av en välbekant saga.</p>	<p>Kan skriva en kort text om en dag i en romsk familjs liv, viktiga aktiviteter i ett romskt hem, det romska folkets historia i hemtrakten i regionen.</p>	<p>Kan skriva en tydlig, detaljerad text om romernas historia och kultur och dess betydelse i dag, med hänvisning till hemtrakten eller regionen.</p> <p>Kan skriva en tydlig, detaljerad text om skälen att lära sig romani och vikten av de olika dragen i språket i andra områden.</p>	

TEMA 1: JAG OCH MIN FAMILJ

Detta tema omfattar följande ämnen:

- Beskrivning av **mig själv**: ansiktsdrag, hår, händer, armar, fötter.
- Presentation på romskt sätt med namn, familj och grupp när det är lämpligt.
- Grupp- och familjenamnets betydelse i förhållande till gruppens hantverk och yrken.
- Sambandet mellan grupp- och familjeidentitet och *romanipe*.
- Den vanliga förekomsten av två namn – officiellt namn och romaninamn.

Se även: **Romska hantverk och yrken**
Högtider och fester

Klassrumsaktivitet 1

Mål: Att presentera principerna för romska grupp- och familjenamn och deras samband med hantverk och yrken.

Ålder: Alla

Nivå: A1

Metod:

- 1 Läraren och eleverna diskuterar principerna för personnamn och deras betydelse
- 2 Låt eleverna försöka nämna alla romska namn de känner till
- 3 Prata om vad eleverna kallar sina föräldrar, far- och morföräldrar och andra familjemedlemmar
- 4 Äldre elever får till uppgift att samla in information om sin familj/grupp hemma eller i den sociala gruppen med hjälp av Internet, tryckta källor o.s.v.
- 5 Eleverna arbetar i smågrupper och gör affischer som
 - a. förklarar betydelsen av romska namn
 - b. beskriver sambandet mellan grupper/namn och hantverk/yrken
 - c. sammanställer informationen från elevernas familjer
- 6 Eleverna håller en muntlig presentation av sina affischer och den insamlade informationen.

Obs! Elever i olika åldrar framställer åldersanpassade affischer/teckningar.

JAG och MIN FAMILJ

		A1	A2	B1	B2
FÖRSTÅELSE	LYSSNANDE	<p>Förstår grundläggande frågor från läraren, en vuxen eller en annan elev (t.ex. <i>Vad heter du?, Hur gammal är du?, Är det här din bror? o.s.v.</i>).</p> <p>Förstår enkla anvisningar för vardagsaktiviteter om de framförs långsamt och åtföljs av förklarande gester.</p>	<p>Kan följa huvudpoängerna i sammanhangsberoende anvisningar eller råd från en lärare eller annan vuxen i skolan eller en plats som sammanhänger med skolaktiviteter.</p>	<p>Förstår vad som sägs i vanliga och välbekanta sammanhang av lärare, andra vuxna och kamrater utan behov av många upprepningar eller förklarande gester.</p>	<p>Förstår huvuddelen av en film eller ett radioprogram om ämnen som ungdomskultur, familjeliv, familjetraditioner eller personliga intresseområden om framförandet är tydligt och sker på en välbekant språkvariant.</p>
		<p>Känner igen sitt namn eller namn och titlar på de närmaste familjemedlemmarna när de uttalas av en annan person.</p> <p>Förstår när en äldre person ger en välsignelse.</p>	<p>Förstår huvudpoängerna i ett samtal om ett välbekant ämne mellan vuxna familjemedlemmar.</p> <p>Kan följa med i samtal mellan andra barn när de leker.</p> <p>Förstår i stora drag vad en äldre person säger när han eller hon välsignar ett barn.</p>	<p>Förstår vad som sägs i vanliga och välbekanta sammanhang av vuxna och kamrater i familjen och den sociala gruppen utan behov av många upprepningar eller förklarande gester.</p> <p>Förstår de enskilda detaljerna i en välsignelse som en äldre person ger ett barn.</p>	<p>Förstår utan svårigheter anvisningar, beskrivningar, diskussioner och meningsutbyten i familjesammanhang eller i den sociala gruppen.</p> <p>Förstår i detalj ett antal vanliga välsignelser som äldre personer ger barn.</p>
	LÄSNING	<p>Kan hitta sitt namn i en klasslista/laglista.</p>	<p>Kan använda alfabetet för att hitta sitt namn i en lista i skolan.</p> <p>Kan läsa och förstå åldersanpassade berättelser om barn och deras liv, bland annat livet i olika miljöer (t.ex. på landet, i staden, utomlands).</p>	<p>Kan läsa och förstå artiklar eller andra texter som handlar om den moderna livsstilen och de utmaningar den medför för människorna.</p>	<p>Kan utan svårigheter läsa utförliga historiska skildringar av barndom och familjeliv och förstå de synpunkter som skribenten framför.</p>
		<p>Kan hitta sitt namn och namnen på familjemedlemmar eller medlemmar i den sociala gruppen i en lista, på ett föremål eller på en gravsten.</p>	<p>Kan läsa och förstå mycket korta och enkla texter med hög frekvens av vanliga ord om ämnen som romska barn, sagor och romskt familj- och samhällsliv.</p>	<p>Kan läsa och förstå texter om familjer och de utmaningar som etniska grupper ställs inför.</p>	<p>Kan läsa och förstå utförliga historiska skildringar om barns och ungdomars liv i den romska gruppen.</p> <p>Kan läsa och förstå texter om de utmaningar som unga medlemmar av den romska gruppen ställs inför och urskilja olika ståndpunkter och hållningar.</p>

JAG och MIN FAMILJ

		A1	A2	B1	B2
T A L	M U N T L I G I N T E R A K T I O N	<p>Kan svara icke-verbalt (t.ex. genom att nicka eller skaka på huvudet) eller med ettordiga eller mycket korta svar på grundläggande frågor om vad han/hon tycker om eller ogillar (t.ex. <i>Tycker du om ... ?</i>).</p> <p>Kan hälsa på läraren, andra vuxna och elever och ta adjö på rätt sätt.</p> <p>Kan uttrycka omedelbara personliga behov (t.ex. att gå på toaletten).</p>	<p>Kan svara på ett säkert sätt på vanliga frågor om sitt namn, sin ålder, antal syskon o.s.v.</p> <p>Kan inleda samtal om ett välbekant ämne (t.ex. vad han/hon har gjort under helgen).</p>	<p>Kan berätta för läraren vad han/hon har gjort hemma/på lovet/under helgen o.s.v.</p> <p>Kan be om förtydligande om det behövs.</p>	<p>Kan berätta om bekymmer och problem för läraren, en annan vuxen eller någon annan ansvarsfull person.</p> <p>Kan förstå och delta fullt ut i samtal om vardagsliv, familjeaktiviteter och aktuella frågor och tydligt uttrycka sina synpunkter och åsikter.</p>
		<p>Kan svara på grundläggande frågor om sin grupp, sitt familjenamn, sin ålder och familjemedlemmar om han/hon får stöd genom ledfrågor.</p> <p>Kan hälsa, säga adjö till och tacka andra romska barn och vuxna med rätt fraser.</p>	<p>Kan svara familjemedlemmar och medlemmar i den sociala gruppen på ett säkert sätt när de frågar om hans/hennes namn, ålder, antal syskon, familjemedlemmarnas namn o.s.v.</p> <p>Kan använda hälsningsfraser på ett naturligt och korrekt sätt.</p>	<p>Kan ställa och svara på frågor om många olika välbekanta ämnen (familj, bostad, föräldrarnas sysselsättning, intressen o.s.v.).</p> <p>Kan berätta för föräldrar eller andra familjemedlemmar om vad han/hon har gjort i skolan.</p> <p>Kan berätta om vad han/hon har lärt sig av föräldrar och andra äldre familjemedlemmar.</p>	<p>Kan ge sina föräldrar en utförlig redogörelse för vad som har hänt i skolan och beskriva sina framsteg och prestationer.</p> <p>Kan ställa och svara på frågor på ett spontant och ledigt sätt i interaktion med modersmålstalare.</p>
	M U N T L I G	<p>Kan framföra ett kort, ofullständigt påstående om sig själv eller sin familjesammansättning (t.ex. <i>heter ****, har bröder</i>).</p> <p>Kan använda enkla fraser för att beskriva sitt utseende, t.ex. ögon- och hårfärg, kroppsbyggnad, längd.</p>	<p>Kan använda en följd av fraser och enkla meningar för att berätta om sina intressen, fritidsaktiviteter, vanor eller familjeliv på ett åldersanpassat sätt.</p> <p>Kan använda fraser och enkla meningar för att uttrycka hur han/hon känner sig (trött, arg, sjuk o.s.v.).</p>	<p>Kan ge tydliga och lagom utförliga beskrivningar av vardagsliv, personliga tilldragelser, familjehögtider, en händelse eller en upplevelse i skolan.</p>	<p>Kan förklara en personlig känsla eller ståndpunkt i en aktuell eller avgränsad fråga och redogöra för fördelar och nackdelar med olika alternativ.</p>

P R O D U K T I O N	Kan beskriva sig själv med enkla fraser: <i>Min familj är ..., Jag är en flicka/pojke, Jag har långt/kort hår o.s.v.</i>	Kan använda en följd av fraser och enkla meningar för att beskriva sin familj, sina vanor, sina planer (t.ex. för lov och resor) och vad han/hon tycker om och ogillar för en familjemedlem eller medlem i den sociala gruppen. Kan använda en följd av fraser och enkla meningar för att förklara sina ståndpunkter på ett åldersanpassat sätt (t.ex. familjevärderingar, etniska eller religiösa skillnader). Kan använda en följd av fraser eller enkla meningar för att uttrycka känslor i familjesammanhang eller i den sociala gruppen.	Kan foga samman fraser och meningar på ett enkelt sätt för att skildra en viktig händelse, t.ex. en fest eller högtid i familjen eller den sociala gruppen, med beskrivande språk (särskilt lämpliga adjektiv) och med betoning på det viktigaste. Kan beskriva hur hantverk och yrken förs vidare i familjer.	Kan berätta utförligt om utmaningar som ungdomar ställs inför, följder av diskriminering och likheter och skillnader mellan olika levnadssätt för familjemedlemmar eller medlemmar av den sociala gruppen.
	A1	A2	B1	B2
S K R I F T	Kan skriva av eller skriva sitt namn, sin adress och skolans namn. Kan skriva av ord om sig själv från skoltavlan (t.ex. <i>jag heter ..., jag bor i ...</i>)	Kan skriva korta texter som beskriver hans/hennes familj, vanor o.s.v. Kan skriva korta texter som beskriver personliga intressen och vad han/hon tycker om eller ogillar (mat, TV-program o.s.v.). Kan skriva korta åldersanpassade beskrivningar av viktiga händelser eller personliga upplevelser (ett nytt småsyskon, resor, hur man firar en högtid, hur han/hon hjälper en förälder o.s.v.),	Kan skriva enkla, sammanhängande texter där han/hon jämför sitt liv nu och förut (t.ex. innan han/hon började skolan, på en annan plats). Kan skriva enkla, sammanhängande texter om vad han/hon tycker om eller ogillar, fritidsaktiviteter, intressen o.s.v.	Kan skriva tydliga och utförliga texter (rapporter, brev, e-postmeddelanden o.s.v.) om ämnen som berör hans/hennes vardagsliv, skolgång, intressen eller fritidsaktiviteter, upplevelser o.s.v.
	Kan skriva av eller skriva sitt familjenamn, sitt namn och andra familjemedlemmars namn.	Kan skriva ett kort, enkelt brev till en familjemedlem och på ett åldersanpassat sätt beskriva en viktig familjetilldragelse, ett dop, ett bröllop, ett nytt syskon o.s.v.	Kan skriva enkla, sammanhängande texter som beskriver livet i den romska sociala gruppen, sina känslor och reaktioner på händelser. Kan skriva ett kort brev eller e-postmeddelande som beskriver hans/hennes upplevelser och känslor.	Kan uttrycka sina ståndpunkter och den personliga betydelsen av händelser eller upplevelser i tydliga, utförliga texter (brev, e-postmeddelanden, uppsatser, rapporter).

Jag och min familj (Checklista)

Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
A1		Jag förstår när läraren frågar vad jag heter, hur gammal jag är, vad mina syskon eller vänner heter eller hur gamla de är. Jag förstår när läraren eller någon annan ber mig göra något. Jag förstår när någon välsignar mig.			
		Jag kan hitta mitt namn i en lista. Jag kan hitta andra familjemedlemmars namn.			
		Jag kan berätta vad jag heter och hur gammal jag är när någon frågar mig om det. Jag kan svara på frågor om vad jag tycker om och inte tycker om. Jag kan hälsa på och säga adjö till andra människor. Jag kan svara på frågor om andra familjemedlemmars namn. Jag kan ställa en enkel fråga.			
		Jag kan berätta något om min familj. Jag kan beskriva mig själv.			
		Jag kan skriva mitt namn, min adress och min skolas namn. Jag kan skriva andra familjemedlemmars namn. Jag kan skriva namnet på platsen där jag bor.			
A2		Jag förstår när läraren berättar något nytt för mig. Jag förstår vad mina vänner säger när vi gör något tillsammans. Jag förstår en del av samtalet mellan de vuxna i min familj. Jag förstår en del av orden i en välsignelse.			
		Jag kan använda alfabetet för att hitta mitt namn eller något annat namn i en lista eller ett register. Jag kan läsa en barnbok som jag redan känner till. Jag kan läsa en romsk saga som jag redan känner till.			
		Jag kan svara på frågor om människorna i min familj. Jag kan svara på frågor om vad jag gjorde i går, under helgen eller på ett lov. Jag kan svara på frågor om hur jag känner mig. Jag kan ställa frågor till andra människor. Jag kan hälsa på och säga adjö till olika människor på olika platser. Jag kan berätta för läraren eller någon annan vuxen om jag är orolig eller känner mig sjuk. Jag kan berätta för mina föräldrar om vad jag har gjort i skolan. Jag kan ställa en fråga om det är något jag inte förstår.			
		Jag kan berätta för andra människor om mig själv, hur lång jag är, min ögonfärg och mitt hår. Jag kan prata om saker som jag tycker om att göra. Jag kan prata om sådant som jag gör varje dag. Jag kan prata om saker som vi gör hemma. Jag kan förklara hur jag känner om saker i skolan eller min familj.			
		Jag kan skriva om sådant som jag gör varje dag. Jag kan skriva om saker som jag tycker om. Jag kan skriva om något som jag har gjort eller sett.			

Jag och min familj (Checklista)

Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
B1		Jag förstår vad andra människor pratar om i skolan, hemma och på andra platser. Jag förstår vad de vuxna säger hemma. Jag förstår alla ord i en välsignelse som jag eller något annat barn får.			
		Jag kan läsa om sådant som andra människor gör varje dag. Jag förstår vad en författare berättar om vardagsliv och levnadssätt. Jag kan läsa om människor som bor på andra platser. Jag kan läsa om svårigheterna för människor från minoritetsgrupper. Jag kan läsa om förändringarna och utmaningarna i det romska livet i dag.			
		Jag kan berätta för läraren vad jag har gjort hemma eller när jag inte var i skolan. Om jag inte förstår riktigt allt, kan jag be någon annan förklara något för mig. Jag kan berätta för mina föräldrar vad jag har gjort i skolan och vad jag tyckte var roligt. Jag kan svara på frågor om mitt vardagsliv och livet i min familj. Jag kan berätta för läraren eller mina föräldrar om saker som bekymrar mig och om varför jag är bekymrad.			
		Jag kan hålla en kort presentation för klassen om sådant som jag gör varje dag. Jag kan hålla en kort presentation för klassen om något viktigt som har hänt i min familj. Jag kan prata om hur traditioner och hantverk förs vidare i familjer. Jag kan prata om sådant som jag har lärt mig hemma. Jag kan berätta om det som är viktigt i mitt liv.			
		Jag kan skriva om skillnaderna mellan barns liv nu och förr. Jag kan skriva ett brev eller e-postmeddelande som beskriver något som har hänt i min familj. Jag kan jämföra mitt liv nu med mitt liv när jag var yngre. Jag kan skriva om hur jag känner mig.			
B2		Jag förstår en film eller ett radioprogram om ett ämne som jag är intresserad av. Jag förstår samtal i min klass och min familj eller mellan mina vänner. Jag förstår diskussioner om romskt liv och romska aktiviteter. Jag förstår olika välsignelser som äldre människor ger barn.			
		Jag kan läsa om barn som levde förr. Jag kan läsa om familjelivet på andra platser. Jag kan läsa en berättelse om något som någon har upplevt. Jag kan läsa om romska barns liv och upplevelser förr i tiden. Jag kan läsa om ungdomars svårigheter i livet i dag.			
		Jag kan prata om saker som jag oroar mig för. Jag kan diskutera många saker som hör ihop med mitt vardagsliv och livet i min familj. Jag kan berätta för min familj om allt jag har upplevt i skolan. Jag kan fråga andra människor om deras vardagsliv eller åsikter. Jag kan föra ett samtal med modersmålstalare.			
		Jag kan uttrycka mina personliga åsikter. Jag kan förklara för familjemedlemmar vilka svårigheter unga människor ställs inför. Jag kan redogöra för min egen åsikt eller uppfattning i en fråga och ange mina skäl.			

		<p>Jag kan skriva ett brev eller e-postmeddelande som beskriver och förklarar mina upplevelser eller intressen ganska utförligt.</p> <p>Jag kan skriva en utförlig text som handlar om mitt eller mina familjemedlemmars liv.</p> <p>Jag kan skriva utförligt om mina intressen eller fritidsaktiviteter och disponera texten logiskt.</p> <p>Jag kan uttrycka och förklara min åsikt om en viss situation eller händelse.</p>			
--	---	--	--	--	--

TEMA 2: MITT HEM OCH AKTIVITETER I HEMMET

Detta tema omfattar följande ämnen:

- Olika familjemedlemmars roller
- De viktiga rutinerna i hemmet – t.ex. matlagning, tvätt o.s.v.
- Status och aktiviteter för barn och yngre familjemedlemmar.
- Att lära sig av föräldrar eller äldre familjemedlemmar

På lägre nivåer och i synnerhet för yngre barn är inte skillnaderna i familjelivets normer tydliga. Äldre elever med större färdigheter i romani kan ta upp denna aspekt med större medvetenhet om de viktiga aspekterna i familjeliv och kontrasterna mellan romska och ickeromska normer.

Klassrumsaktivitet 1

Mål: Att lära sig orden för möbler och andra föremål i hemmet.

Ålder: Alla Nivå A1

Metod:

1. Samla alla ord som eleverna redan kan, använd bilder vid behov.
2. Eleverna ritlar en skiss av sitt hus eller sin husvagn.
3. Namnge rummen, delarna i hemmet.
4. Lägg till möbler och andra föremål och namn.
5. Eleverna markerar viktiga/speciella platser eller föremål i hemmet.

Klassrumsaktivitet 2

Mål: Att tala om hemmet.

Ålder: Alla Nivå A2

Metod:

1. Alla elever tar med sig något föremål hemifrån – helst något ovanligt eller obekant (t.ex. något gammalt, från en annan plats o.s.v.)
2. Alla eleverna håller upp sitt föremål och de andra ska gissa vad det är.
3. Om de lyckas gissa rätt på föremålet förklarar eleven var det förvaras hemma och vad det används till.
4. Om klasskamraterna inte kan gissa rätt talar eleven om föremålet och förklarar vad det är, var det kommer ifrån, var det förvaras hemma och vad det används till.

MITT HEM OCH AKTIVITETER I HEMMET

		A1	A2	B1	B2
F Ö R S T Ä L S E	H Ö R F Ö R S T Ä L S E	Kan förstå nyckelord för föremål i hemmet. Kan förstå nyckelord för aktiviteter i hemmet (t.ex. äta, tvätta, sova o.s.v.)	Kan förstå huvudpoängerna i en berättelse om hemmet om den innehåller mycket vanliga, välbekanta ord. Kan förstå huvudpoängerna i en redogörelse för dagliga aktiviteter om välbekanta ord används.	Kan förstå en berättelse om eller redogörelse för vardagsliv. Kan förstå en berättelse om liv förr och förstå vad som har förändrats.	Kan i detalj förstå ett anförande om familjeliv förr i den lokala trakten eller landet med jämförelser av det moderna livet. Kan i detalj förstå en video- eller ljusupptagning som handlar om barndom i ett annat land eller en annan trakt.
		Kan förstå nyckelord för föremål i det romska hemmet. Kan förstå nyckelord för aktiviteter i det romska hemmet och kan dela in dem på ett lämpligt sätt i ansvarsområden (t.ex. mammans arbetsuppgifter, pappans yrke o.s.v.)	Kan förstå huvudpoängerna i en berättelse om huset/husvagnen om den innehåller mycket vanliga, välbekanta ord. Kan förstå enkla instruktioner som ges hemma.	Kan förstå en redogörelse eller kort anförande om romernas vardagsliv nu eller förr. Kan förstå och kartlägga skillnaderna mellan romernas liv förr och nu, och mellan romernas och ickeromernas livsstilar i modern tid.	Kan förstå en detaljerad redogörelse eller förklaring om romernas liv av en infödd talare. Kan förstå detaljerad historisk och traditionell information med förklaringar om romskt familjeliv.
	L Ä S F Ö R S T Ä L S E	Kan känna igen och förstå bildtexter till ett typiskt hus eller rum. Kan känna igen och förstå siffrorna och orden på en gata eller i en adress.	Kan läsa en enkel text som beskriver aktiviteter eller vardagliga rutiner i hemmet.	Kan läsa berättelse som barn och deras liv förr eller nu och på olika platser och miljöer (t.ex. olika länder och städer o.s.v.)	Kan läsa detaljerade redogörelser, internettext, berättelser och historia om barns och ungdomars liv. Kan läsa och förstå argument i en text om familjeliv förr och nu och i olika delar av världen.
		Kan känna igen och förstå orden för delar av hemmet och dess omgivning och föremål i hemmet. Kan känna igen och förstå siffrorna och orden på en gata eller i en adress.	Kan skriva en enkel text (berättelse eller redogörelse) om familjelivet i en romsk familj.	Kan läsa berättelser om barns liv i olika romska grupper, förr och nu, och deras aktiviteter i hemmet.	Kan läsa internettext, berättelser och historiska redogörelser om barns och ungdomars liv i romska familjer. Kan läsa och förstå argument i en text om romskt familjeliv förr och nu och i olika delar av världen.

MITT HEM OCH AKTIVITETER I HEMMET

		A1	A2	A3	A4
T A L A	M U N T L I G I N T E R A K T I O N	Kan ge enstaviga eller mycket korta svar på grundläggande frågor om sitt hem. Kan ge ett telefonnummer.	Kan föra ett enkelt samtal med läraren eller en annan elev om dennes vardagsrutiner och olika familjemedlemmars vardagliga aktiviteter. Kan besvara enkla frågor om sitt vardagsliv och vad man tycker om/inte tycker om.	Kan ställa och svara på frågor om många olika välbekanta ämnen som hör ihop med vanliga aktiviteter i hemmet och familjen.	Kan delta i detaljerade samtal om familjeliv, känna igen likheter och olikheter. Kan samtala om pressen på familjen i den moderna världen. Kan samtala om familjevårdningars relevans. Kan samtala om vikten av att lära sig av föräldrar och andra familjemedlemmar.
		Kan ge enstaviga eller mycket korta svar på grundläggande frågor om sitt hem. Kan ge ett telefonnummer.	Kan föra ett enkelt samtal med läraren eller en annan elev om dennes vardagsrutiner och olika familjemedlemmars vardagliga aktiviteter. Kan besvara enkla frågor om sitt vardagsliv och vad man tycker om och inte tycker om med det romska livet.	Kan ställa och svara på frågor om många olika välbekanta ämnen som hör ihop med vanliga aktiviteter i hemmet och familjen. Kan be föräldrar och äldre familjemedlemmar förklara olika aspekter av livet i ett romskt hem (t.ex. historia, traditioner o.s.v.).	Kan samtala om pressen på det romska familjelivet i den moderna världen. Kan samtala om och förklara vikten av lärande i den romska familjen (t.ex. skillnaden mellan lärande i familjen och i skolan) Kan samtala om viktiga aspekter av romskt familjeliv och förklara skillnaderna mellan de romska och de lokala ickeromska traditionerna.
	M U N T L I G P R O D U K T I O N	Kan använda nyckelord eller enkla fraser/meningar för att beskriva sitt hem. Kan använda nyckelord eller enkla fraser/meningar för att beskriva vad han/hon tycker om och inte tycker om att göra hemma. Kan använda nyckelord eller enkla fraser/meningar för att beskriva vad han/hon förväntas göra hemma.	Kan använda en följd av fraser eller meningar för att redogöra för vad han/hon gör en typisk dag, gjorde i går, gör efter skolan, o.s.v. Kan använda dockor för att redogöra för sitt vardagsliv.	Kan samtala på ett åldersanpassat sätt om sitt hem och familjens viktiga regler och aktiviteter. Kan redogöra för en familjeaktivitet eller ett händelseförlopp med ett beskrivande språk.	Kan föra ett detaljerat, längre samtal om familjeliv och ange sina aktiviteter och ansvarsområden i hemmet.
		Kan använda nyckelord eller enkla fraser/meningar för att beskriva sitt hem. Kan använda nyckelord eller enkla fraser/meningar för att beskriva vad han/hon förväntas göra hemma.	Kan använda en följd av fraser eller meningar för att redogöra för vad han/hon gör en typisk dag, gjorde i går, gör efter skolan, o.s.v. Kan använda en följd av fraser eller meningar för att redogöra för vad en familjemedlem gör en typisk dag. Kan använda dockor för att redogöra för sitt vardagsliv.	Kan samtala på ett åldersanpassat sätt om sitt hem och familjens viktiga regler och aktiviteter. Kan redogöra för en familjeaktivitet eller ett händelseförlopp med ett beskrivande språk. Kan återberätta en saga eller legend som bygger på familjeliv.	Kan föra ett detaljerat, längre samtal om romskt familjeliv och ange sina ansvarsområden i hemmet och hänvisa till olika roller och ansvarsområden för män/kvinnor och gamla/unga.

MITT HEM OCH AKTIVITETER I HEMMET

	A1	A2	A3	A4
S K R I V A	Kan skriva av eller skriva ord och enkla fraser eller meningar för delar av hemmet och föremål i hemmet.	Kan skriva ett vykort eller en kort text som beskriver hans/hennes hem. Kan skriva ett kort brev som beskriver "Min dag", "Mitt hem" eller "Min familj".	Kan skriva enkel, sammanhängande, åldersanpassad text (brev, e-post, o.s.v.) som beskriver personliga erfarenheter, familjerutiner eller hemmet.	Kan skriva klar, detaljerad text som beskriver hans/hennes familjeliv med passande detaljrikedom.
	Kan skriva av eller skriva ord och enkla fraser eller meningar som rör delar av hemmet och föremål i hemmet.	Kan skriva ett vykort eller en kort text som beskriver hans/hennes hem. Kan skriva ett kort brev som beskriver "Min dag", "Mitt hem" eller "Min familj".	Kan skriva enkla, sammanhängande, åldersanpassade beskrivningar (brev, e-post, o.s.v.) av hans/hennes familjeliv med hänvisning till speciellt viktiga aspekter i den romska traditionen.	Kan skriva klar, detaljerad text som beskriver hans/hennes familjeliv med passande detaljrikedom och förklaringar.

Mitt hem och aktiviteter i hemmet (Checklista)					
Nivå	Fär- dig- het		* <i>Datum</i>	** <i>Datum</i>	*** <i>Datum</i>
A1		Jag kan förstå ord för möbler och föremål i mitt hem. Jag kan förstå ord för aktiviteterna i mitt hem. Jag kan förstå betydelsen av olika aktiviteter i mitt hem och vem som har ansvar för dem.			
		Jag kan känna igen ord för rummen och platserna i mitt hem. Jag kan känna igen ord för möbler och föremål i mitt hem. Jag kan känna igen siffrorna på en gata eller i en adress.			
		Jag kan svara på vissa frågor om mitt hem. Jag kan säga ett telefonnummer.			
		Jag kan berätta något om mitt hem. Jag kan berätta vad jag tycker om och inte tycker om att göra hemma. Jag kan berätta vad mina föräldrar ber mig att göra hemma.			
		Jag kan skriva ord för olika av mitt hem. Jag kan skriva ord för möbler och föremål i mitt hem.			
A2		Jag kan förstå en berättelse om en familj och deras hem. Jag kan förstå en berättelse om ett barns dagliga aktiviteter. Jag kan förstå när jag omedels ska göra något hemma.			
		Jag kan läsa en berättelse om en annan persons dagliga liv. Jag kan läsa en berättelse om en romsk familj och deras dagliga liv.			
		Jag kan svara på frågor om vad jag gör hemma. Jag kan svara på frågor om vad andra familjemedlemmar gör hemma. Jag kan svara på frågor om vad jag tycker om och inte tycker om.			
		Jag kan prata om sådant som jag brukar göra varje dag. Jag kan prata om vad som händer hemma på morgonen och när kommer hem från skolan. Jag kan prata om vad min pappa, mamma, bror eller syster gör varje dag.			
		Jag kan skriva ett vykort eller ett kort brev som beskriver mitt hem. Jag kan skriva ett brev om vad jag gör hemma.			
B1		Jag kan förstå en berättelse om eller redogörelse för vardagsliv i mitt eget eller ett annat land. Jag kan förstå en berättelse om eller redogörelse för vardagsliv förr. Jag kan förstå en redogörelse för skillnaden mellan vardagsliv förr och nu.			
		Jag kan läsa berättelser om barn och deras liv. Jag kan läsa berättelser om romska barns liv och hem under olika tidsperioder. Jag kan läsa om andra människors vardagliga liv.			
		Jag kan svara på frågor om vad mina familjemedlemmar gjorde i helgen. Jag kan beskriva vad jag förväntas göra hemma. Jag kan beskriva traditionerna hemma.			
		Jag kan föra ett enkelt samtal om de viktiga reglerna i min familj. Jag kan beskriva en familjeaktivitet som är viktig eller speciell för mig. Jag kan berätta en enkel historia som jag har hört hemma.			
		Jag kan skriva en kort text om aktiviteterna hemma och betydelsen hos särskilda regler. Jag kan skriva ett e-postmeddelande eller brev som beskriver något som har hänt nyligen i min familj. Jag kan skriva en kort text om viktiga traditioner i min familj.			

B2		Jag kan förstå ett detaljerat samtal om familjeliv förr. Jag kan förstå detaljerad information om romskt familjeliv och traditioner.			
		Jag kan förstå längre berättelser, internetartiklar och historiska texter om människors liv förr och nu.			
		Jag kan delta i detaljerade diskussioner om familjeliv och traditioner och jämföra mitt familjeliv med andra elevers. Jag kan diskutera vikten av familjevärderingar, uttrycka mina egna och andra familjemedlemmars inställningar och åsikter. Jag kan diskutera vikten av lärande, både i skolan och hemma, eller dagens ungdom.			
		Jag kan hålla ett detaljerat anförande om typiskt familjeliv idag och förklara hur det skiljer sig från familjelivet förr. Jag kan hålla ett detaljerat anförande om rutiner och traditioner i mitt hem.			
		Jag kan skriva i detalj om mitt familjeliv.			

TEMA 3: MIN SOCIALA GRUPP

Den första gruppen med beskrivningar för detta tema (inte specifikt romska) handlar om den stad, by eller förort där eleverna bor.

De specifikt romska beskrivningarna rör den romska grupp som eleven lever i, oavsett om de är bofasta eller resande. Fokus ligger mer på livsnormer och uppförande inom en romsk grupp än på fysiska föremål och omgivningar och kan innefatta aktiviteter som rör romska system för uppförande, rättvisa, gästfrihet och övertygelser (romanipe).

Skillnaderna mellan romska grupper ska ligga i fokus för undervisningen/inläringen. Information om dessa skillnader ska ges i synnerhet när det gäller lokal historia och verksamhet, lokala familjer och grupper och viktiga personer i den lokala sociala gruppen.

Jämförelser mellan lokal historia och romska gruppers historia i trakten ger ett annat viktigt fokus. Denna historia ska omfatta de romska familjer som levde i trakten förr och deras hantverk eller yrken.

Begreppet "social grupp" kan också breddas till att omfatta det romska folket på en global nivå. Detta synsätt gör att man kan uppmärksamma viktiga personer i historien, kulturen, idrotten o.s.v. som är av romskt ursprung. Hänvisning bör även göras till "Gelem Gelem" (den romska nationalsången) och den romska flaggan.

Se även: **Fritidsintressen och kultur**

Klassrumsaktivitet 1

Mål: Att lära sig ord för platser i samhället och aktiviteter som äger rum där

Ålder: 8–14 Nivå A1

Metod:

1. Samla alla ord för platser i trakten som eleverna redan kan, använd bilder eller fotografier vid behov (bank, polisstation, bio, varuhus o.s.v.).
2. Eleverna arbetar två och två med att rita en karta över trakten och placera in så många viktiga platser de kan.
3. De talar om varje plats och skriver ned på ett separat papper vad som händer där – yngre elever skriver ned nyckelord, äldre elever skriver korta fraser eller enkla meningar.
4. Alla kartor och papper sätts upp på väggen.

Klassrumsaktivitet 2

Mål: Att lära sig orden för viktiga livsmedel och att umgås genom att använda lämpliga hälsningsfraser, frågor och tack.

Ålder: 6–14 Nivå A1/A2

Metod:

1. Sätt upp ett antal "marknadsstånd" i klassrummet med tomma förpackningar, grönsaker, frukt o.s.v.
2. Eleverna lär sig namnen på olika slags livsmedel, hur man ber om något och tackar.
3. Eleverna skriver inköpslistor med namnen på de livsmedel de vill köpa.
4. Expediter sätts ut vid de olika stånden. De måste hälsa på kunderna, tala om priserna och säga tack.
5. Eleverna går runt bland stånden och köper varorna på sina inköpslistor.

Obs! Tomma matförpackningar och frukter och grönsaker av plast är bra undervisningsverktyg för detta tema.

MIN SOCIALA GRUPP

		A1	A2	B1	B2
F Ö R S T Ä L S E	H Ö R F Ö R S T Ä L S E	Kan känna igen och förstå namn på personer som lever och arbetar i hemtrakten om de sägs eller läses högt. Kan lyssna och peka på en karta var olika personer arbetar (t.ex. bibliotek, apotek, varuhus, polisstation, simhall).	Kan förstå huvudpoängerna i samtal i klassrummet, även berättelser som läraren läser högt om personer som arbetar i ett visst sammanhang (t.ex. en lärare, bonde o.s.v.).	Kan använda välbekanta ord och begrepp för att förstå lärarens presentationer av teman som rör lokalsamhället. Kan använda välbekanta ord och begrepp för att förstå en video-/audioupptagning om lokal historia, typiska yrken o.s.v. Kan förstå huvudpoängerna i ett samtal om en viktig person på orten eller i regionen.	Kan i detalj förstå ett längre samtal om hemtrakten eller regionen. Kan i detalj förstå ett längre samtal eller upptagning om viktiga lokala personer antingen förr eller nu.
		Kan förstå ord för enskildas roller och aktiviteter i sin romska grupp. Kan förstå när äldre personer ger korta instruktioner eller befallningar. Kan förstå nyckelorden för gruppens uppförande och sociala normer.	Kan förstå huvudpoängerna när man berättar för honom/henne om vikten eller värdet av en handling eller uppförande typiska för romsk kultur.	Kan förstå vad som sägs i ett välkänt sammanhang om hur man ska uppföra sig och vad man ska göra enligt romska seder. Kan förstå huvudpoängerna i ett samtal om en romsk person som är viktig i lokalsamhället.	Kan förstå en detaljerad förklaring om det sociala systemet och övertygelserna i romskt liv som ges av en äldre person i den sociala gruppen. Kan i detalj förstå ett samtal, upptagning eller video om en berömd romsk person, antingen lokal eller internationell.
	L Ä S F Ö R S T Ä L S E	Kan känna igen och förstå namn på viktiga byggnader, skyltar eller platser i trakten. Kan känna igen och förstå namn på byggnader/platser på en karta över trakten.	Kan läsa och förstå enkla offentliga texter och anslag (t.ex. dagar, öppettider), få fram den viktiga informationen: vilken plats som avses, vad som händer där osv.	Kan använda välbekanta ord för att förstå en lokal informationsbroschyr (t.ex. historien i stora drag för en plats, vad som finns där o.s.v.).	Kan läsa och förstå utförliga texter om hemtraktens historia. Kan läsa och förstå dagstidningsartiklar om lokal historia eller dagsnyheter.
		Kan känna igen och förstå ord för de viktigaste aktiviteterna i den sociala gruppen. Kan känna igen och förstå nyckelord för viktiga aspekter av moraliskt uppförande för medlemmarna i den sociala gruppen.	Kan läsa och förstå enkla berättelser/sagor med många välbekanta ord som rör aspekter av romsk livsstil.	Kan förstå huvudpoängerna i en kort text som rör romernas liv eller aktiviteter, som en dagstidningsartikel, genom att använda välbekanta ord för att få fram informationen.	Kan läsa och förstå en längre artikel eller internettext med information om aspekter av romernas liv. Kan läsa och förstå en längre artikel eller internettext om en viktig romsk person.

MIN SOCIALA GRUPP

		A1	A2	B1	B2
T A L A	M U N T L I G I N T E R A K T I O N	<p>Kan svara på enkla frågor genom att namnge byggnader och platser där människor bor och arbetar i trakten.</p> <p>Kan använda nyckelord och enkla fraser/meningar för att svara på enkla frågor om platser han/hon vistas på i trakten.</p> <p>Kan delta i klassrumssamtal genom att namnge sin favoritplats i trakten (t.ex. fotbollsplan, park, affär).</p>	<p>Kan ställa och svara på enkla frågor om vad som händer i de viktigaste offentliga byggnaderna i trakten.</p> <p>Kan ställa och svara på enkla frågor om de personer som arbetar i dessa byggnader.</p>	<p>Kan samtala om platser som han/hon har besökt i trakten och förklara varför/varför inte han/hon skulle vilja besöka dem igen.</p> <p>Kan ställa och svara på frågor om hur viktiga olika byggnader och aktiviteter är för den sociala gruppen.</p>	<p>Kan samtala i detalj om yrken och aktiviteter i hemtrakten och uttrycka attityder och åsikter.</p> <p>Kan samtala i detalj om vad som händer lokalt i fråga om arbete, tjänster, förändringar, idrott o.s.v.</p> <p>Kan i detalj svara på frågor om vad som händer i hemtrakten och den sociala gruppen.</p>
		<p>Kan hälsa och svara korrekt på enkla frågor från äldre personer i den sociala gruppen.</p> <p>Kan använda nyckelord och fraser för att svara på enkla frågor om sina dagliga aktiviteter.</p>	<p>Kan ställa och svara på enkla frågor om de viktigaste aktiviteterna i sin sociala grupp.</p> <p>Kan hälsa på besökare på ett lämpligt sätt och svara på enkla frågor om sitt liv och sina aktiviteter.</p>	<p>Kan samtala om erfarenheter från sin sociala grupp och uttrycka sina personliga åsikter och reaktioner.</p>	<p>Kan samtala i detalj om yrken och aktiviteter i sin sociala grupp, ge förklaringar och klargöra förhållanden som specifikt rör romernas liv.</p>
	M U N T L I G P R O D U K T I O N	<p>Kan använda nyckelord eller enkla fraser/meningar för att beskriva sin favoritplats på orten/i den sociala gruppen.</p>	<p>Kan använda en följd av fraser och enkla meningar för att förklara varför han/hon tycker om/inte tycker om en viss plats.</p> <p>Kan använda en följd av fraser och enkla meningar för att samtala om en berömd person i trakten.</p>	<p>Kan binda ihop fraser och meningar på ett enkelt sätt för att samtala om platser som han/hon har besökt.</p> <p>Kan binda ihop fraser och meningar på ett enkelt sätt för att samtala om vad människor gör på vissa platser i trakten (t.ex. personer som arbetar i ett bibliotek, affärer, vårdcentral, bank).</p>	<p>Kan hålla ett detaljerat anförande för klasskamraterna om hemtrakten, aktiviteter som äger rum där eller en annan plats som han/hon har besökt.</p>
		<p>Kan använda nyckelord och enkla fraser för att beskriva sin sociala grupp.</p>	<p>Kan använda en följd av fraser och enkla meningar för att prata om sitt vardagsliv.</p> <p>Kan använda en följd av fraser och enkla meningar för att samtala om en välkänd romsk person i hemtrakten.</p>	<p>Kan hålla ett kort anförande om en typisk dag i sin sociala grupp och ge korta förklaringar för att förtydliga okända aspekter.</p> <p>Kan berätta en enkel historia eller gåta om en välkänd person i det romska lokalsamhället.</p>	<p>Kan hålla ett detaljerat anförande om viktiga aspekter av romskt samhällsliv och där det passar jämföra med ickeromska livsstilar.</p> <p>Kan hålla ett detaljerat, längre anförande om fördelarna och utmaningarna med romskt samhällsliv.</p> <p>Kan hålla ett detaljerat, längre anförande om det romska folket och deras bidrag till hemtrakten.</p>

MIN SOCIALA GRUPP

	A1	A2	B1	B2
S K R I V A	<p>Kan skriva av eller skriva namn på platser i trakten.</p> <p>Kan skriva av korta meningar från tavlan som beskriver aktiviteter som rör olika platser i trakten.</p>	<p>Kan skriva enkla meningar som beskriver sin favoritplats i trakten och förklara varför han/hon tycker om den.</p> <p>Kan skriva enkla meningar om en plats i trakten som han/hon har besökt.</p>	<p>Kan skriva enkel, sammanhängande text som beskriver en favoritplats och vad som händer där.</p> <p>Kan skriva en kort, sammanhängande text, ett brev eller mejl som beskriver var en viss byggnad ligger och varför den är viktig.</p> <p>Kan skriva ett vykort eller mejl som kortfattat beskriver en plats i trakten.</p>	<p>Kan skriva tydlig, detaljerad text som beskriver den trakt som han/hon bor i och ge anvisningar till en viss plats i trakten.</p> <p>Kan skriva en tydlig, detaljerad redogörelse för trakten och ge information om yrken, aktiviteter och tjänster.</p>
	<p>Kan skriva av eller skriva nyckelord som rör romskt samhällsliv och aktiviteter.</p> <p>Kan skriva av eller skriva korta meningar som beskriver aktiviteter i sin sociala grupp.</p>	<p>Kan skriva enkla meningar som beskriver livet i sin sociala grupp och dess vardagliga rutiner.</p>	<p>Kan skriva ett brev eller mejl som beskriver en viktig aspekt av romernas liv.</p> <p>Kan skriva enkel sammanhängande text som beskriver en aspekt eller aspekter av romsk samhällsstruktur och/eller system.</p>	<p>Kan skriva en tydlig, detaljerad redogörelse för strukturen i en romsk grupp.</p> <p>Kan skriva en tydlig, detaljerad redogörelse för de viktiga strukturer och system som styr romskt samhällsliv.</p>

Min sociala grupp (Checklista)					
Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
A1		Jag kan förstå namn på personer som arbetar och bor i min stad eller min sociala grupp. Jag kan peka ut på en karta var olika personer arbetar. Jag kan förstå vad äldre personer säger till mig att göra. Jag kan förstå reglerna hemma eller i min sociala grupp.			
		Jag kan läsa namn på byggnader och viktiga platser där jag bor. Jag kan läsa skyltarna i trakten där jag bor. Jag kan läsa ord för viktiga levnadsregler i min sociala grupp.			
		Jag kan säga "hej", "hejdå", "är du snäll" och "tack" till människor jag möter. Jag kan svara på en del frågor om platser i min trakt och vad som händer där. Jag kan svara på en del frågor om vad jag gör på olika platser. Jag kan svara på en del frågor om hur jag känner mig.			
		Jag kan berätta något om min favoritplats. Jag kan berätta något om min sociala grupp.			
		Jag kan skriva namnen på platser i min trakt. Jag kan skriva några meningar om vad som händer i min hemtrakt eller min sociala grupp. Jag kan skriva några meningar om vad jag gör på olika platser.			

A2		Jag kan förstå enkla berättelser om vad människor gör i vardagslivet. Jag kan förstå en enkel berättelse om viktigt uppförande eller aktiviteter i min sociala grupp.			
		Jag kan läsa ett anslag om vad som händer i min stad eller min sociala grupp. Jag kan läsa en enkel berättelse om vardagsliv i min sociala grupp.			
		Jag kan ställa och svara på frågor om vad som händer på olika platser i min stad eller min sociala grupp. Jag kan förklara varför jag tycker om vissa platser eller aktiviteter i min hemtrakt. Jag kan tala om vad jag tycker om att göra i min hemtrakt.			
		Jag kan tala om min favoritplats. Jag kan tala om en plats som jag inte tycker om. Jag kan tala om en berömd eller viktig person från min hemtrakt.			
		Jag kan skriva kortfattat om platser som jag tycker om eller inte tycker om. Jag kan skriva kortfattat om en plats som jag har besökt. Jag kan skriva kortfattat om vad människor gör varje dag i min sociala grupp. Jag kan skriva kortfattat om något som har hänt i min hemtrakt eller min sociala grupp.			
		Jag kan förstå när läraren talar om lokala platser eller händelser. Jag kan förstå en film eller en upptagning om en lokal händelse eller situation. Jag kan förstå när jag blir tillsagd hur jag ska uppföra mig eller vad jag ska göra i en viss situation.			
		Jag kan förstå en broschyr eller liten bok om min hemtrakt eller om något som har hänt där. Jag kan förstå en dagstidningsartikel om personer från min hemtrakt.			

B1		<p>Jag kan samtala om platser som jag har besökt i min hemtrakt och svara på frågor om mitt besök.</p> <p>Jag kan ställa och svara på frågor om vad människor gör inom olika typer av arbeten.</p> <p>Jag kan samtala om viktiga byggnader och platser i mitt område.</p>			
		<p>Jag kan hålla ett kort anförande om en plats som jag har besökt och vad som händer där.</p> <p>Jag kan hålla ett kort anförande om vad människor gör på olika platser och vikten av deras arbete för min sociala grupp.</p> <p>Jag kan hålla ett kort anförande om en typisk dag i min sociala grupp.</p>			
		<p>Jag kan skriva ett brev eller mejl om något jag har gjort på den plats där jag bor.</p> <p>Jag kan skriva om vissa människors arbete i min hemtrakt.</p> <p>Jag kan skriva ett vykort om en plats som jag har besökt.</p> <p>Jag kan skriva en kort beskrivning om det romska samhället och hur det är organiserat.</p>			

B2		<p>Jag kan i detalj förstå ett anförande om hemtrakten eller den sociala gruppen.</p> <p>Jag kan i detalj förstå när läraren beskriver något som har hänt i hemtrakten.</p> <p>Jag kan förstå en detaljerad redogörelse för den romska samhällsstrukturen.</p> <p>Jag kan förstå ett offentligt tal eller en film om en viktig person i hemtrakten.</p>			
		<p>Jag kan läsa böcker och artiklar om hemtrakten historia.</p> <p>Jag kan läsa böcker och artiklar om människors livsstil som levde i trakten förr.</p> <p>Jag kan läsa dagstidningsartiklar som handlar om vad som händer i dag i min hemtrakt eller min sociala grupp.</p> <p>Jag kan läsa en dagstidningsartikel eller internetartikel om händelser, aktiviteter eller en situation som rör det romska folket i min hemtrakt.</p>			
		<p>Jag kan samtala om aktiviteterna i min hemtrakt, uttrycka mina och andras åsikter och attityder.</p> <p>Jag kan ställa frågor för att förbereda ett projekt om en aspekt eller en aktivitet som rör min hemtrakt.</p> <p>Jag kan samtala i detalj om aktiviteterna i min sociala grupp och förklara frågor som rör de romer som bor där.</p>			
		<p>Jag kan hålla ett längre anförande om hemtrakten eller en viss aktivitet som inträffar eller har inträffat där.</p> <p>Jag kan hålla ett längre anförande om ett besök som jag har gjort till en intressant eller viktig plats.</p> <p>Jag kan hålla ett längre anförande om livet i det romska samhället och ange de viktiga kulturella skillnaderna mellan romer och ickeromer.</p> <p>Jag kan hålla ett längre anförande om de utmaningar som romerna står inför i sina folkgrupper.</p> <p>Jag kan hålla ett längre anförande om en viktig person från hemtrakten.</p>			
		<p>Jag kan skriva ett brev med tydliga anvisningar och förklaringar till en viss plats i hemtrakten.</p> <p>Jag kan skriva en redogörelse för viktiga strukturer i min hemtrakt eller sociala grupp.</p>			

TEMA 4: ROMSKA HANTVERK OCH YRKEN

Detta tema handlar om traditionella hantverk och yrken som förknippas med olika romska grupper. Det kan användas för att ta reda på om spår av dessa hantverk och yrken finns kvar lokalt.

Temat ger också stöd för att utforska inom vilka områden romer är aktiva i dag, som undervisning, sociala yrken, rådgivning, o.s.v.

De traditionella hantverk som kan nämnas i klassrumsaktiviteterna omfattar:

djurträning	korgtillverkning	björnträning
smide	tegeltillverkning	borsttillverkning
kamtillverkning	sömnad	underhållning (cirkus)
spådom	blomförsäljning	guldsmede/silversmede
örthantering	hästhandel	knivslipning
metallarbeten	musiker	nättillverkning
krukmakeri/lagning	sång	sagoberättare
handel	träarbeten	

Dessutom finns här utrymme för att lyfta fram berättelser om romer som har blivit berömda inom olika verksamhetsområden.

Se även: **Jag och min familj**
Natur och djur
Fritidsintressen och kultur

Klassrumsaktivitet 1

Mål: Att lära sig ord för platser i samhället och aktiviteter som äger rum där

Ålder: 6–14 Nivå A1/A2

Metod:

1. Gör i ordning ett antal kort med namn på olika romska sysslor och yrken (särskilt de som förekommer i trakten).
2. Lär först ut orden och tala om sysslorna.
3. Unga elever ritar bilder som föreställer sysslorna.
4. Äldre elever kan söka på internet för information/tala med familjen och ta fram relevanta bilder/rita bilder/skriva några meningar.
5. Eleverna gör i ordning en visningsvägg genom att använda korten och sätta upp sina bilder/texter vid rätt kort.

Klassrumsaktivitet 2

Mål: Att ta reda på vilka romska hantverk och yrken som var vanliga i trakten eller i elevens släkt.

Ålder: 10–14 Nivå B1/B2

Metod:

1. Presentera ämnet yrken i trakten. Fokusera antingen på dåtida eller nutida romska yrken.
2. Eleverna arbetar två och två och väljer ett yrke och gör efterforskningar genom att använda alla tillgängliga verktyg (böcker, internet, familjen o.s.v.)
3. Varje par förbereder en presentation där de använder bilder, affischer o.s.v. med tillhörande text.
4. Varje par gör en presentation inför resten av klassen.
5. Bilderna och texten visas antingen på en vägg eller i en bok.

ROMSKA HANTVERK OCH YRKEN

		A1	A2	B1	B2
F Ö R S T Ä L S E	H Ö R F Ö R S T Ä L S E	<p>Kan känna igen och förstå vanliga ord för traditionella och vanliga romska hantverk och yrken om de sägs eller läses högt.</p> <p>Kan känna igen och förstå ord som rör produkter från olika hantverk (t.ex. hästskor, smycken, musikuppträdanden o.s.v.)</p>	<p>Kan förstå huvudpoängerna i enkelt samtal i klassrummet, även berättelser om romska gruppers sysslor om orden som används är välbekanta.</p>	<p>Kan lyssna på ett anförande eller en presentation om romska hantverk och yrken och förstå huvuddelen av det som sägs, om framförandet är relativt långsamt och tydligt.</p> <p>Kan förstå det mesta i en muntlig eller visuell redogörelse av en romsk persons arbete (förr eller nu).</p>	<p>Kan i detalj förstå ett längre anförande eller en föreläsning som beskriver livsstil och aktiviteter som rör ett visst hantverk eller en viss syssla.</p> <p>Kan i detalj förstå ett anförande i samband med yrkesvägledning som beskriver yrken som romer i modern tid har varit särskilt framgångsrika inom.</p>
	L Ä S F Ö R S T Ä L S E	<p>Kan känna igen och förstå ord för romers olika hantverk och yrken (förr och nu) om de visas på kort, planscher eller i enkla texter.</p> <p>Kan känna igen och förstå ord som rör produkter från olika hantverk (t.ex. hästskor, smycken, musikuppträdanden o.s.v.) om de visas på kort, planscher eller i enkla texter.</p>	<p>Kan läsa och förstå korta, enkla texter, även sagor eller legender som innehåller beskrivningar om romernas hantverk och yrken, om texterna innehåller mycket vanliga, välbekanta ord.</p>	<p>Kan läsa och förstå en mängd olika texter om olika hantverk och yrken (berättelser, internettexter, historiska redogörelser o.s.v.)</p> <p>Kan läsa och förstå texter om framstående romska personer.</p>	<p>Kan läsa och förstå detaljerade beskrivningar av romers traditionella hantverk och sysslor förr.</p> <p>Kan läsa och förstå en detaljerad förklaring om betydelsen av ett hantverk eller yrke i en berättelse eller legend.</p> <p>Kan läsa och förstå antagningskraven till olika sysslor och yrken i dag.</p> <p>Kan läsa och förstå en biografisk redogörelse för en berömd romsk person.</p>

ROMSKA HANTVERK OCH YRKEN

T A L A	M U N T L I G I N T E R A K T I O N	Kan använda gester, nyckelord och enkla fraser/meningar för att svara på vanliga frågor om traditionella och moderna yrken för romer.	Kan ställa och svara på enkla frågor om typiska sysslor och rutiner som sammanhänger med specifika hantverk och yrken. Kan ställa och svara på enkla frågor om olika romska grupper och deras koppling till hantverk och yrken. Kan ställa och svara på enkla frågor om romernas hantverk och yrken i modern tid.	Kan ställa och svara på mer komplexa frågor om de främsta historiska aspekterna av olika romska hantverk och yrken. Kan ställa och svara på mer komplexa frågor om romers sysslor i dag. Kan ställa och svara på mer komplexa frågor om framstående romer.	Kan ställa komplexa och detaljerade frågor till äldre familjemedlemmar eller medlemmar i den sociala gruppen om deras minnen av traditionella romska hantverk och yrken. De kan samtala med flyt om traditionella romska hantverk och yrken.
	M U N T L I G P R O D U K T I O N	Kan använda enkla fraser och meningar för att göra ett kort, kanske ofullständigt, yttrande om hantverk eller yrken för familjemedlemmar eller medlemmar i gruppen. Kan använda enkla fraser och meningar för att göra ett kort yttrande om typiska hantverk eller yrken för romer i hans/hennes land eller hemtrakt.	Kan använda en följd av fraser eller meningar för att kort beskriva historiska hantverk och yrken för romer i hemtrakten eller regionen. Kan använda en följd av fraser eller meningar för att kort beskriva en personlig upplevelse av att se en romsk hantverkare i arbete.	Kan binda ihop meningar på ett enkelt sätt för att tala om olika romska hantverk och yrken på ett åldersanpassat sätt. Kan binda ihop meningar på ett enkelt sätt för att hålla ett kortfattat anförande om en romsk person som är berömd eller välkänd.	Kan hålla ett anförande med passande detaljrikedom och meningsbyggnad om romska sysslor förr med hänvisning till den betydelse som hantverken eller sysslorna hade för deras liv. Kan hålla ett anförande om romers yrken i dag. Kan hålla ett anförande där han eller hon jämför livet för kringvandrande romska hantverkare förr i tiden med livet i dag. Kan hålla ett anförande om en eller flera berömda romska personer.
S K R I V A		Kan skriva av eller skriva vanliga ord som rör romska hantverk och yrken. Kan skriva av eller skriva vanliga meningar om romska hantverk och yrken.	Kan skriva korta texter med välbekanta ord för att beskriva vad romer gjorde förr i trakten eller regionen. Kan skriva korta texter med välbekanta ord för att beskriva romska människors hantverk som bor i olika områden eller länder.	Kan skriva kort om romska hantverkares livsstil. Kan skriva en kort redogörelse för en berömd romsk persons liv. Kan skriva en kort redogörelse för kopplingen mellan olika romska grupper och vissa hantverk och yrken.	Kan skriva en redogörelse med passande detaljrikedom, meningsbyggnad och sammanhang om traditionella romska hantverk och yrken antingen lokalt eller mer generellt. Kan skriva om berömda romska personer och understryka vikten av den romska kulturen i deras liv.

Romska hantverk och yrken (Checklista)

Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
A1		Jag kan förstå ord för olika hantverk och yrken. Jag kan förstå ord för de saker som görs av olika hantverkare.			
		Jag kan känna igen ord för olika hantverk och yrken. Jag kan känna igen ord för de saker som görs av olika hantverkare.			
		Jag kan ställa och svara på mycket enkla frågor om de arbeten som människor gör nuförtiden.			
		Jag kan namnge hantverk och yrken för människor i min hemtrakt förr och nu.			
		Jag kan skriva ord för typiskt romska hantverk och yrken förr och nu. Jag kan skriva några meningar om dessa hantverk och yrken.			
A2		Jag kan förstå en enkel berättelse om romska hantverkare och vad de har gjort.			
		Jag kan läsa en enkel berättelse som beskriver vad romer gjorde i vardagslivet.			
		Jag kan hålla ett enkelt anförande om de typiska sysslorna för vissa hantverkare. Jag kan svara på enkla frågor om olika romska hantverkare och deras sysslor. Jag kan svara på enkla frågor om romers sysslor i min sociala grupp i dag.			
		Jag kan göra en kort beskrivning av ett visst hantverk eller yrke som intresserar mig särskilt. Jag kan göra en kort beskrivning av en hantverkare i arbete.			
		Jag kan skriva ett kort brev eller en text som beskriver romska hantverk och yrken i min hemtrakt förr. Jag kan skriva kort om romska hantverk och yrken i olika områden.			
B1		Jag kan förstå ett anförande om romska traditionella hantverk. Jag förstår en film eller ett radioprogram som beskriver en romsk persons eller grupps arbete.			
		Jag kan läsa en berättelse eller annan text om ett typiskt romskt hantverk förr eller nu. Jag kan läsa om en romsk person som blev berömd för ett visst hantverk eller en viss syssla.			
		Jag kan ställa och svara på enkla frågor om romernas viktigaste hantverk och yrken förr och nu. Jag kan ställa och svara på frågor om vikten av romernas hantverk och yrken. Jag kan ställa och svara på frågor om romers sysslor i dag.			
		Jag kan hålla ett kort anförande om en berömd romsk person. Jag kan hålla ett kort anförande om hantverk och yrken inom olika romska grupper.			
		Jag kan skriva om romska hantverkarens livsstil. Jag kan skriva om en berömd romsk hantverkare. Jag kan skriva om olika romska grupper och deras speciella hantverk och yrken.			

Romska hantverk och yrken (Checklista)

Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
B2		Jag kan förstå ett detaljerat anförande om romska hantverk och livsstilar. Jag förstå ett anförande i samband med yrkesvägledning om möjliga verksamhetsområden för mig i dag.			
		Jag kan läsa detaljerade redogörelser om romska hantverk och sysslor förr. Jag kan läsa en redogörelse för vikten av ett visst romskt hantverk eller yrke för en trakt eller region. Jag kan läsa detaljerad information om hur man kommer in i ett romskt hantverk eller yrke i dag. Jag kan läsa en biografi om en viktig romsk hantverkare.			
		Jag kan samtala om vikten av hantverk och yrken i romsk historia för att förbereda ett projektarbete. Jag kan ställa frågor till en talare som besöker min skola för att tala om romernas hantverk och yrken.			
		Jag kan hålla ett anförande om romska sysslor förr och förklara vikten av deras hantverk och yrken i olika områden. Jag kan hålla ett detaljerat anförande om romers yrken i dag. Jag kan hålla ett anförande och jämföra romska hantverkares liv förr och nu och förklara fördelarna och nackdelarna. Jag kan hålla ett detaljerat anförande om en berömd romsk person och dennes inflytande på det lokala eller internationella livet.			
		Jag kan skriva en detaljerad redogörelse för romska hantverkstraditioner och deras betydelse. Jag kan skriva om betydelsen av det romska bidraget till det ekonomiska eller sociala livet.			

TEMA 5: HÖGTIDER OCH FESTIVALER

Detta tema ska omfatta följande ämnen:

1. Högtider som markerar livscykeln:
 - Födelse och dop, samt betydelsen av gudföräldrar
 - Förlovning och bröllop
 - Riter som hör ihop med död, sörjande och minnesstunder
2. Vanliga festivaler i trakten, inklusive religiösa festivaler
3. Tillfällen när romska grupper samlas, t.ex.:
 - Den internationella romadagen (8 april)
 - S:ta Sara (pilgrimsfärd till Les Saintes-Maries de la Mer i Camargue)
 - Hästmarknader
 - Romska kulturfestivaler
4. Minnesdagar som *Samurdaripe* (*Murdaripen*), Förintelsens minnesdag.

Eftersom festivaler och högtider är tillfällen som förenar människor finns i detta tema utrymme för att utforska den muntliga traditionen av sånger, dikter, berättelser och gåtor som speglar historiska och andra upplevelser.

Se även: **Jag och min familj**

Klassrumsaktivitet 1

Mål: Att lära sig när viktiga högtider äger rum, deras orsak och syfte och vad eleverna gör under dessa högtider.

Ålder: 4–14

Nivå A1/A2

Metod:

1. Fråga eleverna om de viktiga högtiderna i deras liv.
2. Tala om vid vilken tid på året dessa högtider äger rum – månad, årstid.
3. Eleverna berättar vad som händer under högtiderna (t.ex. speciell mat, besök hos släkten, lov o.s.v.)
4. Gör en lista över olika högtider på tavlan, indelade i personliga (t.ex. födelsedagar), familjerelaterade, lokala, nationella och specifikt romska.

HÖGTIDER OCH FESTIVALER

		A1	A2	B1	B2
FÖRSTÅELSE	HÖRFÖRSTÅELSE	Kan känna igen och förstå ord för festivaler och högtider om de sägs eller läses högt. Kan följa enkla instruktioner för att hitta bilder eller föremål i klassrummet som hör ihop med olika festivaler eller högtider.	Kan känna igen och förstå vanliga ord som hör ihop med festivaler och högtider när läraren presenterar ämnet för klassen. Kan på ett allmänt plan följa med i berättelser och samtal i klassrummet om festivaler och högtider. Kan förstå instruktioner för förberedelser inför en högtid om de innehåller mycket vanliga, välbekanta ord.	Kan förstå huvudpoängerna i samtal i klassrummet om festivaler och högtider och använda visuella hjälpmedel (t.ex. illustrationer i en läsebok) för att kontrollera lärarens förklaring. Kan förstå huvudpoängerna i en video om typiska aktiviteter vid en lokal eller nationell festival.	Kan i detalj förstå ett anförande om orsaken till en festival, högtid eller minnesdag. Kan förstå detaljerade instruktioner för förberedelser inför en högtid.
		Kan känna igen och förstå ord för festivaler, högtider och speciella romska dagar.	Kan förstå en enkel berättelse som handlar om en festival eller en högtid om den innehåller många bekanta ord och om möjligt med stöd av bilder. Kan förstå en enkel berättelse som handlar om en speciell situation eller upplevelse när människor samlas för att fira eller minnas.	Kan förstå huvudpoängerna i en redogörelse för festivaler eller högtider specifika för romerna. Kan förstå huvudpoängerna i en berättelse eller sång om en högtid, festival eller minnesdag.	Kan i detalj förstå ett anförande eller samtal om en romsk festival, högtid eller minnesdag samt syftet med händelsen och hur den förbereds. Kan i detalj förstå de viktiga berättelserna eller sångerna om vissa högtider, festivaler eller minnesdagar.
	LÄSFÖRSTÅELSE	Kan känna igen och förstå ord för festivaler och högtider på planscher eller kort och i mycket enkla texter.	Kan läsa och förstå en enkel beskrivning av en festival eller händelser runt en högtid och använda bilder som stöd. Kan läsa och förstå enkla berättelser som innehåller många välbekanta ord om typiska aktiviteter runt en festival eller en högtid (t.ex. familjens förberedelser, främsta deltagare o.s.v.).	Kan läsa och förstå huvudpoängerna i texter, antingen moderna eller historiska, som beskriver festivaler och högtider.	Kan läsa artiklar om festivaler och högtider, förstå bakgrund, historia och traditioner bakom dem.
		Kan känna igen och förstå ord för festivaler och högtider som inträffar regelbundet i familjen eller den sociala gruppen.	Kan läsa en enkel saga som handlar om en högtid eller händelse om den innehåller många välbekanta ord.	Kan läsa och förstå huvudpoängerna i en text som beskriver en typisk festival eller högtid i en romsk familj eller social grupp.	Kan läsa detaljerade redogörelser om typiska romska festivaler, högtider eller samlingar och förstå deras historia, syfte och de traditioner som hör ihop med dem.

HÖGTIDER OCH FESTIVALER

		A1	A2	B1	B2
T A L A	M U N T L I G I N T E R A K T I O N	Kan svara med nyckelord eller enkla fraser/meningar på frågor om ungefär när de viktigaste lokala eller nationella festivalerna äger rum.	Kan svara på enkla frågor om festivaler som är obekanta. Kan utbyta grundläggande information med andra elever om hur vissa festivaler firas i deras hem.	Kan tala om och jämföra familjehögtider/religiösa högtider med andra elever. Kan ställa och svara på frågor om typiska festivaler på andra platser.	Kan samtala med flyt och spontanitet om upplevelsen av att gå till festivaler eller högtider och uttrycka personliga åsikter om dem.
		Kan svara med nyckelord eller enkla fraser/meningar på frågor om händelser i familjen eller den sociala gruppen som han/hon har upplevt.	Kan svara med enkla ord på frågor om en festival eller ett tillfälle som är viktig/t för hans/hennes familj eller sociala grupp eller en händelse som nyligen inträffat.	Kan beskriva och svara på frågor om vad som händer under en festival eller högtid i hans/hennes familj eller sociala grupp.	Kan samtala i detalj om planerna för och upplevelsen av en festival eller högtid i familjen eller den sociala gruppen.
	M U N T L I G P R O D U K T I O N	Kan namnge de viktigaste festivalerna under året.	Kan använda en följd av fraser och meningar för att enkelt beskriva när man går till en lokal eller nationell festival.	Kan beskriva för resten av klassen en upplevelse av att delta i en festival.	Kan hålla ett detaljerat, längre anförande om en festival, ordna informationen och ge en beskrivande bakgrund och personliga svar.
		Kan namnge händelser som är viktiga i en romsk familj eller grupp.	Kan använda en följd av fraser och meningar för att beskriva en viss högtid hemma. Kan använda en följd av fraser och meningar för att beskriva huvudpoängerna i en viss högtid eller händelse. Kan använda en följd av fraser och meningar för att berätta om huvudpoängerna i en berättelse om en högtid eller viktig händelse.	Kan beskriva för resten av klassen en speciell händelse/högtid i familjen (religiös festival, nyfött barn o.s.v.). Kan beskriva för resten av klassen upplevelsen av att gå till en högtid som ett bröllop eller en begravning. Kan berätta en berättelse om en viss händelse/högtid eller minnesdag.	Kan hålla ett detaljerat, längre anförande om viktiga romska högtider och deras kulturella betydelse för medlemmarna i den romska gruppen. Kan återberätta en längre berättelse eller sång som är särskilt viktig för en högtid, festival eller minnesdag.
S K R I V A	Kan skriva av eller skriva namn på de främsta festivalerna. Kan skriva av korta meningar från tavlan om festivaler eller högtider.	Kan skriva enkla meningar som beskriver en fest som har hållits för att fira en festival (t.ex. mat, kläder, underhållning o.s.v.).	Kan skriva en kort text/ett kort brev som beskriver en festival eller högtid med kommentarer om sin reaktion (t.ex. uppspelt, nervös, glad, trött).	Kan skriva en detaljerad redogörelse för en festival eller högtid och förklara syftet med händelsen, beskriva vad som hände och uttrycka en personlig åsikt.	
	Kan skriva av eller skriva namn på viktiga händelser eller högtider. Kan skriva av eller skriva korta meningar om en viktig händelse eller högtid.	Kan skriva enkla meningar som beskriver en familjehändelse (t.ex. ett nyfött barn i familjen eller gruppen). Kan skriva enkla meningar som beskriver de viktigaste dragen i en händelse eller högtid i familjen eller gruppen, utifrån en personlig upplevelse eller återberätta en redogörelse eller berättelse.	Kan skriva en kort text, ett brev eller mejl som beskriver en högtid eller händelse som han/hon har upplevt i familjen eller gruppen.	Kan skriva en detaljerad redogörelse för vissa högtider eller händelser i den romska historien, traditionen eller samhällslivet. Kan skriva en detaljerad jämförelse mellan romska festivaler och högtider och lokala eller nationella händelser.	

Festivaler och högtider (Checklista)

Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
A1		Jag kan förstå ord för viktiga festivaler och högtider i hemtrakten. Jag kan förstå ord för festivaler och högtider i min familj eller sociala grupp.			
		Jag kan känna igen ord för viktiga festivaler och högtider när jag ser dem på en tavla, kalender eller plansch.			
		Jag kan ställa och svara på enkla frågor om de viktigaste festivalerna i min hemtrakt. Jag kan ställa och svara på enkla frågor om de viktigaste händelserna i min familj eller sociala grupp.			
		Jag kan namnge de viktigaste festivalerna som äger rum under läsåret. Jag kan namnge de viktigaste högtiderna i min familj eller sociala grupp och säga vid vilken tid på året de inträffar.			
		Jag kan skriva av eller skriva namn på viktiga festivaler eller högtider i min hemtrakt. Jag kan skriva av eller skriva några meningar om de viktiga händelserna i min hemtrakt eller familj och sociala grupp.			
A2		Jag kan känna igen när en viktig festival eller händelse finns med i en berättelse. Jag kan känna igen när läraren talar om en viss festival, högtid eller händelse. Jag kan förstå enkla instruktioner för att förbereda en viktig händelse.			
		Jag kan läsa en enkel berättelse om en viktig festival eller högtid. Jag kan läsa en enkel text om hur en familj förbereder sig för en viktig högtid.			
		Jag kan ställa och svara på frågor om festivaler som förekommer i berättelser. Jag kan fråga mina vänner om hur de firar i sina hem. Jag kan fråga om en festival som är mycket viktig för min familj eller grupp.			
		Jag kan göra en mycket enkel redogörelse för en festival eller högtid hemma. Jag kan göra en mycket enkel redogörelse för viktiga delar i en festival eller högtid. Jag kan göra en enkel beskrivning av en speciell händelse som jag har upplevt.			
		Jag kan skriva några meningar om en festival eller högtid som jag har upplevt. Jag kan skriva några meningar om orsaken bakom en viss högtid.			

Festivaler och högtider (Checklista)

Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
B1		Jag kan förstå information om en festival eller högtid och förberedelserna och planerna inför händelsen. Jag kan förstå huvudpoängerna i en film om en viss festival eller högtid. Jag kan förstå huvudpoängerna i en berättelse eller sång om en viss festival, högtid eller minnesdag.			
		Jag kan läsa och förstå en skriftlig beskrivning av vad som sker under en festival eller högtid. Jag kan förstå huvudpoängerna i en dagstidnings- eller internetartikel om en festival.			
		Jag kan samtala och jämföra hur händelser firas i olika sociala grupper och familjer. Jag kan ställa frågor om högtider på andra platser och som rör andra syften som jag inte känner till. Jag kan förklara hur en händelse firas hemma eller i min sociala grupp.			
		Jag kan beskriva en upplevelse som jag har haft under firandet av en festival eller händelse hemma eller i min sociala grupp. Jag kan förklara vad som händer under en högtid och mina känslor inför händelsen. Jag kan berätta en berättelse om en viss händelse.			
		Jag kan skriva ett brev som beskriver en festival eller högtid i min familj eller hemtrakt och uttrycka mina känslor vid olika tidpunkter i händelsen.			
B2		Jag kan förstå ett anförande om en viss festivals eller högtids historia eller syfte. Jag kan förstå detaljerna bakom aktiviteterna i en festival eller högtid (d.v.s. val av mat, viktiga personer o.s.v.).			
		Jag kan läsa om festivaler och förstå deras kulturella och historiska traditioner.			
		Jag kan samtala om upplevelser från att gå på festivaler eller högtider och berätta om min synpunkt och mina känslor inför dessa händelser. Jag kan samtala om förberedelserna inför en festival eller högtid och känna igen och förklara de viktiga aspekterna.			
		Jag kan hålla ett detaljerat anförande om en festival med detaljer om historia och traditioner som hör ihop med händelsen. Jag kan hålla ett detaljerat anförande om vikten av högtider i våra sociala grupper eller liv. Jag kan återge orden i en sång som är viktig för en viss högtid eller minnesdag. Jag kan berätta en berättelse som brukar berättas vid en viss högtid eller minnesdag.			
		Jag kan skriva en redogörelse för en viktig festival eller högtid med detaljer om orsaker, syfte och särskilda saker som hör ihop med händelsen. Jag kan göra en detaljerad jämförelse mellan typiska festivaler och högtider.			

TEMA 6: I SKOLAN

Några av beskrivningarna till detta tema syftar till att stärka förståelsen i hemmet för skolaktiviteterna. Till exempel *Kan förstå grundläggande information om halvdagar, lövdagar, läkarbesök, ändrade rutiner/scheman o.s.v.* (A2 Hörförståelse) är avsedda att bygga en bro till hemmet, särskilt då romani är förstaspråk.

Romskt liv och romanipe kan ingå i den typiska skolundervisningen.

Klassrumsaktivitet 1

Mål: Att lära sig var romska grupper finns (geografiskt fokus)

Ålder: 8-14

Nivå: A1–B2

Metod:

- 1 Läraren frågar var romska grupper lever i dag.
- 2 Eleverna funderar och ger några svar.
- 3 Eleverna lägger till information om olika länder: *Det är nära vårt land, det är i norr där det kan bli mycket kallt, o.s.v.*
- 4 Eleverna letar rätt på länderna på en karta och för in symboler eller namn där det lever romska grupper.
- 5 Eleverna letar rätt på information om länderna och förbereder en kort text som beskriver varje land.
- 6 Texterna visas tillsammans med kartan.

Klassrumsaktivitet 2

Mål: Att presentera romsk historia (historiskt fokus)

Ålder: 7-14

Nivå: A1–B2

Metod:

1. Alla elever förbereder en tidslinje över sitt liv där de viktigaste händelserna markeras.
2. Diskutera vad eleverna vet om "historia" i allmänhet.
3. Läraren presenterar begreppet romsk historia.
4. Eleverna använder kartor för att spåra det romska folkets resa från Indien och skriva in de relevanta datumen på kartorna.
5. Läraren berättar en berättelse som rör romsk historia.
6. Eleverna förbereder att spela "roller" på resan och berätta "sina berättelser".
7. Eleverna skriver sin berättelse om resan och läser den för klassen eller framför den med hjälp av dockor.

Påbyggnad:

Ålder: 10-14

Nivå: A2+ – B2

Eleverna lyssnar på/läser en berättelse (legend eller saga) om en upplevelse eller aspekt av romskt liv förr.

I SKOLAN

		A1	A2	B1	B2
FÖRSTÄLSE	HÖRFÖRSTÄLSE	<p>Kan förstå grundläggande regler och rutiner i skolan och klassrummet om de förklaras mycket enkelt och med lämpliga gester.</p> <p>Kan känna igen och förstå namn på möbler, utrustning, läromedel o.s.v. om de förekommer i instruktioner.</p> <p>Kan förstå och följa mycket grundläggande instruktioner för lekar på lekplatsen eller idrottsplatsen.</p>	<p>Kan förstå instruktioner som ges i klassrummet, på lekplatsen o.s.v.</p> <p>Kan förstå grundläggande information om halvdagar, lov dagar, läkarbesök, ändrade rutiner/scheman o.s.v.</p> <p>Kan allmänt förstå ämnen som tas upp i klassen om de presenteras och förklaras tydligt.</p>	<p>Kan förstå detaljerade instruktioner som ges i klassrummet och skolan i allmänhet.</p> <p>Kan förstå ett åldersanpassat anförande av en annan elev om ett välbekant ämne (<i>Mina intressen, Min familj, Mina nya upplevelser</i> o.s.v.).</p>	<p>Kan förstå längre tal som ett anförande eller en presentation om ett skolrelaterat ämne och kan urskilja argument.</p> <p>Kan i detalj förstå en film eller ljudupptagning på välbekant dialekt om ett skolrelaterat ämne.</p>
		<p>Kan förstå nyckelord i föräldrarnas instruktioner om eller beskrivningar av skolan.</p>	<p>Kan förstå information som måste ges till föräldrarna.</p>	<p>Kan förstå lärarens instruktioner eller beskrivning av frågor som rör romska elever.</p>	<p>Kan i detalj förstå ett anförande eller en presentation i skolan av en medlem ur en romsk grupp eller en expert på romska frågor.</p>
	LÄSFÖRSTÄLSE	<p>Kan känna igen och förstå rubriker eller grundläggande meddelanden på planscher i olika delar av klassrummet eller skolan (t.ex. plansch med frågeformulär).</p> <p>Kan känna igen och förstå skyltar i skolan (<i>Brand, Utgång, Spring inte</i> o.s.v.).</p> <p>Kan känna igen och förstå ord och siffror på planscher och teckningar i klassrummet (veckodagar, månader o.s.v.)</p> <p>Kan hitta sitt namn i en lista.</p> <p>Kan känna igen och förstå nyckelord i ett skolschema eller en kursplan.</p>	<p>Kan läsa och förstå texter om skolan som innehåller mycket vanliga, välbekanta ord eller ord man nyligen lärt sig.</p>	<p>Kan läsa och förstå texter om skolrelaterade ämnen om svåra nyckelord och begrepp först förklaras.</p>	<p>Kan läsa artiklar, reportage eller dagstidningstext som rör skolfrågor eller problem som eleverna stöter på i skolan och förstå de synpunkter som uttrycks.</p>
		<p>Kan läsa enkla berättelser om romska barn i skolan om de är åldersanpassade och innehåller många välbekanta ord.</p>	<p>Kan läsa redogörelser om barn som upplever utanförskap i skolan.</p>	<p>Kan läsa artiklar eller reportage om de utmaningar som romska eller andra minoritets elever möter i skolan.</p>	

I SKOLAN

		A1	A2	B1	B2
T A L A	M U N T L I G I N T E R A K T I O N	<p>Kan be om lov i klassrummet eller påkalla lärarens uppmärksamhet på ett lämpligt sätt.</p> <p>Kan svara icke-verbalt (t.ex. genom att nicka eller skaka på huvudet) eller med enstaviga eller mycket korta svar på grundläggande frågor som rör skolan eller klassrummet.</p> <p>Kan använda <i>Är du snäll</i> och <i>Tack</i> på ett korrekt sätt.</p> <p>Kan be om välbekanta föremål och material i klassrummet (bok, penna, papper o.s.v.).</p>	<p>Kan be om uppmärksamhet i klassen.</p> <p>Kan vidarebefordra ett enkelt meddelande från en lärare till en annan.</p> <p>Kan i allmänhet föra ett samtal med en annan elev när de samarbetar i klassrummet (ritar en bild, gör en modell, en övning o.s.v.).</p> <p>Kan med lämpligt stöd från läraren förklara en situation som har uppstått (t.ex. ett bråk med en annan elev).</p>	<p>Kan interagera spontant på lekplatsen eller idrottsplatsen och delta i lekar och aktiviteter med andra elever.</p> <p>Kan ställa och svara på frågor om specifika klassämnen eller i en allmän diskussion.</p>	<p>Kan delta fullt ut i samtal om välbekanta skolrelaterade ämnen och tydligt uttrycka sina synpunkter.</p> <p>Kan i detalj samtala om vikten av utbildning för ungdomar i dag.</p>
		<p>Kan berätta för föräldrarna vilka nya ord man har lärt sig i skolan och visa föräldrarna sina skolböcker.</p>	<p>Kan på ett enkelt sätt beskriva för föräldrarna händelser eller situationer som har inträffat i skolan.</p> <p>Kan svara på enkla frågor och berätta för föräldrarna varför han/hon tycker om skolan och vad han/hon lär sig där.</p>	<p>Kan samtala med föräldrarna eller andra familjemedlemmar om vad som händer i skolan.</p> <p>Kan ställa och svara på detaljerade frågor som livet och upplevelserna i skolan.</p>	<p>Kan interagera spontant och flytande med infödda talare om skolrelaterade ämnen och personliga upplevelser av skola och lärande.</p> <p>Kan i detalj samtala om vikten av utbildning för romska barn.</p>
	M U N T L I G P R O D U K T I O N	<p>Kan använda nyckelord och enkla fraser/meningar för att beskriva en klassrumsrutin eller en lek på lekplatsen.</p>	<p>Kan använda en följd av fraser och meningar för att beskriva vad han/hon ser på TV, vad han/hon tycker om att göra läxor efter skolan och vad han/hon gör hemma.</p>	<p>Kan berätta för andra elever om olika upplevelser av skola (t.ex. på andra platser).</p>	<p>Kan göra en tydlig, detaljerad presentation av ett skolrelaterat ämne (t.ex. en tävling, fotbollsmatch, ett besök o.s.v.).</p> <p>Kan i detalj uttrycka sin synpunkt i ett visst ämne eller en viss fråga.</p>
		<p>Kan använda nyckelord för att berätta för familjemedlemmar om vad han/hon gör i skolan.</p>	<p>Kan använda en följd av enkla fraser och meningar för att beskriva för familj eller medlemmar i den sociala gruppen vad han/hon har gjort i skolan, vad han/hon tycker bäst om i skolan, vad han/hon måste göra för läxor och vilken sport han/hon tycker om.</p>	<p>Kan hålla ett enkelt anförande om sin skola och ange skäl till varför barn bör gå i skolan.</p>	<p>Kan uttrycka åsikter om vikten av utbildning och presentera sina synpunkter på ett tydligt sätt.</p>

I SKOLAN

S K R I V A	<p>Kan skriva av brev och skriva av eller skriva nyckelord från tavlan, även fraser eller enkla meningar som rör ett klassrumsrelaterat ämne.</p> <p>Kan skriva av eller skriva nyckelord i ett skolschema eller en kursplan.</p>	<p>Kan skriva mycket korta texter som beskriver klassrummet eller andra elever i klassen.</p> <p>Kan skriva mycket korta texter som utgår från ett ämne som nyligen studerats i klassen.</p> <p>Kan skriva mycket korta texter om en aspekt av romernas liv eller historia som del av ett projektarbete.</p>	<p>Kan skriva en redogörelse över den dagliga rutinen i skolan.</p> <p>Kan skriva om sina vänner i skolan och vad de tycker om att göra tillsammans (t.ex. i brevforn)</p> <p>Kan göra efterforskningar och presentera ett projektarbete om romernas liv, historia eller traditioner och använda den romska sociala gruppen för att få fram detaljer.</p>	<p>Kan skriva tydliga och utförliga texter (t.ex. en uppsats eller ett brev) inom många olika ämnen som berör skolgång, särskilda intressen, skolämnen, händelser i skolan o.s.v.</p> <p>Kan göra ett omfattande projektarbete om en eller flera aspekter av romskt liv eller romsk kultur antingen enskilt eller i samarbete med andra.</p>
	<p>Kan visa föräldrarna att han/hon kan skriva de nyckelord man har lärt sig i skolan.</p>	<p>Kan skriva ett kort brev till en familjemedlem eller vän som beskriver klassrummet eller andra elever i klassen.</p>	<p>Kan skriva ett brev, mejl om eller en kort redogörelse för de dagliga rutinerna i skolan och de roliga sakerna med skolgången.</p>	<p>Kan skriva en tydlig och detaljerad redogörelse för sin erfarenhet av skolan och ange skäl till formell utbildning.</p>

I skolan (Checklista)						
Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum	
A1		Jag kan förstå reglerna i min skola och mitt klassrum. Jag kan förstå namn på olika saker i klassrummet. Jag förstår när läraren ber oss göra något.				
		Jag kan läsa rubriker på planscher eller i mina böcker. Jag kan läsa ord och uttryck som hjälper mig att använda romani. Jag kan läsa anslag och skyltar. Jag kan hitta mitt namn i en klasslista. Jag kan läsa mitt skolschema. Jag kan läsa veckodagarna och månaderna.				
		Jag kan be om lov i klassrummet. Jag kan be läraren om hjälp. Jag kan svara på en fråga med "ja", "nej" eller några få ord. Jag kan be om saker i klassrummet.				
		Jag kan beskriva något som jag gör i klassen.				
		Jag kan skriva av eller skriva ord och meningar om det ämne som jag håller på att lära mig. Jag kan skriva av eller skriva ord i ett schema.				
A2		Jag kan förstå instruktioner som läraren ger. Jag kan förstå information om skolan. Jag kan förstå en del av informationen om ett ämne som vi lär oss.				
		Jag kan läsa om saker som vi studerar i klassen om jag först har lärt mig orden.				
		Jag kan ge ett meddelande till läraren. Jag kan tala med en annan elev om en aktivitet i klassen. Jag kan förklara ett problem för läraren.				
		Jag kan berätta vad jag har gjort i läxa. Jag kan berätta om ett TV-program eller en film som jag har sett. Jag kan prata om saker som jag gör hemma.				
		Jag kan skriva en kort uppsats om min skola, mitt klassrum eller vad jag gör på lektionerna. Jag kan skriva några meningar om vad vi studerar på lektionerna.				

I skolan						
Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum	
B1		Jag kan förstå instruktioner och information som ges i klassrummet eller i skolan i allmänhet. Jag kan förstå ett anförande som någon annan håller om jag har studerat ämnet innan. Jag kan förstå en film om ett visst ämne som är välbekant för mig.				
		Jag kan läsa och förstå skoltexter eller berättelser om jag i förväg studerar de svåra orden eller begreppen.				
		Jag kan tala med andra elever i klassen om vad vi gör. Jag talar med mina föräldrar om vad vi gör i skolan. Jag kan svara på frågor från läraren eller mina föräldrar.				
		Jag kan förklara mina tankar om en aktivitet eller ett projektarbete. Jag kan hålla ett kort anförande om något som jag håller på att studera eller som jag gör utanför skolan.				

		<p>Jag kan skriva en kort uppsats, ett brev eller mejl om de dagliga rutinerna i skolan och ge detaljer om de olika aktiviteterna.</p> <p>Jag kan skriva ett brev eller mejl om människor som jag känner.</p> <p>Jag kan skriva om saker som jag tycker om att göra med mina vänner.</p>			
B2		<p>Jag kan förstå ett tal eller en föreläsning om skola, utbildning eller hur det var att gå i skolan förr.</p> <p>Jag kan förstå en film eller ett radioprogram om skolan förr eller nu.</p>			
		<p>Jag kan läsa en artikel eller ett reportage om skola eller utbildning och förstå de olika synpunkter som uttrycks.</p> <p>Jag kan läsa en artikel om vad som är en utmaning för ungdomar under deras skoltid och förstå de åsikter som uttrycks.</p>			
		<p>Jag kan samtala med infödda talare om saker som rör skolgång, vardagliga aktiviteter och personliga upplevelser.</p> <p>Jag kan delta spontant och flytande i samtal eller diskussioner i skolan.</p>			
		<p>Jag kan tala om välbekanta aktiviteter i skolan och uttrycka mina åsikter och attityder.</p> <p>Jag kan hålla ett längre anförande om en händelse eller aktivitet i skolan.</p> <p>Jag kan uttrycka och ge stöd för min åsikt i en fråga som rör skola eller utbildning.</p>			
		<p>Jag kan skriva en tydlig och detaljerad redogörelse för ett klassrum eller en aktivitet som äger rum i skolan.</p> <p>Jag kan skriva en uppsats om ett visst ämne som intresserar mig.</p> <p>Jag kan skriva en detaljerad redogörelse för en upplevelse i skolan eller undervisningen i ett visst ämne.</p> <p>Jag kan skriva en detaljerad redogörelse för ett ämne som jag studerar som del i ett projektarbete.</p>			

TEMA 7: TRANSPORTMEDEL OCH RESOR

Inom detta tema finns möjligheter att undervisa om romernas resa från Indien (t.ex. hur de reste, vart o.s.v.) och resande romers livsstil i dag (t.ex. vart de reser, varför de reser, varför de stannar o.s.v.).

Det finns också möjlighet att utforska de traditioner som hör ihop med att bo på en lägerplats (t.ex. beslut om var man ska stanna, vart man ska resa, organisation av lägerplatsen, mat, vatten o.s.v.).

I klassrumsaktiviteterna ska man utforska de olika livsstilarna för bofasta och halvnomadiserande romer.

Resande ska också studeras i samband med yrken, t.ex. arbeta på en cirkus, sälja varor på olika platser o.s.v.

Se även: **Min sociala grupp**
Romska hantverk och yrken

Klassrumsaktivitet 1

Mål: Att lära sig de grundläggande orden för transportmedel.

Ålder: 4–8

Nivå: A1

Metod:

- 1 Samla alla tänkbara transportmedel (t.ex. till fots, cykel, bil, åsna, tåg o.s.v.).
- 2 Skriv varje ord på en tavla med namnet på eleven som föreslog det bredvid ordet.
- 3 Sätt upp tavlan på väggen som stöd.
- 4 Yngre elever ritade en bild på en resa och skriver de viktigaste delarna.
- 5 Äldre elever skriver en kort text (t.ex. 5 meningar) om en resa de har gjort.

Påbyggnad:

Läs en berättelse om en resa där orden är välbekanta.

Klassrumsaktivitet 2

Mål: Ett projektarbete för att utforska vikten av resande i den romska historien och traditionen.

Ålder: 11–14

Nivå: B1–B2

Metod:

- 1 Diskutera den romska historien och traditionerna som hör ihop med resande.
- 2 Jämför denna tradition med den moderna situationen i många länder.
- 3 Dela in eleverna i grupper om tre.
- 4 Varje grupp diskuterar hur de ska göra ett projektarbete om resande romer.
- 5 Grupperna måste göra efterforskningar (intervjua romer, läsa texter, internet o.s.v.) och samla sin information under olika rubriker.
- 6 Grupperna gör planscher som ska omfatta bilder och text. Ljudupptagningar kan också ingå.
- 7 Grupperna presenterar sina projektarbeten inför klassen.

TRANSPORTMEDEL OCH RESOR

		A1	A2	B1	B2
FÖRSTÄLSE	HÖRFÖRSTÄLSE	Kan känna igen och förstå vanliga ord för olika transportmedel (<i>tåg, bil, flygplan</i> o.s.v.) om de sägs eller läses högt.	Kan förstå hänvisningar till olika transportmedel som görs i samtal i klassrummet, i berättelser och andra texter som läses högt i klassen.	Kan förstå huvudpoängerna i en muntlig redogörelse för en resa. Kan förstå huvudpoängerna i ämnen som rör resor och transportmedel som presenteras i klassrummet. Kan känna igen och förstå alla vanliga ord som rör resor och transportmedel. Kan förstå hänvisningar till människors rörlighet och varför de utvandrar och flyttar till andra länder.	Kan förstå ett anförande eller en redogörelse som bygger på en resa med detaljer om transportmedel och upplevelser.
		Kan känna igen och förstå vanliga ord som rör resor och transportmedel i den romska kulturen.	Kan förstå hänvisningar i legender och berättelser till transportmedel som romerna använder.	Kan förstå huvudpoängerna i ett anförande eller radio/TV-anförande om en resa. Kan förstå hänvisningar till transportmedel som romerna använde förr, men som nu är ovanliga. Kan förstå hänvisningar till traditioner som var typiska för livet på en lägerplats. Kan förstå hänvisningar till orsakerna att flytta för att leva på andra platser som en familj eller grupp.	Kan förstå en berättelse eller legend om resande romer inklusive hänvisning till traditioner och övertygelser som rör resande och lägerliv. Kan förstå detaljerna i en redogörelse för resande som görs av en äldre familjemedlem eller medlem i den sociala gruppen. Kan förstå ett anförande om migration och varför romerna flyttar runt för att bo på andra platser.
	LÄSFÖRSTÄLSE	Kan känna igen och förstå rubriker på bilder och planscher som beskriver olika transportmedel. Kan känna igen och förstå vanliga ord som rör transportmedel i en enkel text.	Kan läsa och förstå huvudpoängerna i en kort text om resande eller transportmedel. Kan läsa och förstå huvudpoängerna i en kort text om migration och hur det påverkar barnen.	Kan använda nyckelord och bilder/diagram för att förstå detaljerad text om resande och transportmedel. Kan använda nyckelord för att klassificera information i en text (<i>t.ex. Var hände det? Vem var där?</i>).	Kan utan svårigheter läsa en berättelse eller redogörelse som bygger på en resa. Kan utan svårigheter läsa en redogörelse för hur människor flyttar för att leva i andra länder.
		Kan känna igen ord som rör transportmedel som brukar användas av romska grupper när de reser (<i>t.ex. skåpbil, vagn, husvagn</i>).	Kan läsa och känna igen huvudpoängerna i en legend eller berättelse om resande. Kan läsa och känna igen huvudpoängerna i en kort beskrivning om typer av arbete som gör att romerna reser mellan olika platser.	Kan använda nyckelord för att söka efter skildringar av kringresande romer på internet. Kan förstå huvudpoängerna i en redogörelse, berättelse eller historisk text om romernas resande. Kan förstå huvudpoängerna i en redogörelse för romernas resande i dag.	Kan läsa en redogörelse, berättelse, legend eller historisk text om romernas resande förr eller nu. Kan förstå betydelsen av information om romers upplevelser under resor. Kan förstå en redogörelse för eller internettext om romers resande i dag.

TRANSPORTMEDEL OCH RESOR

		A1	A2	B1	B2
T A L A	M U N T L I G I N T E R A K T I O N	<p>Kan svara kortfattat med gester vid behov på frågan "Hur kom du till skolan i dag?"</p> <p>Om läraren hjälper till och med stöd av bilder kan eleven använda grundläggande ord (t.ex. ord för färg, storlek och form) och enkla meningar för att beskriva olika transportmedel.</p>	<p>Kan svara på grundläggande frågor om vad han/hon tycker om att resa.</p> <p>Kan tala om upplevelser han/hon har haft under resande.</p> <p>Kan fråga andra elever om deras upplevelser av resande.</p>	<p>Kan delta i samtal om olika sätt att resa och uttrycka personliga preferenser.</p> <p>Kan använda illustrationer i en läsebok för att samtala, t.ex. likheter och olikheter mellan att resa förr och nu.</p> <p>Kan ta reda på vad andra elever tycker om olika transportmedel.</p>	<p>Kan samtala om upplevelser från resande eller fördelar/nackdelar med resande.</p> <p>Kan diskutera det bästa sättet att arbeta med och presentera ett projektarbete eller en presentation om resande.</p>
		<p>Kan ge icke-verbala, enstaviga eller mycket korta svar på frågor om hur han/hon har rest och om han/hon har gjort en lång resa med familjen.</p>	<p>Kan ställa och svara på frågor om hur han/hon har rest med familjen.</p> <p>Kan fråga andra elever om deras upplevelser av resande och svara på deras frågor om sina egna upplevelser.</p>	<p>Kan ställa och svara på frågor om romska resetraditioner.</p> <p>Kan ställa frågor till äldre familjemedlemmar eller medlemmar i den sociala gruppen om deras erfarenheter av resandet förr i tiden.</p> <p>Kan diskutera information om romer och deras resande under arbetet med ett projekt.</p>	<p>Kan i detalj diskutera resandets historiska och moderna betydelse för romerna.</p> <p>Kan i detalj diskutera fördelar och nackdelar med ett kringresande respektive bofast levnadssätt för romska familjer och grupper.</p> <p>Kan i detalj diskutera det bästa sättet att arbeta med och presentera ett projektarbete eller en presentation om kringresande romer.</p> <p>Kan undersöka olika erfarenheter och traditioner kring resandet genom att samtala med äldre familjemedlemmar eller medlemmar i den sociala gruppen.</p>
	M U N T L I G P R O D U K T I O N	<p>Kan använda nyckelord och enkla fraser för att namnge olika transportmedel som avbildas på planscher och bilder.</p>	<p>Kan använda en följd av fraser och meningar för att beskriva hur han/hon kommer till skolan varje dag.</p> <p>Kan namnge och kort beskriva olika transportmedel som kan ses utanför skolan (t.ex. bilar, lastbilar, bussar, cyklar o.s.v.).</p>	<p>Kan hålla ett kort anförande om olika transportmedel som kan ses utanför skolan.</p> <p>Kan på ett åldersanpassat sätt samtala om sina upplevelser av att resa en längre sträcka.</p>	<p>Kan hålla ett längre anförande om en upplevelse som han/hon hade under en resa, antingen lokalt eller till en annan plats.</p> <p>Kan hålla ett längre anförande om vikten av resor för ungdomar.</p>
		<p>Kan använda nyckelord och enkla fraser för att namnge transportmedel som avbildas i traditionella och moderna bilder av kringresande romska grupper.</p>	<p>Kan använda en följd av fraser och meningar för att beskriva vikten av resande för romska familjer (förr eller nu).</p> <p>Kan använda dockor för att enkelt redogöra för en resa.</p>	<p>Kan hålla ett kort anförande om sina upplevelser från resande eller upplevelser för romerna förr eller nu.</p>	<p>Kan hålla ett längre anförande om vikten av resande eller bofasthet i romernas liv och tradition och väga fördelar mot nackdelar.</p> <p>Kan hålla ett längre anförande om viktiga aspekter med resandelivet och de traditioner som förknippas med det.</p>

TRANSPORTMEDEL OCH RESOR

	A1	A2	B1	B2
S K R I V A	<p>Kan skriva av eller skriva nyckelord som rör transportmedel och resande.</p> <p>Kan sätta en rubrik till en bild eller plansch som visar olika transportmedel.</p> <p>Kan skriva av från tavlan korta meningar som rör transportmedel (t.ex. <i>Jag kommer till skolan varje dag med buss.</i>).</p>	<p>Kan skriva mycket korta texter om olika transportmedel och använda en läsebok som stöd om det behövs.</p> <p>Kan skriva meningar som beskriver en välbekant resa (t.ex. mellan hemmet och skolan).</p>	<p>Kan skriva ett kort brev som beskriver för en annan person hur han/hon tar sig till skolan.</p> <p>Kan skriva "nyheter" om en händelse som inträffade på vägen till skolan.</p>	<p>Kan skriva en detaljerad redogörelse för resande i hemtrakten och ange information om kostnader, svårigheter, äldre människor o.s.v.</p> <p>Kan skriva ett detaljerat brev eller mejl som beskriver hans/hennes upplevelser från resande.</p>
	<p>Kan skriva av eller skriva nyckelord som rör traditionellt och modernt romskt resande.</p>	<p>Kan skriva en kort text (vykort, mejl o.s.v.) som beskriver en upplevelse från resande med familjen.</p>	<p>Kan göra en beskrivning av en resa som han/hon har gjort.</p>	<p>Kan skriva ett detaljerat brev som beskriver en resa som han/hon har gjort i det romska livet.</p> <p>Kan skriva en detaljerad redogörelse för betydelsen av och traditionerna med resande för romer förr eller nu.</p>

Transportmedel och resor (Checklista)

Nivå	Färdighet		*	**	***
			Datum	Datum	Datum
A1		Jag kan förstå ord för olika transportmedel. Jag kan förstå de viktigaste orden som rör resande.			
		Jag kan känna igen ord för olika transportmedel på en plansch eller i en bok.			
		Jag kan svara på enkla frågor om hur jag kom till skolan i dag. Jag kan svara på enkla frågor om hur min familj reser.			
		Jag kan namnge olika sätt att resa. Jag kan berätta hur vi reser till olika platser (t.ex. tåg, flyg o.s.v.). Jag kan berätta hur olika människor reser när jag ser bilder.			
		Jag kan skriva ord för hur vi reser. Jag kan skriva ord för hur människor reste förr.			
A2		Jag kan förstå när resande finns med i en berättelse.			
		Jag kan läsa huvudpoängerna i en kort berättelse om resande. Jag kan läsa huvudpoängerna i en kort berättelse om människor som flyttar för att bo på en annan plats. Jag kan läsa huvudpoängerna i en berättelse om människor som måste resa för sitt arbetes skull.			
		Jag kan berätta vad jag tycker om att resa. Jag kan svara på frågor om en upplevelse jag har haft under en resa. Jag kan fråga andra människor om vart de har rest och deras upplevelser.			
		Jag kan beskriva hur jag kommer till skolan varje dag . Jag kan beskriva hur romerna reser nu och reste förr. Jag kan tala om vart jag skulle vilja resa i framtiden.			
		Jag kan skriva ett vykort om en resa som jag har gjort.			

Transportmedel och resor

Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
B1		Jag kan förstå huvudpöngerna i en berättelse om eller redogörelse för en resa. Jag kan förstå huvudpöngerna i filmer eller radioprogram om resor och transportmedel.			
		Jag kan läsa en redogörelse för en resa som innehåller kartor eller diagram. Jag kan använda nyckelord för att söka efter information om människor som reser förr eller nu. Jag kan använda nyckelord för att organisera information i en text om resande eller en resa. Jag kan använda nyckelord för att förstå en text om det romska folkets kringresande i dag.			
		Jag kan samtala om resande och tala om vad jag tycker om och inte tycker om. Jag kan samtala om skillnaderna mellan att resa nu och förr. Jag kan ta reda på vilka upplevelser andra människor har haft under resor.			
		Jag kan hålla ett kort anförande om resande. Jag kan hålla ett kort anförande om människors mobilitet i dag. Jag kan hålla ett kort anförande om mina personliga upplevelser av resande. Jag kan hålla ett kort anförande om romers upplevelser av resande förr.			
		Jag kan skriva ett brev med beskrivningar av upplevelser av resande. Jag kan skriva om en händelse eller incident som har hänt under en resa (antingen mig personligen eller en annan person).			
B2		Jag kan i detalj förstå ett anförande om resande antingen i ett modernt eller historiskt sammanhang. Jag kan förstå en redogörelse för romers upplevelser och traditioner av resande.			
		Jag kan läsa en berättelse om en resa. Jag kan läsa en historisk text som beskriver upplevelser och utmaningar av resande förr. Jag kan förstå en berättelse om eller redogörelse för kringresande och hur det påverkar familjer.			
		Jag kan samtala om upplevelser av resande och dess fördelar och nackdelar. Jag kan diskutera det bästa sättet att presentera ett projektarbete om resande. Jag kan samtala om vikten av mobilitet för romer förr och nu. Jag kan ställa detaljerade frågor för att få reda på andras upplevelser av resande.			
		Jag kan hålla ett längre anförande om mina personliga upplevelser av resande. Jag kan hålla ett längre anförande om hur resande påverkar ungdomar i dag. Jag kan hålla ett längre anförande om skillnaderna för romer med att resa eller att vara bofasta. Jag kan hålla ett längre anförande om de romska traditioner som hör ihop med resande.			
		Jag kan skriva en redogörelse för resande i hemtrakten. Jag kan skriva ett detaljerat brev med beskrivningar av upplevelser av resande och uttrycka mina känslor. Jag kan skriva en redogörelse för vikten av resande i den romska historien och traditionen.			

MAT OCH KLÄDER

		A1	A2	B1	B2
F Ö R S T Ä L S E	H Ö R F Ö R S T Ä L S E	<p>Kan känna igen och förstå ord för de grundläggande klädesplaggen (jacka, skor o.s.v.).</p> <p>Kan känna igen och förstå ord för de grundläggande klädesplaggen för skolan.</p> <p>Kan känna igen och förstå ord för de vanliga livsmedel som elever brukar ta med till skolan (smörgås, äpple).</p> <p>Kan förstå vanliga klassrumsinstruktioner som rör mat eller kläder (t.ex. <i>Ta av dig skorna om de är blöta</i>).</p>	<p>Kan förstå enkla instruktioner eller information om kläder för ett visst syfte (gå på utflykt med klassen, kläder för kallt väder o.s.v.)</p> <p>Kan förstå grundläggande information om fördelar och nackdelar med vissa livsmedel (mat som är bra eller dålig för oss).</p>	<p>Kan förstå samtal i klassrummet, även berättelser, med många ord som rör mat/kläder.</p>	<p>Kan i detalj förstå presentationer, TV-program, ljudupptagningar och radioprogram på en välbekant dialekt om kläder, mode, mat och matlagning.</p>
		<p>Kan känna igen ord för de grundläggande klädesplaggen som av tradition bärs av romer.</p> <p>Kan känna igen ord för de vanliga livsmedel som av tradition äts i romska hem och vid romska högtider.</p>	<p>Kan förstå instruktioner om att bära vissa föremål eller traditionella kläder för ett visst syfte eller en viss händelse.</p> <p>Kan förstå instruktioner om renlighet i klädsel och matlagning.</p> <p>Kan förstå enkla instruktioner som ges vid matlagning hemma.</p> <p>Kan förstå förklaringar om artighet och gästfrihet i fråga om mat.</p>	<p>Kan förstå samtal i familjen och gruppen, även berättelser, med ord och idéer som rör typisk eller traditionell mat för vissa tillfällen och traditionella kläder.</p> <p>Kan förstå samtal om traditioner som rör artighet och gästfrihet i hemmet.</p> <p>Kan förstå huvudpoängerna i en berättelse/saga som handlar om vikten av artighet och gott uppförande.</p>	<p>Kan i detalj förstå en diskussion eller presentation om likheter och skillnader i förhållningssätt till klädsel.</p> <p>Kan i detalj förstå beskrivningar av kläder eller mat förr i tiden när från en äldre medlem av den romska gruppen.</p> <p>Kan i detalj förstå berättelser/sagor som handlar om vikten av gästfrihet och artighet.</p>
	L Ä S F Ö R S T Ä L S E	<p>Kan känna igen och förstå namn på vanliga livsmedel.</p> <p>Kan känna igen och förstå namn på de grundläggande klädesplaggen.</p>	<p>Kan läsa och förstå namn på livsmedel som finns i den lokala affären, varuhuset eller på växter.</p> <p>Kan läsa och förstå enkla beskrivningar av mat eller kläder som finns i en berättelse.</p>	<p>Kan läsa och förstå texter om nyttig mat, använda matpyramiden som illustration.</p>	<p>Kan läsa artiklar, reportage eller informationsbroschyrer om frågor som kost och hushållning, och använda diagram, kurvor o.s.v.</p> <p>Kan läsa och förstå synpunkter i artiklar eller reportage om sådana frågor som märkeskläder, barnarbete i modeindustrin o.s.v.</p>
		<p>Kan känna igen och förstå nyckelord för livsmedel som används hemma.</p> <p>Kan känna igen och förstå vikten av grundläggande delar av den traditionella klädseln när de förekommer i en berättelse eller annan skriven text.</p>	<p>Kan läsa namn och grundläggande beskrivningar av livsmedel som används hemma (t.ex. i familjerecept).</p> <p>Kan läsa fraser och enkla meningar som beskriver traditionella kläder som finns i en berättelse eller annan skriven text.</p>	<p>Kan läsa och förstå texter om hur mat produceras för hemmet och lagas till för familjen.</p> <p>Kan läsa och förstå texter om vikten av vissa rutiner som rör mat och ätande i romernas liv.</p>	<p>Kan läsa och förstå detaljerade instruktioner för att producera och laga till mat.</p> <p>Kan läsa redogörelser för händelser där traditionella kläder eller traditionell mat spelar stor roll.</p>

MAT OCH KLÄDER

		A1	A2	B1	B2
T A L A	M U N T L I G I N T E R A K T I O N	<p>Kan be om grundläggande livsmedel/dryck i skolmatsalen, på marknaden eller i affären.</p> <p>Kan fråga hur mycket det kostar.</p> <p>Kan svara icke-verbalt (t.ex. genom att nicka eller skaka på huvudet) eller med enstaviga eller mycket korta svar på frågor som rör mat/dryck och kläder som han/hon tycker om eller inte tycker om.</p>	<p>Kan ställa och svara på grundläggande frågor om mat/dryck som han/hon tycker om eller inte tycker om och kortfattat svara på vad andra tycker om eller inte tycker om.</p> <p>Kan samtala på ett mycket enkelt språk om en meny eller maten för en viss högtid och välja vad han/hon skulle vilja ha.</p> <p>Kan ställa och svara på frågor om klädesplagg och olika sorters kläder, t.ex. vad som passar för olika slags väder.</p>	<p>Kan samtala om kläder/mode och mat/dryck och uttrycka personliga preferenser.</p>	<p>Kan samtala flytande med infödda talare om frågor som rör val av mat eller matlagning för ett visst tillfälle.</p> <p>Kan aktivt delta i samtal om kläder, mode, priser och tillgång på kläder.</p>
		<p>Kan be om mat eller dryck hemma eller i den sociala gruppen med lämplig artighet.</p> <p>Kan svara med enstaka ord eller icke-verbalt för att ange vilken mat han/hon tycker om inom familjen eller ett socialt sammanhang.</p>	<p>Kan använda enkla fraser för att samtala om menyn för en familj eller en speciell högtid.</p> <p>Kan ställa och svara på frågor om romska kläder och vad man tycker om och inte tycker om i fråga om kläder.</p>	<p>Kan delta i planeringen av maten inför en högtid.</p> <p>Kan samtala om traditionella kläder och var man får tag i dem.</p> <p>Kan samtala om vikten av gästfrihet bland romer.</p>	<p>Kan samtala om val och beslut som fattas om mat och kläder vid en social tillställning eller familjetillställning och ge tydliga skäl för sina synpunkter.</p>
	M U N T L I G P R O D U K T I O N	<p>Kan använda nyckelord och enkla fraser/meningar för att beskriva vad man tycker om och inte tycker om (t.ex. <i>Jag tycker inte om gröna äpplen, Jag tycker om min nya jacka</i>).</p>	<p>Kan använda en följd av fraser och meningar för att beskriva vilken sorts mat han/hon tycker bäst om.</p> <p>Kan använda en följd av fraser och meningar för att beskriva händelser som omger en måltid som är särskilt viktig för familjen (t.ex. en religiös festival, familjehögtid o.s.v.).</p>	<p>Kan återge en detaljerad instruktion som ges av läraren när det gäller mat eller kläder.</p> <p>Kan beskriva sina favoritkläder och förklara varför han/hon tycker om dem.</p> <p>Kan förklara vikten av vissa livsmedel och kläder för hans/hennes familj eller kultur.</p>	<p>Kan hålla ett tydligt och detaljerat anförande om vikten av vissa kläder eller viss mat för ungdomar i den moderna världen.</p>
		<p>Kan använda nyckelord och enkla fraser/meningar för att berätta vad man tycker om/inte tycker om när det gäller mat och kläder i familjen eller den sociala gruppen.</p>	<p>Kan använda en följd av meningar för att beskriva en betydelsefull måltid eller högtid och gästernas kläder.</p>	<p>Kan hålla ett kort anförande om traditionella romska kläder och förklara varför de är viktiga för den romska identiteten.</p> <p>Kan hålla ett kort anförande om händelseförloppet vid en högtidsmåltid eller högtidlig händelse.</p> <p>Kan förklara hur hans/hennes familj tar emot besökare och gäster.</p>	<p>Kan hålla ett tydligt och detaljerat anförande om traditionell romsk mat och klädsel, med hänvisningar till deras betydelse för den romska identiteten och vilka utmaningar traditionerna står inför i dag.</p>

MAT OCH KLÄDER

	A1	A2	B1	B2
S K R I V A	<p>Kan skriva av eller skriva listor på olika livsmedel och dela in dem i lämplig kategori (frukt, grönsaker, kött o.s.v.).</p> <p>Kan skriva av eller skriva listor på kläder enligt användningsområde (t.ex. utomhus, inomhus, skola, idrott).</p>	<p>Kan skriva en kort text som beskriver en händelse där mat spelar en central roll (t.ex. en familjehögtid, religiös eller etnisk högtid).</p> <p>Kan skriva korta texter som beskriver hans/hennes favoritkläder.</p>	<p>Kan på ett åldersanpassat sätt skriva om kläder/mode och mat/dryck.</p> <p>Kan skriva instruktioner för att laga en rätt/måltid som han/hon tycker om eller som har en särskild betydelse.</p>	<p>Kan skriva tydlig, detaljerad text med information, ett argument eller personliga åsikter om frågor som rör mat och kläder.</p>
	<p>Kan skriva av eller skriva enstaka nyckelord i listor på mat och kläder som används hemma.</p>	<p>Kan skriva en kort text med grundläggande meningar som beskriver hur en rätt eller en måltid lagas hemma.</p> <p>Kan skriva en kort text med grundläggande meningar som beskriver en traditionell dräkt eller en dräkt som bärs vid ett speciellt tillfälle.</p> <p>Kan skriva en kort text med grundläggande meningar som beskriver ett tillfälle när besökare togs emot hemma.</p>	<p>Kan skriva detaljerade recept på mat som lagas hemma, eventuellt efter diktamen från en förälder eller annan familjemedlem.</p> <p>Kan skriva en beskrivning av en traditionell dräkt med lämplig detaljrikedom och förklara skälen bakom olika klädesplagg.</p> <p>Kan beskriva hur gästfrihet brukar se ut hemma eller i den sociala gruppen.</p>	<p>Kan skriva tydlig, detaljerad text om vikten av mat vid en högtid i familjen eller gruppen med beskrivningar av hur maten lagas och serveras och dess rötter i romsk tradition.</p> <p>Kan skriva tydlig, detaljerad text som beskriver traditionella kläder och diskutera tradition i det moderna samhället.</p> <p>Kan i detalj skriva om vänskap och gästfrihet och deras betydelse.</p>

Mat och kläder(Checklista)

Nivå	Färdighet		*	**	***
			Datum	Datum	Datum
A1		Jag kan förstå ord för olika klädesplagg som jag bär. Jag kan förstå ord för olika klädesplagg som andra människor bär. Jag kan förstå ord för den mat som jag äter i skolan eller hemma. Jag kan förstå när läraren säger något om mat eller kläder.			
		Jag kan läsa ord för olika slags livsmedel. Jag kan läsa ord för olika slags kläder.			
		Jag kan be om livsmedel eller dryck i en affär eller på en marknad eller i ett rollspel i min klass. Jag kan be om ett klädesplagg i en affär eller på en marknad eller i ett rollspel i min klass. Jag kan fråga hur mycket det kostar. Jag kan säga om jag tycker om en viss slags mat. Jag kan säga vilken färg jag tycker bäst om på kläder.			
		Jag kan säga vilken mat jag tycker om och inte tycker om. Jag kan säga vilken färg på kläder jag tycker om och inte tycker om.			
		Jag kan skriva listor på olika slags mat enligt kategori. Jag kan skriva listor på kläder som används av olika skäl.			

Mat och kläder (Checklista)

Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
A2		Jag kan förstå information om vilka slags kläder som behövs för en utflykt med skolan eller en idrottsaktivitet. Jag kan förstå information om vilken slags mat som är bra eller dålig för mig.			
		Jag kan läsa en meny och förstå vilka olika slags mat som erbjuds. Jag kan läsa namnen på livsmedel som vi ser i ett varuhus. Jag kan läsa namn på kläder som vi ser i en affär eller på en marknad. Jag kan känna igen och förstå när mat eller kläder finns med i en berättelse.			
		Jag kan fråga människor om vilken slags mat eller dryck de tycker om eller som de hade vid en högtid eller festival. Jag kan ställa och svara på frågor om favoritmat och dryck. Jag kan tala om vilken mat jag skulle vilja ha till en speciell måltid eller högtid. Jag kan tala om vilka kläder jag tycker bäst om och när jag tycker om att bära dem. Jag kan ställa och svara på frågor om kläder som bärs vid speciella tillfällen.			
		Jag kan beskriva en måltid som jag åt nyligen. Jag kan beskriva min favoritmat och min favoritmåltid. Jag kan beskriva vad som händer under en speciell måltid eller högtid i min familj. Jag kan beskriva vad jag eller andra människor har på sig vid ett speciellt tillfälle.			
		Jag kan skriva en kort beskrivning av en händelse när jag åt en speciell måltid. Jag kan skriva en kort beskrivning av mina favoritkläder eller kläder som jag bär vid ett speciellt tillfälle.			
B1		Jag kan förstå när människor talar i klassrummet eller hemma om speciell mat. Jag kan förstå när människor talar om kläder som de vill köpa eller som vi måste bära vid ett speciellt tillfälle. Jag kan förstå en berättelse om vikten av artighet och gästfrihet.			
		Jag kan läsa om nyttig mat och vilken mat vi behöver för att vara friska. Jag kan läsa om kläder som andra människor bär eller stilar och mode. Jag kan förstå en beskrivning av vad en person har för kläder i en berättelse eller redogörelse.			
		Jag kan återge instruktioner som läraren ger om kläder. Jag kan vidarebefordra detaljerad information om mat. Jag kan tala med mina vänner om klädmode. Jag kan samtala om vilka kläder som krävs för ett speciellt tillfälle eller syfte. Jag kan tala om den mat som jag tycker om.			
		Jag kan i detalj beskriva hur man lagar en viss måltid. Jag kan ge en vän instruktioner om hur man lagar en måltid. Jag kan berätta för en vän vilka kläder som krävs för ett speciellt syfte. Jag kan tala om vilken klädstil som är viktig i min familj eller kultur.			
		Jag kan skriva en beskrivning av mat som förekommer vid en högtid eller ett speciellt tillfälle. Jag kan skriva en beskrivning av vad människor har på sig vid ett speciellt tillfälle. Jag kan skriva instruktioner om hur man lagar en måltid eller en rätt. Jag kan skriva om vad jag själv tycker om och inte tycker om för mat och ange skäl.			

Mat och kläder (Checklista)

Nivå	Färdighet		*	**	***
			Datum	Datum	Datum
B2		Jag kan i detalj förstå TV- eller radioprogram om mat. Jag kan i detalj förstå TV- eller radioprogram om kläder och mode. Jag kan förstå detaljerade instruktioner om hur man lagar en maträtt. Jag kan i detalj förstå berättelser eller sagor om vikten av samt vilka traditioner som förknippas med artighet och gästfrihet.			
		Jag kan läsa artiklar i tidskrifter eller dagstidningar om kläder och frågor som rör klädtilverkning. Jag kan läsa artiklar om mat och mode. Jag kan läsa rådgivande broschyrer om kost. Jag kan läsa reportage om kost och hälsa.			
		Jag kan samtala med infödda talare om saker som rör mat eller planer inför en speciell måltid. Jag kan delta spontant och flytande i samtal om kläder och mode.			
		Jag kan hålla ett längre anförande om vilken klädstil som är viktig i min familj eller kultur. Jag kan hålla ett längre anförande om den historiska vikten av klädstilar. Jag kan hålla ett längre anförande om den traditionella vikten av vissa maträtter för högtider eller andra speciella tillfällen.			
		Jag kan skriva en detaljerad redogörelse för mat och kläder som används vid ett speciellt tillfälle. Jag kan skriva en detaljerad redogörelse för kläder och ge information om deras kulturella betydelse. Jag kan skriftligen uttrycka mina personliga åsikter om klädstilar och frågor som rör tillverkning och marknadsföring av kläder.			

TEMA 9: TID, ÅRSTIDER OCH VÄDER

Detta tema ska omfatta vikten av väderlek som åska, regn och vind i romska berättelser, sagor och dikter.

Klassrumsaktivitet 1

Mål: Att lära sig orden för månader och årstider

Ålder: 4–10

Nivå: A1

Metod:

1. Gör i ordning en stor väggtavla som delas in i årets månader.
2. Lär ut månadernas namn, rita sedan rutor för att dela in månaderna i de fyra årstiderna och lär ut årstidernas namn.
3. Tala om vad som händer under de olika årstiderna: väder, lov, besök, festivaler o.s.v.
4. Skriv upp de viktiga aktiviteterna på tavlan: skollov, festivaler, elevernas födelsedagar o.s.v.

Klassrumsaktivitet 2

Mål: Att lära sig ord för olika slags väder.

Ålder: 4–10

Nivå: A1

Metod:

1. Gör en tavla med de veckodagar eleverna är i skolan.
2. Skriv ut vädersymboler (finns på internet) för sol, regn, vind, snö o.s.v.
3. I början av lektionen får en elev välja rätt symbol, säga vilken dag och månad det är, beskriva väderleken och placera symbolen på rätt ställe på tavlan.

Klassrumsaktivitet 3

Mål: Att beskriva aktiviteter som rör särskild väderlek och/eller årstider.

Ålder: 10–14

Nivå: B1

Metod:

1. Skriv namnen på de fyra årstiderna på tavlan.
2. Fundera över olika aktiviteter som sker under de olika årstiderna.
3. Dela in informationen i aktiviteter som rör arbete, idrott, fritid, skola o.s.v.
4. Eleverna skriver en liten text som beskriver deras favoritårstid och anger skäl till sina val. Dessa ska omfatta de aktiviteter som rör årstiden och de aktiviteter som de deltar i.

TID, ÅRSTIDER OCH VÄDER

		A1	A2	B1	B2
F Ö R S T Ä L S E	H Ö R F Ö R S T Ä L S E	<p>Kan känna igen och förstå grundläggande ord som rör väder (t.ex. <i>sol, regn, snö, varmt, kallt</i>) om de sägs eller läses högt.</p> <p>Kan känna igen och förstå ord för årstider och månader om de sägs eller läses högt.</p> <p>Kan följa enkla instruktioner för att hitta bilder eller föremål i klassrummet eller i böcker som hör ihop med väder eller årstider.</p> <p>Kan känna igen och förstå veckodagarna.</p>	<p>Kan på ett allmänt plan följa med i ett enkelt samtal som rör väder och årstider om man först har lärt sig nyckelord och begrepp och det finns tillräckligt med visuella hjälpmedel.</p> <p>Kan på ett allmänt plan följa med i berättelser och samtal i klassrummet om väder och aktiviteter under olika årstider.</p>	<p>Kan titta på en väderrapport på TV och förstå huvudpoängerna.</p> <p>Kan förstå huvudpoängerna i samtal i klassrummet om årstider och festivaler och använda visuella hjälpmedel (t.ex. illustrationer i en läsebok) för att kontrollera lärarens förklaring.</p> <p>Kan förstå huvudpoängerna i en video om typiska aktiviteter under en viss årstid.</p> <p>Kan förstå instruktioner eller samtal om ett projektarbete som rör tid, årstider eller väder och de aktiviteter som hör ihop med det.</p>	<p>Kan i detalj förstå ett samtal där årstid och/eller väder utgör viktiga delar.</p> <p>Kan i detalj förstå ett TV- eller radioprogram om väder (t.ex. varning för dåligt väder, reseråd o.s.v.).</p> <p>Kan förstå detaljerna när väder är särskilt viktigt i en berättelse, pjäs eller ett TV-program.</p>
	F Ö R S T Ä L S E	<p>Kan förstå ord eller fraser som används i familjen eller den sociala gruppen för tider på dagen/natten, årstider och väderlek.</p>	<p>Kan förstå instruktioner som rör väder (t.ex. säkerhetsåtgärder för huset, djuren).</p> <p>Kan på ett allmänt plan följa med i ett anförande om väder och vad det betyder för familjen.</p> <p>Kan förstå en åldersanpassad berättelse som rör väder, natt eller dag eller en viss tid på dagen om många välbekanta ord används.</p>	<p>Kan följa med och förstå huvudpoängerna i ett anförande eller samtal med många ord som rör tid, årstidsväxlingar eller väder utifrån deras anknytning till den romska kulturen.</p> <p>Kan förstå betydelsen av olika årstider och väder för familjen eller den sociala gruppen.</p>	<p>Kan utan svårighet förstå ett anförande, ett samtal eller en presentation om vikten av årstider eller väder för familjen eller den sociala gruppen.</p> <p>Kan i detalj förstå ett anförande om hur årstider eller väderlek kan påverka familjeliv eller den sociala gruppen eller händelser.</p>
	L Ä S F Ö R S T Ä L S E	<p>Kan känna igen och förstå grundläggande ord som rör väder på en väderlekskarta eller kort eller i en enkel text.</p> <p>Kan känna igen och förstå ord för årstider på bilder, planscher, kort eller i enkla texter.</p> <p>Kan känna igen och förstå veckodagarna.</p>	<p>Kan använda bilderna i en läsebok för att få fram och förstå nyckelinformation om väder (<i>regn, vind, temperatur</i> o.s.v.).</p> <p>Kan känna igen och förstå ord som rör väder eller årstider i berättelser och andra texter.</p> <p>Kan läsa och förstå enkla berättelser som innehåller många välbekanta ord om typiska aktiviteter vid en viss årstid eller ett visst väder (t.ex. på landet på våren, gå till stranden på sommaren, förbereda en religiös festival o.s.v.).</p>	<p>Kan känna igen och förstå nyckelord i t.ex. en geografisk text om väder och kan använda dem för att klassificera ytterligare information i texten (t.ex. vindens påverkan).</p> <p>Kan läsa en berättelse där väder eller tid har en särskild betydelse och förstå huvudpoängerna.</p>	<p>Kan läsa och i detalj förstå nyhetsartiklar eller reportage om väder eller naturfenomen som påverkas av vädret.</p> <p>Kan läsa och i detalj förstå hänvisningar till årstider eller väder i modern poesi.</p>
	L Ä S F Ö R S T Ä L S E	<p>Kan känna igen och förstå ord för tider på dagen: <i>morgon, eftermiddag, natt</i>, o.s.v. och grundläggande ord för väderlek när de förekommer i en berättelse.</p>	<p>Kan förstå betydelsen av hänvisningar till tid på dagen eller vädret i enkla, välbekanta sagor.</p>	<p>Kan läsa en berättelse eller annan skriven text där romska uppfattningar om tid, årstider eller väder spelar en viktig roll.</p>	<p>Kan läsa en artikel eller annan skriven text om vikten av olika årstider eller väderlek i romernas liv.</p>

TID, ÅRSTIDER OCH VÄDER

		A1	A2	B1	B2
T A L A	M U N T L I G I N T E R A K T I O N	Kan svara icke-verbalt (t.ex. genom att nicka eller skaka på huvudet) eller med enstaviga eller mycket korta svar på grundläggande frågor om väder (t.ex. <i>Är det kallt ute?</i>), vilket väder som han/hon tycker om eller inte tycker om, när de olika årstiderna inträffar och vilket väder som är typiskt för de olika årstiderna.	Kan ställa och svara på frågor om vilket väder och vilka årstider som han/hon tycker om. Kan delta i enkla samtal om vädret i hans/hennes hemland och vad det krävs för kläder för olika slags väder.	Kan ställa och svara på frågor om olika slags väder och hur vädret påverkar livsstilen. Kan beskriva och svara på frågor om vad som händer under en viss årstid i hans/hennes familj eller sociala grupp.	Kan samtala flytande och spontant om frågor som rör årstider och väder. Kan tydligt uttrycka sina egna åsikter.
		Kan svara icke-verbalt (t.ex. genom att nicka eller skaka på huvudet) eller med enstaviga eller mycket korta svar på frågor som rör om man fryser eller är varm och vad han/hon tycker om eller inte tycker om när det gäller väder. Kan svara med nyckelord för att ange huvuddragen hos en viss årstid (t.ex. väder, aktiviteter, högtider).	Kan ställa och svara på enkla frågor om en festival eller händelse som inträffar vid en viss tid på året. Kan ställa enkla frågor om årstidsbundna fenomen som festivaler som inträffar vid en viss tid på året.	Kan ställa och svara på frågor om vilka väderlekar eller årstidsbundna aktiviteter som är särskilt viktiga för romer.	Kan samtala flytande med infödda talare om frågor som rör årstider och väder. Kan tydligt uttrycka sina egna åsikter. Kan samtala om särskilda sysslor eller aktiviteter och i detalj förklara varför de inträffar vid en viss tid på dagen eller året.
	M U N T L I G P R O D U K T I O N	Kan använda ord och enkla fraser för att göra ett kort, kanske ofullständigt, yttrande om väder och kan räkna upp årstiderna. Kan säga vilken veckodag det är som svar på en fråga.	Kan använda en följd av fraser och enkla meningar med lämpliga adjektiv för att beskriva vädret utanför klassrummet. Kan använda en följd av fraser och meningar för att beskriva skollov eller semester utomlands med familjen. Kan säga sin favoritdag och ge en enkel förklaring.	Kan jämföra vädret i sitt hemland med vädret i andra delar av världen. Kan hålla ett kort anförande om en händelse, situation eller upplevelse och ge lämpliga upplysningar om tid och väder.	Kan göra en tydlig, detaljerad redogörelse för en händelse eller aktivitet som hör ihop med årstider eller väderlek. Kan i detalj beskriva årstid, förhållanden, väderomslag o.s.v.
		Kan använda nyckelord och enkla fraser för att göra ett yttrande om väderlek (t.ex. <i>Det är kallt i dag.</i>). Kan räkna upp veckodagarna, månaderna och årstiderna.	Kan använda en följd av fraser och enkla meningar för att beskriva sitt favoritväder, sin favoritårstid eller veckodag med särskild hänvisning till romernas liv.	Kan beskriva förhållanden (månad, årstid och väder) som upplevts på en annan plats. Kan ta med beskrivningar av tid, årstid och väder i samtal om en upplevelse eller händelse.	Kan ge en tydlig, detaljerad beskrivning av en händelse som är typisk för en viss årstid, tid på året eller väderlek.

TID, ÅRSTIDER OCH VÄDER

	A1	A2	B1	B2
S K R I V A	<p>Kan skriva av eller skriva grundläggande ord som rör väder och årstider.</p> <p>Kan skriva av från tavlan eller skriva korta meningar om väder och årstider (t.ex. om man skriver "nyheter").</p>	<p>Kan skriva meningar om vilka kläder som behövs för olika slags väder och olika tider på året.</p> <p>Kan skriva en kort text om en perfekt dag.</p>	<p>Kan skriva ett kort brev som beskriver väder och vilka slags kläder som behövs för olika slags väder.</p> <p>Kan skriva en kort text som beskriver hur vädret påverkar människor i olika delar av världen.</p> <p>Kan skriva en kort text som beskriver en aktivitet som skidåkning, simning, fotvandring o.s.v. med hänvisning till vädret och kommentarer om sin reaktion (t.ex. uppspelt, nervös, glad, trött).</p>	<p>Kan skriva ett brev som i detalj beskriver en upplevelse, aktivitet eller händelse och göra tydliga paralleller till årstid och väder.</p> <p>Kan skriva en berättelse eller beskrivning där årstid eller väder spelar en viktig roll.</p> <p>Kan skriva ett detaljerat reportage om vilket väder det nyligen varit och jämföra prognoser eller typisk väderlek med det man har upplevt.</p>
	<p>Kan skriva nyckelord som rör dag, månad, årstid eller väder för att visa andra familjemedlemmar.</p>	<p>Kan skriva meningar om betydelsen av olika årstider och väder för familjen eller den sociala gruppen.</p>	<p>Kan skriva en kort text som beskriver en situation eller händelse i familjen eller den sociala gruppen där årstiden eller vädret är en viktig del (t.ex. vädrets påverkan på resandet).</p>	<p>Kan skriva en kort berättelse som beskriver en situation eller händelse i romsk historia eller en nutida upplevelse där årstiden och vädret spelar en betydelsefull roll.</p>

Tid, årstider och väder (Checklista)

Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
A1		Jag kan förstå ord för olika slags väder. Jag kan förstå ord för månaderna och årstiderna.			
		Jag kan känna igen och förstå ord om väder på en tavla eller i en text. Jag kan känna igen och förstå ord om årstider eller tider på året i en text eller på bilder, planscher eller kort.			
		Jag kan svara på frågor om värme, kyla, sol, månad eller årstider. Jag kan säga om jag tycker om eller inte tycker om ett visst väder eller en viss tid på året. Jag kan säga vilket väder det är vid olika tider på året.			
		Jag kan säga vilket väder det är ute. Jag kan säga vilken årstid det är. Jag kan säga vilken månad det är.			
		Jag kan skriva ord för månaderna och årstiderna. Jag kan skriva ord för olika slags väder.			
A2		Jag kan förstå de viktigaste orden för väder och årstider på lektionen. Jag kan förstå när årstider eller väder finns med i en berättelse.			
		Jag kan förstå information om väder på en tavla eller i en bok. Jag kan hitta ord om väder och årstider i en text. Jag kan läsa en kort berättelse om saker som vi gör vid olika tider på året.			
		Jag kan svara på enkla frågor om väder och årstider. Jag kan diskutera vad vi behöver för kläder vid olika tider på året. Jag kan ställa och svara på frågor om viktiga händelser vid olika tider på året. Jag kan ställa några frågor om väder eller festivaler som inträffar vid en viss tid på året.			
		Jag kan beskriva vädret ute. Jag kan beskriva vad som händer under skolloven. Jag kan beskriva min favorittid på året.			
		Jag kan skriva meningar om de olika tiderna på året. Jag kan skriva meningar om vädret nu och vid andra tider. Jag kan skriva meningar om min favoritdag eller favorittid på året.			
B1		Jag kan förstå huvudpöngerna i en väderrapport på TV. Jag kan förstå samtal om tid på året eller årstid. Jag kan förstå en film eller en video om en viss tid på året eller aktiviteter som vi förknippar med en viss månad eller årstid.			
		Jag kan läsa och förstå en berättelse eller text som handlar om väder. Jag kan förstå när väder eller tid på året är viktigt i en berättelse.			
		Jag kan ställa och svara på frågor om väder och hur det påverkar våra liv. Jag kan tala om vad som händer hemma vid fint eller dåligt väder. Jag kan samtala om vad jag vill göra under skolloven.			
		Jag kan hålla ett kort anförande om en upplevelse som jag har haft vid en viss tid på året. Jag kan beskriva vad jag gör på fritiden en viss tid på året. Jag kan beskriva vädret när jag berättar om en händelse eller upplevelse.			
		Jag kan skriva ett kort brev som beskriver vädret. Jag kan skriva en beskrivning om något som jag har gjort vid en viss tid på året. Jag kan skriva om vad människor gör vid vissa tider på året och vid viss väderlek. Jag kan skriva om hur vädret påverkar livsstilen i olika delar av världen.			

Tid, årstider och väder(Checklista)

Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
B2		Jag kan i detalj förstå ett anförande eller en presentation där väder eller årstider är en viktig del. Jag kan i detalj förstå ett TV-program om problem, förändringar eller faror som rör väder.			
		Jag kan läsa artiklar om problem som skapas av vädret och bedöma de bevis som anges. Jag kan läsa artiklar eller reportage där det i detalj förklaras hur vädret påverkar livsstilar och aktiviteter. Jag kan läsa nyhetsartiklar med detaljerad information om väder eller förändringar och problem som rör årstiderna. Jag kan förstå när väder eller årstider är en viktig del i en roman eller dikt.			
		Jag kan samtala med andra, även infödda talare, om de problem som vädret skapar. Jag kan samtala med andra, även infödda talare, om planer och idéer för en viss årstid. Jag kan ge uttryck för mina synpunkter tydligt och detaljerat i ett samtal om tid på året eller väderlek.			
		Jag kan hålla ett längre anförande om vad jag gjorde under en period med ett visst väder. Jag kan hålla en presentation om mitt lov med beskrivningar av vädret. Jag kan i detalj beskriva hur förändringar i årstider och väder kan påverka livsstilar. Jag kan göra en redogörelse för en festival eller händelse som äger rum vid en viss tid på året.			
		Jag kan skriva ett brev som i detalj beskriver en upplevelse där vädret spelar en viktig roll. Jag kan skriva en kort berättelse där väderleken är viktig. Jag kan skriva ett detaljerat reportage om väder som bygger på information som samlats in under en längre period.			

TEMA 10: NATUR OCH DJUR

Syftet med detta tema är att understryka vikten av naturen i den romska kulturen, visa på det nära bandet mellan romernas liv och natur och djur förr, och främja respekt för naturen. Ett anförande på detta tema av en äldre medlem av det romska folket bidrar till att väcka ett fortsatt intresse.

Inom detta tema finns möjligheter att genom samtal, efterforskningar och framställningar i klassen utforska det historiska bandet mellan vissa romska grupper i Europa och särskilda djur, till exempel djurtämjning och träning, hästar, cirkus, husdjur o.s.v., samt hantverk och sysslor som hör ihop med dessa band till djuren.

Detta tema ska även omfatta respekten för vatten i den romska traditionen och vikten av väderlek som åska, regn och vind i berättelser, sagor och dikter.

Se även: **Romska hantverk och yrken**
Transportmedel och resor

Klassrumsaktivitet 1

Mål: Att lära sig orden för olika djur och känna igen de skrivna orden.

Ålder: 4–14

Nivå: A1

Metod:

1. Gör i ordning kort som motsvarar bilder på djur.
2. Presentera ämnet djur genom att fråga om eleverna har några djur hemma.
3. Samla ihop romska ord för djur och skriv dem på tavlan, dela in dem på ett grundläggande sätt, t.ex. husdjur, vilda djur.
4. Visa upp korten ett i sänder och låt eleverna leta rätt på samma ord på tavlan.
5. Se till att eleverna kan uttala orden.
6. Lägg korten upp och ned på bordet, bilderna i den ena änden av bordet och orden i den andra.
7. Eleverna ska vända upp två kort i taget, ett från varje grupp. När de hittar ett ord som motsvarar en bild tar de upp båda korten och lägger dem tillsammans med rätsidan upp.
8. Om ordet inte motsvarar bilden lägger man ned korten upp och ned igen, så att nästa elev kan välja dem.

Klassrumsaktivitet 2

Mål: Att lära sig orden för olika djur och traditionella romska övertygelser och hantverk som hör ihop med djur.

Ålder: 4–14

Nivå: A1–A2

Metod:

1. Fundera över och samla alla romska ord för djur som eleverna kan.
2. Lär ut fler ord/termer.
3. Tala om övertygelser och inställningar till djur i allmänhet.
4. Gör en väggtavla där djuren delas in enligt följande:
 - a. vilda djur/husdjur,
 - b. boplatser och var de finns,
 - c. betydelse i den romska kulturhistorien/betydelse nuförtiden,
 - d. koppling till romska övertygelser,
 - e. koppling till romska hantverk eller sysslor,
 - f. förekomst i sagor, litteratur o.s.v.
5. Eleverna talar med sina familjer för att samla in ytterligare information om det gård.
6. Eleverna arbetar två och två eller i små grupper och förbereder en presentation om ett visst djur/en grupp av djur och deras betydelse i den romska kulturen. Den slutliga muntliga presentationen ska omfatta av skriven text och bilder som visas på affischer, och även kommentarer eller berättelser från familjemedlemmar och material från andra efterforskningar.

NATUR OCH DJUR

		A1	A2	B1	B2
FÖRSTÄELSE	HÖRFÖRSTÄELSE	Kan känna igen och förstå vanliga ord som rör djur och växter om de sägs eller läses högt, särskilt med stöd av bilder, gester o.s.v. Kan känna igen och förstå namn på välbekanta djur och växter om de sägs eller läses högt i berättelser och andra texter.	Kan förstå huvudpoängerna i enkelt samtal i klassrummet om djur eller växter, även berättelser och andra texter som läraren läser högt. Kan på ett allmänt plan förstå när läraren presenterar ett ämne som rör djur eller växter (t.ex. miljökunskap) om man först har lärt sig nyckelord.	Kan förstå huvudpoängerna i en video eller ett TV-program om naturen. Kan förstå huvudpoängerna när läraren presenterar ett ämne som rör naturen.	Kan förstå ett detaljerat, längre anförande där naturen är en viktig del. Kan i detalj förstå en berättelse eller redogörelse som bygger på en beskrivning av natur eller djurens värld. Kan förstå ett detaljerat, längre anförande om respekt för naturen.
		Kan känna igen och förstå ord för växter och djur som är viktiga i den romska traditionen och livsstilen.	Kan på ett allmänt plan förstå en redogörelse för romsk historia eller en modern romsk syssla som bygger på 1) en relation till naturen eller 2) arbete med djur.	Kan förstå huvudpoängerna i en berättelse om eller redogörelse för romskt liv med hänvisning till naturen eller hantverk som hör ihop med djur. Kan förstå hänvisningar till fåglar eller djur i sagor och andra skrivna texter. Kan förstå texter som på ett rakt sätt handlar om kopplingen mellan olika fåglar och djur till romska övertygelser.	Kan förstå ett samtal mellan infödda talare med hänvisningar till natur, naturfenomen, djur, övertygelser och vidskepligheter som rör naturen. Kan förstå en detaljerad, längre redogörelse för ett hantverk eller yrke som rör djur.
	LÄSFÖRSTÄELSE	Kan använda bildstöd för att känna igen och förstå namn på djur och växter i skriven form (t.ex. i ett bildlexikon, på en väggtavla). Kan känna igen och förstå namn på djur på kort eller affischer.	Kan läsa och förstå mycket korta texter om djur och natur om texterna innehåller mycket vanliga, välbekanta ord och tillräckligt med visuella hjälpmedel.	Kan förstå huvudpoängerna i en text om naturen och använda välbekanta nyckelord och bilder/diagram som stöd att förstå och organisera informationen.	Kan läsa och förstå en detaljerad, beskrivande eller berättande text där naturen är en viktig del.
		Kan känna igen och förstå ord för djur som är viktiga i den romska traditionen och livsstilen.	Kan läsa korta, enkla texter, som sagor, om djur och natur om texterna innehåller mycket vanliga, välbekanta ord och visuella hjälpmedel.	Kan förstå huvudpoängerna i en text, som en saga, där naturen är en viktig del, och använda välbekanta nyckelord och begrepp för att organisera informationen.	Kan förstå informationen eller budskapet i en text som i detalj beskriver natur och djur i samband med romska traditioner eller övertygelser.

NATUR OCH DJUR

		A1	A2	B1	B2
T A L A	M U N T L I G I N T E R A K T I O N	Kan använda nyckelord och enkla fraser/meningar för att svara på enkla frågor om att ha ett husdjur, tycka om djur o.s.v. Kan använda nyckelord och enkla fraser/meningar för att svara på enkla frågor om förändringar hos växter när de växer.	Kan besvara enkla frågor om vilka djur eller växter som han/hon tycker om/inte tycker om. Kan ställa och svara på enkla frågor om att ha ett husdjur eller sällskapsdjur.	Kan samtala med andra elever om hur de ska få med djur/växter i ett projektarbete, rollspel, planschprojekt o.s.v. Kan vidarebefordra information om att ta hand om djur eller växter.	Kan samtala med andra elever om hur de ska organisera ett projektarbete om djur och natur och ange skäl till varför en viss arbetsmetod skulle vara bättre än en annan. Kan samtala med andra elever om vikten av att ta hand om djur och miljö och ange skäl för och emot vissa alternativ.
		Kan använda nyckelord och enkla fraser/meningar för att svara på frågor om levande växter och grönsaker, vad man tycker om/inte tycker om när det gäller djur, att ha ett sällskapsdjur eller andra djur o.s.v.	Kan ställa och svara på enkla frågor om djur som hans/hennes familj eller någon annan har. Kan ställa och svara på enkla frågor om djur som han/hon tycker om. Kan ställa och svara på enkla frågor om kopplingen mellan olika romska grupper och olika djur.	Kan samtala med andra om vikten av natur och djur i olika livsstilar. Kan ställa frågor till äldre medlemmar i den sociala gruppen om vikten av djur i romernas liv förr. Kan ställa frågor till andra medlemmar i den sociala gruppen om romsk handel eller romska yrken som rör djur. Kan ställa och svara på frågor om övertygelser som hör ihop med djur.	Kan i detalj samtala om vikten av respekt för miljön. Kan samla in information om traditionella romska livsstilar som hör ihop med djur genom att tala med föräldrar eller äldre medlemmar i den sociala gruppen (t.ex. björnjakt, hästtämning, smide, cirkus, örtmedicin o.s.v.).
	M U N T L I G P R O D U K T I O N	Kan namnge de djur som han/hon känner till. Kan namnge olika typer av växter som växer på olika platser (t.ex. blommor, träd, spannmål, grönsaker o.s.v.).	Kan använda en följd av fraser och enkla meningar för att samtala om att ta hand om djur eller att ha ett sällskapsdjur. Kan använda en följd av fraser och enkla meningar för att samtala om vilda djur och var man hittar dem.	Kan i detalj förklara hur man tar hand om husdjur eller sällskapsdjur. Kan återberätta en berättelse om djur.	Kan hålla ett detaljerat, längre anförande för resten av klassen om moderna inställningar till naturen.
		Kan namnge djur som brukar förknippas med romska grupper i olika länder.	Kan använda en följd av fraser och enkla meningar för att beskriva hur djur var en viktig del av romernas liv förr. Kan använda en följd av fraser och enkla meningar för att samtala om romska övertygelser som rör fåglar eller djur (t.ex. tur, förbannelse, budbärare o.s.v.).	Kan berätta hur en viss grupp/vissa grupper av romer levde och arbetade med djur förr. Kan återberätta en berättelse från en annan medlem i familjen eller den sociala gruppen.	Kan hålla ett detaljerat, längre anförande om vikten av djur i den romska historien. Kan med lämplig detaljrikedom beskriva några romska hantverk och yrken som hör ihop med djur eller natur (t.ex. djurträning, hästtämning, smide, örtmedicin o.s.v.).

NATUR OCH DJUR

	A1	A2	B1	B2
S K R I V A	Kan skriva av eller skriva lämpliga rubriker till djurteckningar.	Kan skriva enkla meningar om husdjur eller vilda djur, eller att ha ett sällskapsdjur, genom att använda välbekanta ord.	Kan skriva en redogörelse för en händelse där ett djur är inblandat (t.ex. en hund som räddar ett barn från att drunkna, ett vilt djur som överlever mot alla odds). Kan skriva en sammanfattning av en berättelse där djur är inblandade.	Kan skriva en tydlig, detaljerad redogörelse för olika slags djur som finns i hans/hennes land. Kan skriva tydlig, detaljerad text om hotet mot miljön från föroreningar.
	Kan skriva av eller skriva namn på djur som är/var en del av romernas liv.	Kan skriva enkla meningar om olika romska gruppers koppling till olika djur och ange namnen på grupperna.	Kan skriva en kort beskrivning av hur en viss grupp/vissa grupper av romer levde och arbetade med djur.	Kan skriva en tydlig, detaljerad redogörelse för kopplingen mellan olika djurarter och olika romska grupper.

Natur och djur (Checklista)

Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
A1		Jag kan känna igen och förstå ord för olika djur och växter.			
		Jag kan läsa ord för olika djur och växter på en tavla eller i en bok.			
		Jag kan svara på några enkla frågor om de djur vi har som sällskapsdjur och djur på bondgårdar. Jag kan svara på några enkla frågor om att ha ett sällskapsdjur. Jag kan svara på några enkla frågor om växter som växer i olika sammanhang (t.ex. blommor, träd, spannmål o.s.v.).			
		Jag kan tala om namnen på de djur jag har sett. Jag kan tala om namnen på djur jag har sett i en sagobok. Jag kan tala om namnen på de djur som romerna arbetade med förr.			
		Jag kan skriva namnen på de djur jag känner till. Jag kan skriva namnen på djur som finns i berättelser.			
A2		Jag kan förstå när djur eller växter finns med i en berättelse om eller redogörelse för att arbeta med djur. Jag kan förstå när någon talar om ett sällskapsdjur.			
		Jag kan läsa korta berättelser om djur i olika delar av världen. Jag kan läsa om djur i en saga.			
		Jag kan ställa och svara på frågor om vilka djur jag har sett och vilka jag tycker om och inte tycker om. Jag kan ställa och svara på frågor om vilka djur min familj har. Jag kan ställa och svara på frågor om vilka djur som olika romska grupper hade förr.			
		Jag kan tala om hur man tar hand om ett djur. Jag kan tala om vilda djur och var de lever. Jag kan tala om hur romerna arbetade med djur. Jag kan tala om några övertygelser som folk har om djur.			
		Jag kan skriva några meningar om att ha ett sällskapsdjur. Jag kan skriva några meningar om djuren på en bondgård. Jag kan skriva några meningar om djur som var en del av romernas liv och sysselsättning.			
Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
B1		Jag kan förstå huvudpoängerna i en film eller ett radioprogram om djur. Jag kan förstå huvudpoängerna i en film eller ett radioprogram om att arbeta med djur.			
		Jag kan förstå huvudpoängerna i en skriftlig redogörelse för att arbeta med djur. Jag kan förstå huvudpoängerna i en berättelse om eller skriftlig redogörelse för hantverk där djur spelar en viktig roll. Jag kan förstå en redogörelse för traditioner och övertygelser som hör ihop med djur.			
		Jag kan diskutera hur man ska göra ett projektarbete om djur. Jag kan ställa och svara på frågor om hur man tar hand om djur. Jag kan ställa frågor om romska yrken som hör ihop med djur, som en del i ett projektarbete. Jag kan ställa och svara på frågor om övertygelser som hör ihop med djur. Jag kan ställa frågor om romska livsstilar där arbete med djur var en del.			

		Jag kan hålla ett anförande om miljöns betydelse. Jag kan hålla ett anförande om betydelsen av djur i romska yrken och livsstilar. Jag kan återberätta en berättelse där djur finns med. Jag kan återberätta en berättelse eller redogörelse som jag har hört i familjen eller den sociala gruppen.			
		Jag kan skriva en redogörelse för en händelse där djur finns med. Jag kan skriva en sammanfattning av en berättelse om djur. Jag kan skriva en beskrivning av kopplingen mellan olika romska grupper och djurrelaterade yrken.			
B2		Jag kan förstå ett detaljerat anförande där naturen är en viktig del. Jag kan förstå en detaljerad berättelse eller redogörelse som bygger på naturen eller sambandet mellan människa och djur. Jag kan i detalj förstå ett anförande om respekt för naturen och ekologiskt skydd. Jag kan i detalj förstå ett anförande om de romska traditionerna som gäller djur och natur. Jag kan förstå en detaljerad redogörelse för romska hantverkstraditioner som hör ihop med djur.			
		Jag kan läsa en berättelse där naturen är en viktig del. Jag kan förstå en berättelse där övertygelser och vidskepelser om djur är en viktig del.			
		Jag kan diskutera om hur man ska prioritera information om naturen i ett projektarbete eller en presentation. Jag kan ställa frågor för att få fram information om romska band till djur. Jag kan samtala om vikten av respekt för miljön och ange skäl för mina åsikter.			
		Jag kan hålla ett längre anförande om moderna inställningar till naturen. Jag kan hålla ett längre anförande om vikten av att bevara naturen i dag. Jag kan hålla ett detaljerat anförande om betydelsen av djur i romsk historia och tradition. Jag kan i detalj beskriva några romska hantverk som hör ihop med djur och livsstilarna för de människor som bedrev dessa yrken. Jag kan återberätta en berättelse eller legend med alla nödvändiga detaljer som rör naturen.			
		Jag kan skriva en tydlig, detaljerad redogörelse för naturen i mitt land. Jag kan skriva en tydlig, detaljerad redogörelse för utmaningarna mot naturen i form av föreningar o.s.v. Jag kan skriva en tydlig, detaljerad redogörelse för kopplingen mellan olika romska grupper och naturen. Jag kan skriva en tydlig, detaljerad redogörelse för romska övertygelser som hör ihop med naturen.			

TEMA 11: FRITIDSINTRESSEN OCH KULTUR

Detta är ett omfattande tema som täcker idrott, fritidsintressen, kultur, film och musik samt fritidsaktiviteter i hemmet.

I de specifikt romska beskrivningarna ingår de aktiviteter som barn deltar i, men som även kan röra familjens yrke, som akrobatik, eldslukning och andra cirkusaktiviteter. Där ingår också musik och dans som är typiska för högtider. Sånger och dikter utgör romernas muntliga tradition och ska undersökas i samband med berättelserna i dem, de känslor som de ger uttryck för och de händelser som de återger.

Jämförelser ska göras mellan fritidsaktiviteter och kreativa aktiviteter förr och nu. Till exempel kan den muntliga tradition som representeras i sånger, berättelser och gåtor ställas i kontrast till dagens bruk av datorer för spel, internet och e-post.

Yrken som metallarbeten kan undersökas med tanke på deras bidrag till och påverkan på konst och design i ett bredare perspektiv.

I arbetet med ämnen som idrott, kultur och fritidsintressen i allmänhet finns det möjlighet att hänvisa till romer som har blivit berömda genom att utmärka sig inom sitt område (t.ex. berömda idrottare, filmstjärnor, musiker, konstnärer m.fl.).

Några tänkbara exempel är: Sidonie Adelsburg (dog som barn i Auschwitz – dokumentärfilm 1991), Carmen Amaya (flamencoartist), Maria Bako (ungersk skådespelerska), János Bálász (ungersk konstnär och poet), Vera Bílá (nutida folksångerska), Philomena Franz (nutida folksångerska och dansös), Žarko Jovanović (serbisk musiker), Rosa och Katarina Taikon (svensk silversmed och barnboksförfattare), Johann Trollman (der Ruckelle, tysk lätt tungviktschampion 1933) m.fl.

Dessutom finns det personer med romska rötter vilkas namn är allmänt välbekanta: Yul Brynner, Moder Teresa, Pablo Picasso, Ava Gardner, Clark Gable, Charlie Chaplin, Django Reinhardt, Manitas de Plata, Michael Caine, Bill Clinton m.fl.¹⁰

Se även: **Romska hantverk och yrken**

Klassrumsaktivitet 1

Mål: Att lära sig ord för personliga intressen och fritidsintressen och rita en teckning/skriva en kort text om detta ämne.

Ålder: 4–14

Nivå: A1

Metod:

1. Lär ut orden för de aktiviteter som eleverna tycker om: idrott, datorer, film, spel o.s.v.
2. Eleverna berättar varför de tycker om dessa aktiviteter och olika beskrivande ord skrivs upp på tavlan.
3. Yngre elever ritlar en teckning på sin favoritaktivitet med rubriker som skrivits eller skrivits av från tavlan.
4. Äldre elever skriver enkla meningar om sin favoritaktivitet och använder ord från tavlan.

Klassrumsaktivitet 2

Mål: Att lära sig om personer med romska rötter som har blivit framstående inom olika områden: musik, konst, idrott o.s.v. (se exempel ovan).

Ålder: 10–14

Nivå: B1/B2

Det finns fler möjligheter till projektarbeten, presentationer och skrivuppgifter som bygger på efterforskningar om en persons eller en grupp människors liv och prestationer.

		A1	A2	B1	B2
FÖRSTÄLSE	HÖRFÖRSTÄLSE	Kan känna igen och förstå grundläggande ord för idrott och andra friluftsjaktiviteter, personliga intressen och aktiviteter som drama, musikundervisning och framträdanden.	Kan förstå huvudpoängerna i enkelt samtal i klassrummet, även berättelser om andra barns intressen eller fritidsaktiviteter, även aktiviteter i andra länder. Kan förstå enkla instruktioner för en lek. Kan förstå huvudpoängerna i en enkel jämförelse mellan fritidsaktiviteter/konstnärliga aktiviteter förr och nu.	Kan förstå huvudpoängerna i ett anförande om idrott, musik, filmer eller andra aktiviteter som äger rum utanför skolan. Kan förstå huvudpoängerna i en ljud- eller videoupptagning om en händelse som ett idrottsevenemang, en konsert, högtid eller annat framträdande.	Kan i detalj förstå ett anförande om idrott, film, teater eller annan fritidsaktivitet. Kan i detalj förstå en berättelse om idrott, kulturella framträdanden eller andra fritidsaktiviteter.
		Kan känna igen och förstå ord för musik, sånger och danser som är typiska för romska högtider. Kan känna igen och förstå ord för fritidsaktiviteter hemma som kortspel, gissa gåtor o.s.v. Kan känna igen och förstå ord för aktiviteter som är typiska för cirkus och andra offentliga framträdanden.	Kan förstå huvudpoängerna i en berättelse, dikt eller sång om en händelse eller upplevelse med välbekanta ord. Kan förstå huvudpoängen i en gåta. Kan förstå enkla instruktioner för en fysisk aktivitet som akrobatik. Kan förstå enkla instruktioner för att göra ett kort framträdande. Kan förstå huvudpoängerna i en beskrivning av hur romsk kultur förr har påverkat konst och design.	Kan förstå huvudpoängerna i ett anförande om romska barns traditionella aktiviteter. Kan förstå en berättelse som handlar om ett romskt barns aktiviteter och känna igen betydelsen av vissa aktiviteter. Kan förstå huvudpoängerna i ett anförande om hur romska aktiviteter förr och nu har påverkat kulturen (metallarbeten, musik, konst o.s.v.).	Kan utan svårigheter förstå när äldre familjemedlemmar talar om romernas aktiviteter förr. Kan i detalj förstå ett anförande om en personlig upplevelse av idrott, kulturella framträdanden o.s.v. Kan i detalj förstå en berättelse om idrott, kulturella framträdanden eller andra fritidsaktiviteter. Kan i detalj förstå en redogörelse för påverkan från romsk kultur (musik, dans, konst) på kulturen i allmänhet.
	LÄSFÖRSTÄLSE	Kan känna igen och förstå ord för idrott, fritidsintressen och andra aktiviteter om de visas på kort, planscher eller i enkla texter.	Kan läsa och förstå korta, enkla texter (berättelse, internettext o.s.v.) som beskriver en händelse eller fritidsaktivitet (t.ex. konsert, lagsport o.s.v.).	Kan läsa och förstå korta texter om fritid, idrott eller kulturella aktiviteter om man först har lärt sig nyckelorden.	Kan läsa och förstå en detaljerad redogörelse för idrott eller annan fritidsaktivitet. Kan läsa och förstå detaljerade instruktioner som rör ett personligt intresse.
			Kan känna igen och förstå ord för sånger och danser, typiska fritidsaktiviteter i hemmet och aktiviteter med framträdanden, om de visas på kort, planscher eller i enkla texter. Kan känna igen ord för idrotter som är aktuella i hans/hennes liv (t.ex. boxning, fotboll, skridskoåkning o.s.v.).	Kan läsa och förstå korta texter som beskriver vad barn gjorde förr. Kan läsa och förstå en kort text om en typisk aktivitet för ett romskt barn vars familj sysslar med kulturella framträdanden (t.ex. musik, dans, cirkus o.s.v.). Kan läsa och förstå korta, enkla texter (berättelse, internettext o.s.v.) som beskriver ett idrottsevenemang (t.ex. en fotbollsmatch, boxningstävling o.s.v.).	Kan läsa och förstå korta texter om romska aktiviteter som boxningstävlingar, kulturella framträdanden (t.ex. sång, musik, drama, cirkus o.s.v.) om man först lär sig obekanta ord.

FRITIDSINTRESSEN OCH KULTUR

		A1	A2	B1	B2
T A L A	M U N T L I G I N T E R A K T I O N	<p>Kan använda gester, mimik, nyckelord och enkla fraser/meningar för att ange vad han/hon tycker om och inte tycker om för fritidsaktiviteter.</p> <p>Kan använda nyckelord och enkla fraser/meningar för att svara på frågor om fritidsintressen, tävlingar eller andra aktiviteter som han/hon har upplevt (t.ex. idrottsevenemang, film o.s.v.).</p>	<p>Kan ställa och svara på enkla frågor om händelseförloppet under ett framträdande eller en lek.</p> <p>Kan ställa och svara på enkla frågor om en film.</p> <p>Kan ställa och svara på enkla frågor om sina fritidsintressen utanför skolan.</p>	<p>Kan samtala om intressen och upplevelser under fritidsaktiviteter och kulturella aktiviteter.</p> <p>Kan interagera spontant när välbekanta ämnen diskuteras.</p>	<p>Kan delta i ett längre, detaljerat samtal om vikten av fritidsintressen, idrott och andra fritidsaktiviteter.</p> <p>Kan delta spontant och flytande i ett samtal om fördelarna med olika aktiviteter och vad man kan lära sig genom att delta i dem.</p>
		<p>Kan använda gester, mimik, nyckelord och enkla fraser/meningar för att ange fritidsintressen, tävlingar eller andra fritidsaktiviteter som han/hon har deltagit i.</p>	<p>Kan ställa och svara på enkla frågor om särskilda fritidsaktiviteter i sitt hem eller sin familj.</p> <p>Kan ställa och svara på enkla frågor om traditionella fritidsaktiviteter för romska barn förr.</p> <p>Kan tala om vad han/hon tycker om att göra efter skolan.</p>	<p>Kan samtala och svara på frågor om fritid, idrott eller kulturella framträdanden.</p>	<p>Kan delta spontant och flytande i ett samtal om en typisk romsk aktivitet och svara på frågor från andra och redogöra för sina åsikter.</p>
	M U N T L I G P R O D U K T I O N	<p>Kan namnge de aktiviteter som han/hon tycker om att göra utanför skolan.</p>	<p>Kan använda en följd av fraser och enkla meningar för att beskriva en fritidsaktivitet.</p>	<p>Kan göra en enkel, sammanhängande redogörelse för förberedelserna inför ett framträdande (skolpjäs, konsert o.s.v.).</p> <p>Kan hålla ett enkelt anförande om att förbereda och genomföra en idrottstävling.</p> <p>Kan hålla ett enkelt anförande om ett visst fritidsintresse.</p>	<p>Kan hålla ett detaljerat, längre anförande om vilka aktiviteter han/hon tycker om, förklara deras betydelse för att lära sig om livet, samarbeta med andra o.s.v.</p>
		<p>Kan namnge de aktiviteter som han/hon deltar i hemma eller i den sociala gruppen.</p>	<p>Kan använda en följd av fraser och enkla meningar för att beskriva sina fritidsaktiviteter.</p>	<p>Kan hålla ett enkelt anförande om sina intressen/aktiviteter utanför skolan (t.ex. lära sig sånger, berättelser, framträda).</p> <p>Kan hålla ett enkelt anförande om betydelsen av romsk kultur och kulturella framträdanden.</p>	<p>Kan hålla ett detaljerat anförande om en romsk aktivitet (traditionell, historisk eller nutida) och förklara dess personliga betydelse.</p> <p>Kan hålla ett detaljerat anförande om påverkan från romsk kultur (metallarbeten, musik, dans, konst) på kulturen i allmänhet.</p> <p>Kan göra en detaljerad redogörelse för en romsk person som har blivit berömd genom en viss aktivitet (t.ex. musik, film, konst, cirkus o.s.v.).</p>

FRITIDSINTRESSEN OCH KULTUR

S K R I V A	<p>Kan skriva av eller skriva orden för olika fritidsaktiviteter och aktiviteter som äger rum i eller efter skolan.</p>	<p>Kan skriva en kort text (brev, mejl o.s.v.) med välbekanta ord för att beskriva en favoritaktivitet.</p>	<p>Kan skriva enkel sammanhängande text om ett fritidsintresse och förklara vad han/hon tycker om med denna aktivitet.</p>	<p>Kan skriva tydlig, detaljerad text om vikten av fritidsaktiviteter, idrott och kulturella aktiviteter.</p> <p>Kan skriva en tydlig, detaljerad redogörelse för en personlig upplevelse av en fritidsaktivitet eller annan aktivitet.</p>
	<p>Kan skriva av eller skriva orden för olika fritidsaktiviteter hemma eller aktiviteter som hör ihop med framträdanden.</p>	<p>Kan skriva en kort text (brev, mejl) med välbekanta ord för att beskriva en romsk fritidsaktivitet som han/hon tycker om.</p>	<p>Kan skriva en enkel, sammanhängande redogörelse för en fritidsaktivitet/idrott/kulturellt framträdande som är typiskt för den romska kulturen eller traditionen.</p> <p>Kan skriva en enkel, sammanhängande redogörelse för en viss aspekt av romsk kultur.</p>	<p>Kan skriva en tydlig, detaljerad redogörelse för en typisk eller traditionell romsk aktivitet.</p> <p>Kan skriva tydlig, detaljerad text om en romsk person som har blivit berömd genom en viss aktivitet (t.ex. musik, film, konst o.s.v.).</p> <p>Kan skriva tydlig, detaljerad text om betydelsen av det romska bidraget till europeisk kultur.</p>

Fritidsintressen och kultur(Checklista)

Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
A1		Jag kan känna igen ord för idrott, fritidsintressen och aktiviteter som drama, sång, musik och framträdanden. Jag kan känna igen ord för romsk musik samt romska sånger och danser. Jag kan känna igen ord för kulturella framträdanden som olika cirkusaktörer. Jag kan känna igen ord för fritidsaktiviteter vi gör hemma.			
		Jag kan läsa och känna igen ord för idrott och fritidsaktiviteter på en tavla eller plansch. Jag kan känna igen ord för musik, drama, sång, dans, konst och framträdanden på en tavla eller plansch. Jag kan känna igen ord för idrotter, fritidsintressen och aktiviteter som jag gör.			
		Jag kan tala om vilka idrotter, fritidsintressen och aktiviteter som jag tycker om och inte tycker om. Jag kan svara på enkla frågor om vilka idrotter, fritidsintressen och aktiviteter som jag deltar i regelbundet. Jag kan svara på enkla frågor om vilka fritidsaktiviteter som är populära hemma hos mig.			
		Jag kan namnge de olika aktiviteter som jag gör i och utanför skolan med mina kompisar. Jag kan namnge de olika fritidsaktiviteter som jag gör hemma eller i min sociala grupp.			
		Jag kan skriva ord för olika idrotter och fritidsintressen. Jag kan skriva ord för musik, sång, dans och olika typer av framträdanden. Jag kan skriva ord för idrotter och fritidsintressen som jag gör i skolan.			
Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
A2		Jag kan förstå huvudpoängerna i en enkel berättelse om idrott, framträdanden eller fritidsaktiviteter. Jag kan förstå enkla instruktioner för en lek. Jag kan förstå enkla instruktioner för ett framträdande i klassrummet. Kan förstå enkla instruktioner för en fysisk aktivitet som en idrottsaktivitet, akrobatik o.s.v.			
		Jag kan läsa och förstå en kort, enkel redogörelse i en tidnings- eller internettext som beskriver ett idrottsevenemang, en lek eller ett framträdande. Jag kan läsa en kort, enkel text om lekar som barn lekte förr. Jag kan läsa en kort, enkel berättelse om ett romskt barn vars föräldrar sysslade med framträdanden.			
		Jag kan ställa och svara på enkla frågor om vad som händer i en lek eller ett framträdande. Jag kan ställa och svara på enkla frågor om en film som jag har sett. Jag kan ställa och svara på enkla frågor om vad jag tycker om att göra utanför skolan. Jag kan ställa och svara på enkla frågor om vilka fritidsaktiviteter som är populära i min familj. Jag kan ställa och svara på frågor om romska barns traditionella aktiviteter.			
		Jag kan beskriva min favoritaktivitet eller idrott. Jag kan berätta vilka fritidsaktiviteter som jag har lärt mig hemma.			

		Jag kan skriva ett vykort om ett idrottsevenemang, framträdande eller en film som jag har sett. Jag kan skriva några meningar om vad jag tycker om att göra efter skolan. Jag kan skriva några meningar om min favoritaktivitet hemma.			
B1		Jag kan förstå huvudpöängerna i ett anförande om idrott eller kultur (drama, musik, sång, framträdanden o.s.v.). Jag kan förstå huvudpöängerna i en film om en idrottare eller uppträdande artist. Jag kan förstå huvudpöängerna i ett anförande om romska barn förr när de lärde sig att bli idrottare eller uppträdande artister.			
		Jag kan läsa ett reportage om ett idrottsevenemang eller kulturellt evenemang. Jag kan läsa en kort redogörelse för en berömd romsk idrottare eller uppträdande artist.			
		Jag kan samtala om mina intressen och berätta vad jag gör. Jag kan svara på frågor om mina särskilda intressen. Jag kan ställa frågor om hur någon annan har tränat inom idrott eller kultur (musik, konst, sång, drama o.s.v.).			
		Jag kan tala om förberedelserna inför ett idrottsevenemang eller framträdande i skolan. Jag kan hålla ett enkelt anförande om mitt fritidsintresse. Jag kan hålla ett enkelt anförande om mina aktiviteter utanför skolan. Jag kan göra en enkel redogörelse för ett framträdande, ett idrottsevenemang eller en film som jag har upplevt. Jag kan hålla ett enkelt anförande om vikten av romsk kultur för den europeiska kulturen i allmänhet (musik, konst, dans o.s.v.) .			
		Jag kan skriva ett brev om mina fritidsintressen. Jag kan beskriva ett idrottsevenemang eller kulturellt evenemang som jag har sett.			

Fritidsintressen och kultur (Checklista)r

Nivå	Färdighet		* Datum	** Datum	*** Datum
B2		<p>Jag kan förstå detaljerna i ett anförande om en viss idrottslig eller kulturell aktivitet.</p> <p>Jag kan förstå ett anförande av en person som är känd för sin förmåga inom idrott eller framträdande.</p> <p>Jag kan förstå en berättelse som handlar om en persons liv som är aktiv inom idrott eller kultur.</p> <p>Jag kan förstå ett anförande om en persons intresse för idrott eller kulturella aktiviteter och den påverkan som detta har på hans/hennes liv.</p>			
		<p>Jag kan läsa en redogörelse för ett idrotts evenemang i en dagstidning eller på internet.</p> <p>Jag kan läsa en biografi om en person som ägnade sig åt idrott eller kultur.</p> <p>Jag kan läsa en berättelse som handlar om idrott eller kultur.</p>			
		<p>Jag kan samtala om vikten av fritidsintressen och förklara vad jag tycker om och inte tycker om.</p> <p>Jag kan samtala om olika aktiviteter som idrott, musik, drama o.s.v. och vad de ger utövarna.</p> <p>Jag kan svara på frågor om typiska romska aktiviteter som cirkusframträdanden, sång, dans o.s.v.</p> <p>Jag kan samtala om och prioritera information om ämnena idrott och kultur för att förbereda ett projektarbete eller en presentation.</p>			
		<p>Jag kan göra en detaljerad redogörelse för vilka aktiviteter som jag tycker om och förklara hur jag förbereder mig, utövar dem o.s.v. och vad de ger mig.</p> <p>Jag kan göra en detaljerad redogörelse för hur romska barn utvecklar sina färdigheter inom sång, dans, cirkusframträdanden och idrott.</p> <p>Jag kan göra en detaljerad redogörelse för hur romsk kultur har påverkat den europeiska kulturen.</p> <p>Jag kan hålla ett längre anförande om en romsk person som blev berömd genom idrott eller en kulturell aktivitet.</p>			
		<p>Jag kan skriva om idrott eller en fritidsaktivitet som jag tycker om och uttrycka mina åsikter om vad det har gett mig.</p> <p>Jag kan skriva en detaljerad redogörelse för en personlig upplevelse som jag har haft i ett idrottsligt eller kulturellt sammanhang.</p> <p>Jag kan skriva en detaljerad redogörelse för en typisk eller traditionell romsk kulturell eller idrottslig aktivitet.</p> <p>Jag kan skriva om vad romerna har bidragit med inom idrott och kultur.</p> <p>Jag kan skriva om en person med romska rötter som har blivit berömd genom idrott, kultur eller framträdanden.</p>			